TOM II 1 LISTOPADA 1938 r. ZESZYT 1

PRASA PRAWNICZA

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA, PISMIENNICTWA PRAWNICZEGO, ORZECZNICTWA SĄDOWEGO ORAZ BIBLIOGRAFII

ZESZYTY UKAZUJĄ SIĘ W ODSTĘPACH 3—4 TYGODNI W MIARĘ UKAZYWANIA SIĘ MATERIAŁU PIŚMIENNICZEGO. 10 ZESZYTÓW STANOWI 1 TOM.

REDAKTOR
ADAM DANIEL SZCZYGIELSKI
ASYSTENT UNIWERSYTETU J. PIŁSUDSKIEGO

WYDAWNICTWO „PRASA PRAWNICZA"
Warszawa, ul. Leszno 56, telefon Nr. 11.98-73

PRASA PRAWNICZA

Adres redakcji: Warszawa I, ul. Marszałka Focha 8 m. 5, tel. 2.64-86.
Adres administracji: Warszawa I, ul. Leszno 56, tel. 11.98-73.
Cena 1-go tomu — zł. 25, zeszytu pojedyńczego — zł. 2.50.
Konto czekowe P.K.O. Nr. 19.385. Konto rozrachunkowe pocztowe Nr. 309.

Spis rzeczy:

Dokończenie spisu rzeczy na III str. okładki.

PRASA PRAWNICZA

Przegląd
ustawodawstwa, piśmiennictwa prawniczego,
orzecznictwa sądowego oraz bibliografii

Tom II. | 1 listopada 1938 r. | Zeszyt 1 (11).

Od Redakcji

Zeszytem niniejszym otwieramy drugi tom naszego wydawnictwa, drugi cykl, który stanowić będzie również zamkniętą w sobie całość.

Wypuszczając w świat zeszyt pierwszy „Prasy Prawniczej" — przed kilkoma miesiącami — zastrzegliśmy się z góry, iż robimy próbę — dając czytelnikowi polskiemu nowy, nieznany w Polsce, typ czasopisma periodycznego. Zdawaliśmy sobie wówczas sprawę z tego, że nasze pierwsze poczynania mogą być nieudolne i pozostawiające dużo do życzenia; zwróciliśmy się w pierwszych zeszytach do P. T. Czytelników naszego czasopisma z prośbą o nadsyłanie pod adresem redakcji wszelkich uwag krytycznych, zastrzeżeń i dezyderatów.

Dzięki przychylnemu ustosunkowaniu się szerokich warstw społeczeństwa prawniczego i skutkiem przyjacielskich rad ze strony życzliwych nam czytelników — staraliśmy się stale w każdym zeszycie naszego czasopisma wprowadzać dalsze udoskonalenia, idąc po myśli nadsyłanego nam materiału krytycznego i dezyderatów.

Pierwszy okres wydawniczy, którego zewnętrznym objawem jest tom pierwszy „Prasy Prawniczej" o objętości przeszło 1600 szpalt druku, przekonał nas, iż próba nasza udała się w zupełności, a zamierzony przez nas cel osiągnięty został w sposób całkowicie zadawalający.— Czasopismo nasze w ciągu niespełna 9 miesięcy osiągnęło poważną, jak na polskie stosunki wydawnicze, ilość 1000 prenumeratorów i dociera obecnie do najdalszych zakątków Rzeczypospolitej, ułatwiając prawnikom-praktykom orientowanie się w materiałach piśmiennictwa, orzecznictwa, bibliografii prawniczej itp.

Liczne listy i podziękowania naszych P. T. Czytelników, cenne pochwały ze strony przedstawicieli świata naukowego oraz szczere wyrazy uznania ze strony szeregu czasopism prawniczych — dają nam obecnie przeświadczenie dobrze spełnionego obowiązku i stanowią zachętę do dalszej pracy.

Opierając się na doświadczeniach pierwszego okresu wydawniczego — wprowadzamy obecnie pewne zmiany w samym układzie czasopisma, wyodrębniając ustawodawstwo w formie osobnego działu. Wprowadzamy również nowy dział kroniki prawniczej.

Mimo licznych dezyderatów ze strony P. T. Czytelników co do zmiany rodzaju druku i podawania tekstu czasopisma naszego większymi czcionkami (garmondem) zamiast dotychczasowych (petit), nie jesteśmy w stanie przeprowadzić tej zmiany technicznej, gdyż pociągnęłoby to za sobą niewspółmierne powiększenie każdego zeszytu, a co zatem idzie, podrożenie naszego czasopisma. Mając zaś na uwadze obecne warunki gospodarcze, staramy się czasopismo kalkulować mo-

żliwie najtaniej, aby udostępnić je każdemu prawnikowi. — Pragnąc jednak ułatwić czytelność druku, w myśl próśb P. T. Czytelników, począwszy od bieżącego zeszytu drukować będziemy „Prasę Prawniczą“ na papierze satynowanym, bielszym i wyższej klasy. Dzięki tej zmianie druk będzie wyraźniejszy i łatwiejszy do czytania. Format i układ szpaltowy pozostają bez zmian; również objętość każdego zeszytu wynosić będzie nadal 160 szpalt, a jedynie skutkiem użycia cieńszego satynowanego papieru — poszczególne zeszyty wydawać się będą pozornie bardziej cieńsze od dotychczasowych.

W dalszym ciągu zwracamy się do P. T. Czytelników z prośbą o nadsyłanie pod adresem redakcji (Warszawa I, ul. Focha 8/5) swych uwag i dezyderatów, za które z góry dziękujemy, a które — w miarę naszych możliwości — zawsze starać się będziemy uwzględniać, dobro i cel czasopisma mając na względzie.

Wykaz czasopism i źródeł

Ap. — „*Apel*“. Organ Centralnego Związku Zrzeszeń Urzędników Sądowych i Prokuratorskich R. P. Red.: J. Przyłuski, Warszawa, Pl. Krasińskich 5.

Arch. Kr. — „*Archiwum Kryminologiczne*“. Kwartalnik poświęcony kryminologii, kryminalistyce i prawu karnemu. Założył prof. W. Makowski. Red.: Dr St. Batawia. Wyd.: F. Hoesick, Warszawa. Zakład Kryminologii U. J. P.

B. — „*Bank*“. Miesięcznik poświęcony bankowości i zagadnieniom finansowym. Red.: Dr St. Buczkowski, Warszawa, Nowy-Świat 7 m. 39.

Biul. Urz. — „*Biuletyn Urzędniczy*“, Organ Związku Urzędników Państwowych z wykształceniem akademickim. Red.: St. Iglicki, Warszawa, Miodowa 11 m. 13.

Cz. s. lek. — „*Czasopismo Sądowo - Lekarskie*“. Poświęcone medycynie, psychiatrii sądowej i kryminologii. Red.: Prof. W. Grzywo-Dąbrowski, Warszawa, ul. Oczki 1. Zakł. med. sąd. U. J. P.

Cz. Sędz. — „*Czasopismo Sędziowskie*“. Organ Oddziału Lwowskiego Zrzeszenia Sędziów i Prokuratorów Rz. P. Red.: Dr A. Laniewski, S. S. A. Lwów, ul. Św. Wojciecha 16-a.

Cz. Sk. — „*Czasopismo Skarbowe*“. Miesięcznik poświęcony teorii i praktyce skarbowości. Red.: J. Szkandera, Warszawa, Al. Ujazdowskie 36.

D. U. — „*Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*“. Tłoczony z polecenia Ministra Sprawiedliwości, Warszawa, Długa 50.

D. U. M. Sk. — „*Dziennik Urzędowy Ministerstwa Skarbu*“. Warszawa, Rymarska 3/5.

D. U. M. Spr. — „*Dziennik Urzędowy Ministerstwa Sprawiedliwości*“. Warszawa, Długa 50.

D. U. M. S. W. — „*Dziennik Urzędowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych*“, Warszawa, Nowy - Świat 67.

Eg. Sąd. — „*Egzekucja Sądowa*“. Czasopismo zawodowo - korporacyjne komorników sądowych. Red.: Fr. Franczak. Warszawa, ks. Skorupki 12 m. 8.

G. Adm. — „*Gazeta Administracji*“. Dwutygodnik poświęcony prawu publicznemu oraz zagadnieniom administracji rządowej i samorządowej. Red.: F. Kaufmann, Warszawa, ul. Trębacka 11.

G. S. W. — „*Gazeta Sądowa Warszawska*“. Wyd.: Towarzystwo Popierania Wiedzy Prawniczej. Red.: J. St. Konic. Warszawa, Chmielna 36 m. 2.

Gł. Adw. — „*Głos Adwokatów*“. Miesięcznik poświęcony prawu i sprawom zawodowym adwokatury. Red.: Dr N. Oberlender. Kraków, Grodzka 42.

Gł. Gosp. — „*Głos Gospodarczy*“. Wyd.: Federacja Zrzeszeń Przedstawicieli handlowych i komisantów R. P. Red.: L. Perl. Warszawa, Królewska 16.

Gł. Pr. — „*Głos Prawa*“. Redagowany przy współudziale przedstawicieli nauki i praktyki prawa przez dra A. Lutwaka. Lwów, Senatorska 4.

Gł. Pr. Śl. — „*Głos Prawników Śląskich*“, kwartalnik. Organ Śląskiego Towarzystwa Prawniczego. Red.: Dr A. Frendl, Katowice, pl. Wolności 10.

Gł. Sąd. — „*Głos Sądownictwa*“. Naczelny organ prasowy Zrzeszenia Sędziów i Prokuratorów

R. P. (Wydawnictwo Zarządu Głównego Zrzeszenia). Red.: K. Fleszyński, Warszawa, Nowy-Świat 33/3.

Kw. Pr. Pr. — *„Kwartalnik Prawa Prywatnego“*, wydawany przez Izby Notarialne R. P. w celu popierania nauki prawa. Red.: Warszawa, Kapucyńska 6, 10 kal. Nr 62.

M. P. — *„Miasto Polskie“*. Organ Polskiego Związku Zrzeszeń Własności Nieruchomej miejskiej. Red.: Warszawa, ul. Św. Krzyska 28 m. 21.

M. Pol. — *„Monitor Polski“*. Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej. Wyd.: Polska Agencja Telegraficzna. Red.: Warszawa, Miodowa 22.

M. P. H. — *„Monografie Prawa Handlowego“*. Kwartalnik. Wydawnictwo naukowe, poświęcone popularyzacji prawa handlowego. Założyciel prof. J. Namitkiewicz. Red.: A. D. Szczygielski. Wyd.: „Biblioteka Prawnicza“. Warszawa, ul. Focha 8/5.

N. H. — *„Notariat - Hipoteka“*. Czasopismo poświęcone sprawom ustrojowym i zawodowym notariatu i hipoteki. Wyd.: Związek Pracowników Notariatu i Hipoteki. Red.: T. Wojciechowski. Warszawa, Miodowa 11 .

N. K. Z. — *„Nowy Kodeks Zobowiązań“*. Dodatek do Gazety Sądowej Warszawskiej. Red.: J. St. Konic, Warszawa, Chmielna 36/2 .

N. M. — *„Nieruchomość miejska“*, miesięcznik. Red.: S. Cypin. Warszawa, Alberta I Nr 6.

N. Pal. — *„Nowa Palestra“*. Miesięcznik poświęcony praktyce prawa i sprawom zawodowym adwokatury. Red.: L. Nadel. Lwów, Kraszewskiego 17.

O. B. P. — *„Orzecznictwo buchalteryjno - podatkowe“*, tygodnik. Red.: Dr E. Iserzon. Warszawa, Senatorska 8.

O. P. A. — *„Orzecznictwo Sądów Najwyższych w sprawach podatkowych i administracyjnych“* Red.: Dr A. Dubieński. Warszawa, Księgarnia Powszechna, Pl. Napoleona 1.

O. S. P. — *„Orzecznictwo Sądów Polskich“*. Red.: Dr W. Dbałowski, Z. Rymowicz, J. Sawicki, dr S. Śliwiński, W. Święcicki. Warszawa. F. Hoesick, Senatorska 22.

Pal. — *„Palestra“*. Organ Rady Adwokackiej w Warszawie. Czasopismo poświęcone zagadnieniom prawnym i korporacyjno - zawodowym. Red.: K. Kraushar. Warszawa, Al. Jerozolimskie 11.

P. D. — *„Przegląd Dewizowy“*. Miesięcznik. Red.: St. Ettinger, Warszawa, Marszałkowska 137 m. 9.

P. Gos. — *„Polska Gospodarcza“*. Tygodnik wydawany przy poparciu Ministerstwa Przemysłu i Handlu oraz Ministerstw: Skarbu, Rolnictwa i Reform Roln., Komunikacji, Poczt i Telegr. Red.: Cz. Peche. Warszawa, Elektoralna 2.

P. O. S. — *„Praca i Opieka Społeczna“*. Kwartalnik. Organ Ministerstwa Opieki Społecznej poświęcony zagadnieniom z zakresu ochrony pracy, ubezpieczeń społecznych, opieki społecznej, zdrowia publicznego i dziedzin pokrewnych. Ministerstwo Opieki Społecznej, Warszawa, Długa 38/40.

P. P. C. — *„Polski Proces Cywilny“*. Dwutygodnik poświęcony zagadnieniom wykładni i praktyki kodeksu postępowania cywilnego. Red.: F. Zadrowski, Warszawa, Mokotowska 46.

P. P. H. — *„Przegląd Prawa Handlowego“* (połączony z „Miesięcznikiem Prawa Handlowego i Wekslowego“, założonym przez J. Namitkiewicza). Organ poświęcony zagadnieniom prawnym z dziedziny handlu, przemysłu i bankowości, wykładni odnośnych ustaw z uwzględnieniem podatkowych, jako też notowaniu orzecznictwa. Red.: H. W. Kon, zast. red.: A. D. Szczygielski, Warszawa, Królewska 25.

Prz. Gos. — *„Przegląd Gospodarczy“*. Organ Centralnego Związku Przemysłu Polskiego. Red.: Warszawa, Chmielna 2.

Prz. H. — *„Przegląd Handlowy“*. Poświęcony sprawom handlu, przemysłu i finansów. Organ Centrali Związku Kupców. Red.: Inż. M. Zajdeman. Warszawa, Senatorska 22.

Prz. Not. — *„Przegląd Notarialny“*. Centralny organ Notariatu Polskiego. Red.: Dr St. Stein. Warszawa, Kapucyńska 6.

Prz. Pr. Ad. — *„Przegląd Prawa i Administracji im. Ernesta Tilla“*. Organ Wydziału Prawa Uniwersytetu J. K. i Polskiego Towarzystwa Prawniczego we Lwowie. Red.: Dr R. Longchamps de Berier. Lwów, Karpińskiego 11.

Prz. Sąd. — *„Przegląd Sądowy“*. Wydawnictwo Krakowskiego Oddziału Zrzeszenia Sędziów i Prokuratorów. Red.: Dr T. Godlewski. Kraków, Grodzka 22.

Prz. Sk. — *„Przegląd Skarbowy“*. Sprawy podatkowe, cła, monopole i finanse komunalne. Red.: Dr R. Langrod, Warszawa, Sewerynów 4.

Prz. U. — *„Przegląd Ubezpieczeniowy“ (Revue d‘assurances)*, dwumiesięcznik poświęcony sprawom ubezpieczeniowym i ekonomicznym. Organ Związku Prywatnych Zakładów Ubezpieczeń w Polsce. Red.: J. Kowal. Warszawa, Świętokrzyska 27 m. 2.

Prz. U. S. — *„Przegląd Ubezpieczeń Społecznych"*. Miesięcznik. Wyd.: Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie. Red.: Dr M. Moskwa, E. Waśniewska i A. Koźniewski. Warszawa, Czerniakowska 231.

Prz. W. P. — *„Przegląd Więziennictwa Polskiego"*. Kwartalnik poświęcony zagadnieniom kryminologicznym i penitencjarnym. Wyd.: Kasa Wz. Pom. Funkc. Str. więz. w Warszawie. Red.: St. Sokołowski. Warszawa, Daniłowiczowska 7 m. 4.

R. P. E. S. — *„Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny"*. Organ Wydziału Prawno-ekonomicznego Uniwersytetu i Wyższej Szkoły Handlowej w Poznaniu. Poświęcony nauce i życiu prawnemu i gospodarczemu Rzeczypospolitej Polskiej Red.: Prof. A. Peretiatkiewicz. Poznań, Zamek.

R. Pr. W. — *„Rocznik Prawniczy Wileński"*. Organ Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu St. Batorego w Wilnie oraz Towarzystwa Prawniczego im. Daniłowicza. Red.: Prof. W. Komarnicki, Wilno, Sem. Pr. Karnego U. S. B.

S. M. — *„Samorząd Miejski"*. Organ Związku Miast Polskich. Wychodzi dwa razy na miesiąc. Red.: Warszawa, Zgoda 10.

S. T. — *„Samorząd Terytorialny"*. Kwartalnik poświęcony teorii i życiu samorządu terytorialnego. Red.: M. Jaroszyński, Warszawa, Marszałkowska 81a m. 7.

Th. P. *„Themis Polska"*. Pismo nauce prawa poświęcone. Organ Wydziału Prawa i Nauk Politycznych Uniwersytetu J. Piłsudskiego w Warszawie oraz Towarzystwa Prawniczego w Warszawie. Red.: K. Lutostański, Warszawa, Nowy-Świat 72.

Wojsk. Prz. Pr. — *„Wojskowy Przegląd Prawniczy"*. Kwartalnik wydawany przez Departament Sprawiedliwości M. S. Wojsk. Red.: K. Sarnicki, Warszawa, M. S. Wojsk., pokój 315.

W Sł. Pen. — *„W służbie penitencjarnej"*, dwutygodnik straży więziennej. Red.: Warszawa, Daniłowiczowska 7 m. 4.

W M. Pr. — *„Współczesna Myśl Prawnicza"*. Miesięcznik Związku Zrzeszeń Młodych Prawników R. P. Red.: Z. Kapitaniak i J. Poznański. Warszawa, Grażyny 1 m. 17.

W. Pr. — *„Wiadomości Prawnicze"*. Dwumiesięcznik. Wyd.: Izba adwokacka w Poznaniu. Red.: St. Dembiński, Poznań, Al. Marcinkowskiego 25.

W. Prz. Pr. — *„Wileński Przegląd Prawniczy"*. Miesięcznik. Red.: M. Sienkiewicz, Wilno, Podgórna 1 m. 9.

Zb. A. — *„Zbiór orzeczeń Najwyższego Trybunału Administracyjnego"*. Tłoczony z polecenia Pierwszego Prezesa Najwyższego Trybunału Administracyjnego. Wyd. Polska Agencja Telegraficzna. Warszawa, Królewska 5.

Zb. C. — *„Zbiór orzeczeń Sądu Najwyższego"*. Orzeczenia Izby cywilnej. Tłoczony z polecenia Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. Wyd. Ministerstwo Sprawiedliwości. Warszawa, Długa 50.

Zb. K. — *„Zbiór orzeczeń Sądu Najwyższego"*. Orzeczenia Izby Karnej. Tłoczony z polecenia Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. Wyd. Ministerstwo Sprawiedliwości. Warszawa, Długa 50.

Ż. P. — *„Żittia i Prawo"*. *Wistnik teorii i praktiki.* Wyd.: Sojuz ukraińskich adwokatiw we Lwowie i „T-wo ukraińsko-ruskich prawników" we Lwowie. Red.: K. Lewickij. Lwów, Ruska 3.

Wykaz skrótów

an. — aneks.
art. — artykuł.
austr. — austriacki.
B. O. — Biuro Orzecznictwa Sądu Najwyższego.
ces. — cesarski.
cz. — część.
D. — dekret.
D. D. — dekret dewizowy.
dec. — decyzja.
doch. — dochodowy.
D. U. — Dziennik Ustaw Rzplitej Polskiej.
dz. — dzielnica.
Dz. p. P. — Dziennik praw państwowych (austr.).

egz. — egzekucyjny.
gal. — galicyjski.
gl. — glosa.
instr. — instrukcja.
I. S. A. — Inwalidzki Sąd Administracyjny.
K. C. — Kodeks Cywilny.
K. C. K. P. — Kodeks Cywilny Królestwa Polskiego.
K. D. — Komisja Dewizowa.
K. G. Z. W. — Komisarz Generalny Ziem Wschodnich.
K. H. — Kodeks Handlowy.
K. K. — Kodeks Karny.
K. K. W. — Kodeks Karny Wojskowy.
K. P. C. — Kodeks postępowania cywilnego.
K. P. K. — Kodeks postępowania karnego.
K. P. K. W. — Kodeks postępowania karnego wojskowego.
K. Urz. — Komitet Urządzający.
K. Z. — Kodeks Zobowiązań.
kat. — kategoria.
Kol. Gór. — Kolegium Górnicze.
Kol. Sędź. — Kolegium Sędziowskie.
Kom. N. R. L. — Komisariat Naczelny Rady Ludowej.
Konw. — Konwencja.
Kr. P. — Królestwo Polskie.
Kraj. — Krajowy.
l. — liczba.
l. rej. — liczba rejestrowa N. T. A.
M. K. Z. — Minister Kolei Żelaznych.
M. Kol. — Minister Kolei.
M. Kom. — Minister Komunikacji.
M. P. H. — Minister Przemysłu i Handlu.
M. P. O. S. — Minister Pracy i Opieki Społecznej.
M. R. P. — Minister Robót Publicznych.
M. R. D. P. — Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych
M. R. R. — Minister Rolnictwa i Reform Rolnych.
M. Sk. — Minister Skarbu.
M. Spr. — Minister Sprawiedliwości.
M. S. W. — Minister Spraw Wewnętrznych.
M. S. Wojsk. — Minister Spraw Wojskowych.
M. S. Z. — Minister Spraw Zagranicznych.
M. W. R. O. P. — Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.
n. — następny.
N. D. W. L. S. — Naczelny Dowódca Wojska Litwy Środkowej.
N. P. — Naczelnik Państwa.
N. R. A. — Naczelna Rada Adwokacka.
N. T. A. — Najwyższy Trybunał Administracyjny.
nak. — nakazowe postępowanie.
Nap. — Kodeks Napoleona.
now. — nowela.
niem. — niemiecki.
obw. — obwieszczenie.
ok. — okólnik.
ost. — ostatni.
ośw. rząd. — oświadczenie rządowe.
ord. — ordynacja.
orz. — orzeczenie.
P. — patent.
p. — pozycja.
p. k. s. — prawo karno-skarbowe.
P. ok. — Pismo okólne.
pod. — podatek.

post. — postanowienie.
pr. — pruski.
pr. czek. — prawo czekowe.
pr. not. — prawo notarialne.
Pr. R. — Prezydent Rzeczypospolitej.
pr. spół. — prawo o spółdzielniach.
pr. ukł. — prawo układowe.
pr. up. — prawo upadłościowe.
pr. weksl. — prawo wekslowe.
pr. wykr. — prawo o wykroczeniach.
Prez. — Prezes.
Prok. Gen. — Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej.
prot. — protest.
pt. — punkt.
przem. — przemysłowy.
prz. wpr. — przepisy wprowadzające.
R. — rozporządzenie.
r. — rozdział.
R. Adm. — Rada Administracyjna.
R. M. — Rada Ministrów.
R. R. — Rada Regencyjna.
reg. cyw. — regulamin cywilny.
ros. — rosyjski.
Rz. — Rzesza Niemiecka.
s. — strona.
S. A. — Sąd Apelacyjny.
S. D. O. — Sąd Dyscyplinarny Odwoławczy.
S. N. — Sąd Najwyższy.
S. N. W. — Sąd Najwyższy Wojskowy.
S. O. — Sąd Okręgowy.
T. K. — Trybunał Kompetencyjny.
t. — tom.
tyg. — tygodnik.
tymcz. — tymczasowy.
u. — ustęp.
u. c. — ustawa cywilna.
U. Dł. P. — Urząd Długów Państwa.
u. h. — ustawa hipoteczna.
u. k. s. — ustawa karno-skarbowa.
u. o st. — ustawa o opłatach stemplowych.
u. s. p. — ustawa o ustroju sądów powszechnych.
u. s. w. — ustawa o ustroju sądów wojskowych.
uchw. — uchwała.
w brzm. — w brzmieniu.
W. W. — Wydział Wykonawczy.
wyd. w por. z — wydane w porozumieniu z
z. — zabór.
zab. — zabezpieczające.
zał. — załącznik.
zarz. — zarządzenie.
zatw. — zatwierdzony.
zb. — zbiór.
zd. — zdanie.

Ustawodawstwo

I. PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA

1. „DZIENNIK USTAW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ".

Nr 61 Z DNIA 22 SIERPNIA 1938.

p. 477 — Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 19 sierpnia 1938 r. wydane w porozumieniu z Ministrami Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Przemysłu i Handlu w sprawie wykonania ustawy z dnia 5 sierpnia 1938 r. o środkach finansowych na popieranie gospodarczo uzasadnionego kształtowania cen artykułów rolniczych (weszło w życie z dniem 5 września 1938 r.).

Nr 62 Z DNIA 26 SIERPNIA 1938 r.

p. 478 — Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 5 sierpnia 1938 r. o tymczasowym wprowadzeniu w życie niektórych postanowień umowy gospodarczej z dnia 1 lipca 1938 r. między Rzecząpospolitą Polską a Rzeszą Niemiecką wraz z protokółem końcowym, protokółem posiedzenia, układem w sprawie płatności za obroty towarowe (rozrachunkowym) oraz protokółem końcowym do umowy gospodarczej i układu rozrachunkowego.

Nr 63 Z DNIA 29 SIERPNIA 1938 r.

p. 479 — Ustawa z dnia 16 sierpnia 1938 r. o samorządzie gminy m. st. Warszawy (Gmina m. st. Warszawy jest jednostką samorządu terytorialnego gminnego, powiatowego i wojewódzkiego oraz osobą publicznoprawną. Organami miasta są Rada Miejska, wybierana na 5 lat, Rady Dzielnicowe, składające się z radnych miejskich, wybranych w danej dzielnicy i radnych powołanych z pośród jej mieszkańców przez Magistrat oraz Zarząd Miejski, w którego skład wchodzi Prezydent Miasta, 5 wiceprezydentów i 9 ławników, wybranych przez Radę Miejską. Kadencja Prezydenta i wiceprezydentów trwa 10 lat. Ustawa określa zakres działania miasta oraz poszczególnych jego organów oraz ustala sposób wykonywania nadzoru rządowego, który sprawuje Minister Spraw Wewnętrznych. Ustawa wchodzi w życie dn. 28.9.1938).

p. 480 — Ustawa z dnia 16 sierpnia 1938 r. o wyborze radnych miejskich (Wybory odbywają się na zasadzie głosowania powszechnego, równego, tajnego i bezpośredniego na nazwiska kandydatów należycie uprzednio zgłoszonych. Czynne prawo wyborcze mają obywatele posiadający prawo wybierania do Sejmu i zamieszkali od roku na terenie danego miasta (od tego ostatniego wymogu istnieją pewne wyjątki). Prawo wybieralności służy obywatelom posiadającym czynne prawo wyborcze, którzy ukończyli lat 30 i władają językiem polskim w słowie i w piśmie. Ustawa weszła w życie dnia 29.8.1938).

p. 481 — Ustawa z dnia 16 sierpnia 1938 r. o wyborze radnych gromadzkich, gminnych i powiatowych. (Przy wyborach do rad gromadzkich ustawa powtarza na ogół postanowienia ustawy o wyborze radnych miejskich, obniżajac granicę wieku dla osób posiadających bierne prawo wyborcze do lat 27. Wybory do rad gminnych i powiatowych dokonują kolegia wyborcze. Kolegia te przy wyborze do rad gminnych podzielonych na gromady składają się z radnych gromadzkich oraz delegatów gromad, które rad nie posiadają, i sołtysów z podsołtysami. Przy wyborze do rad powiatowych w skład kolegiów wchodzą radni i członkowie zarządów gmin wiejskich i miast niewydzielonych. Ustawa weszła w życie dnia 29.8.1938 r.).

p. 482 — Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 sierpnia 1938 r. o tymczasowym wprowadzeniu w życie postanowień porozumienia z dnia 16 lipca 1938 r. między Polską a Finlandią o cleniu serów pochodzenia finlandzkiego. (Rozp. przedłuża do dnia 31 lipca 1939 r. stosowanie stawki celnej 70 zł od 100 kg do niektórych serów pochodzenia finlandzkiego).

p. 483 — Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 22 sierpnia 1938 r. o utworzeniu urzędów celnych w Gromadziszkach i w Zawiasach oraz posterunku celnego w Oranach.

p. 484 — Obwieszczenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lipca 1938 r. o sprostowaniu błędu w wykazie nieruchomych majątków państwowych, przeznaczonych do sprzedaży stanowiącym załącznik do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 grudnia 1924 r. o sprzedaży niektórych nieruchomych majątków państwowych.

Nr 64 Z DNIA 30 SIERPNIA 1938 r.

p. 485 — Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 sierpnia 1938 r. o tym-

czasowym wprowadzeniu w życie postanowień drugiego protokółu dodatkowego do konwencji handlowej i nawigacyjnej między Rzecząpospolitą Polską a Królestwem Rumunii z dnia 23 czerwca 1930 r.

p. 486 — Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 22 sierpnia 1938 r. wydane w porozumieniu z Ministrami Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Reform Rolnych w sprawie zmiany rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 26 kwietnia 1938 r. o zniżkach celnych i zwolnieniach od cła.

Nr 65 Z DNIA 2 WRZEŚNIA 1938 r.

p. 487 — Ustawa z dnia 16 sierpnia 1938 r. o zatwierdzeniu układu z dnia 20 czerwca 1938 r. międz Stolicą Apostolską a Rzecząpospolitą Polską w sprawie ziem, kościołów i kaplic pounickich, których Kościół Katolicki został pozbawiony przez Rosję.

p. 488 — Ustawa z dnia 23 sierpnia 1938 r. o Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie (Ustawa przekształca Centralny Instytut Wychowania Fizycznego).

p. 489 — Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 30 lipca 1938 r. wydane w porozumieniu z Ministrami Skarbu, Spraw Zagranicznych i Spraw Wojskowych w sprawie kontroli ruchu osobowego przez granice Państwa. (Osoby przekraczające granice Państwa podlegają kontroli dokonywanej przez organy kontroli granicznej, polegającej na sprawdzaniu dokumentów upoważniających do przekroczenia granicy).

p. 490 — Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 18 sierpnia 1938 r. o zmianie granic gmin wiejskich Falenty i Wilanów w powiecie i województwie warszawskim.

p. 491 — Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 2 września 1938 r. wydane co do par. 1 w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych — o ustaleniu wysokości opłaty od mąki i kaszy oraz o poborze tej opłaty. (Wyżej wymieniona opłata została ustalona na 3 zł od 100 kg., rozporządzenie weszło w życie 5 września 1938 r.).

Nr 66 Z DNIA 9 WRZEŚNIA 1938 r.

p. 492 — Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 sierpnia 1938 r. o utworzeniu zakładu dla niepoprawnych przestępców w Leśnej Podlaskiej.

p. 493 — Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 18 sierpnia 1938 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w sprawie wykonania ustawy z dnia 22 lutego 1937 r. o ulgach w spłacie należności z tytułu stypendiów i pożyczek. (Podania o udzielenie ulg należy składać do szkoły akademickiej, w której stypendium lub pożyczka były pobrane. Zwolnienie całkowite od spłat uzyskają osoby, które są pomocniczymi siłami naukowymi szkół akademickich).

p. 494 — Rozporządzenie Ministrów Spraw Wewnętrznych i Opieki Społecznej z dnia 29 sierpnia 1938 r. Przepisy dotyczące przestrzegania warunków bezpieczeństwa i higieny przy robotach budowlanych na obszarze województwa śląskiego.

p. 495 — Oświadczenie rządowe z dnia 6 sierpnia 1938 r. w sprawie złożenia przez Polskę za W. M. Gdańsk dokumentu ratyfikacyjnego protokółu z dnia 24 września 1923 r. o klauzulach arbitrażowych.

p. 496 — Obwieszczenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 6 lipca 1938 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 8 listopada 1927 r. o obowiązku odstępowania zwierząt pociągowych, wozów, pojazdów mechanicznych i rowerów dla celów obrony Państwa.

Nr 67 Z DNIA 13 WRZEŚNIA 1938 r.

p. 497 — Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 września 1938 r. o wyborach do Sejmu. (Prezydent zarządza wybory do Sejmu, wyznacza termin głosowania na dzień 6 listopada 1938 i podaje kalendarz wyborczy).

p. 498 — Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej o wyborach do Senatu.

Nr 68 Z DNIA 14 WRZEŚNIA 1938 r.

p. 499 — Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 14 września 1938 r. w sprawie poddania rewizji podziału powiatów na obwody głosowania. (Rozp. nakazuje władzom administracji ogólnej przeprowadzenie rewizji podziału powiatów na obwody głosowania zgodnie z punktami 1, 2 i 3 art. 8 ordynacji wyborczej do Sejmu).

p. 500 — Zarządzenie Ministra Komunikacji z dnia 27 sierpnia 1938 r. w sprawie nadania koncesji na budowę i eksploatację kolei górskiej w Krynicy Zdroju. (Zarz. nadaje wyżej wymienioną koncesję sp. z o. o. „Kolej górska w Krynicy“ na lat 35, po którym to terminie kolej przechodzi na własność Skarbu Państwa).

Nr 69 Z DNIA 15 WRZEŚNIA 1938 r.

p. 501 — Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 września 1938 r. o zmianie granic powiatów wyrzyskiego i sępoleńskiego w województwie pomorskim.

p. 502 — Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 września 1938 r. o określeniu terminu wejścia w życie przepisów art. 56 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. o rzeczowych świadczeniach wojennych. (Rozp. termin ten określa na dzień 15 września 1938 r.).

p. 503 — Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 września 1938 r. o przedłużeniu terminu do występowania o stwierdzenie prawa do ulg przewidzianych w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. o popieraniu elektryfikacji. (Termin został przedłużony na dalsze 5 lat).

p. 504 — Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 18 sierpnia 1938 r. wydane w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych w sprawie określenia szkół, których uczniowie i słuchacze są uprawnieni do ubiegania się o odroczenie zasadniczej służby wojskowej.

p. 505 — Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 31 sierpnia 1938 r. o ubezpieczeniu brackim w powiatach będzińskim, bielskim, bialskim i chrzanowskim. (Rozp. przeprowadza reorganizację Kasy Bratniej Zagłębia Dąbrowskiego, utworzonej w dniu 1 września 1935 r. i ustala nowe zasady ubezpieczenia brackiego wg których będą dokonywane ubezpieczenia od dnia 1 września 1938 r.).

p. 506 — Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 31 sierpnia 1938 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu o nadaniu orzeczeniu Komisji Rozjemczej z dnia 17 maja 1938 r. mocy powszechnie obowiązującej dla wszystkich przedsiębiorstw budowlanych na obszarze miasta Łodzi i okolicy. (Weszło w życie dnia 15 września 1938 r.).

p. 507 — Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 2 września 1938 w sprawie zmiany rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 16 maja 1936 r. o warunkach służby przygotowawczej i zasadach odpowiedzialności służbowej kandydatów na szeregowych Policji Państwowej, przyjętych do służby przygotowawczej w charakterze pracowników kontraktowych. (Uzupełnia rozp. postanowieniem, iż w razie śmierci takiego kandydata zwraca się osobie, która poniosła koszty jego pogrzebu, zwrot tych kosztów na zasadach obowiązujących w stosunku do szeregowców P. P.).

—

2. „DZIENNIK URZĘDOWY MINISTERSTWA SKARBU“.

Nr 23 Z DNIA 23 SIERPNIA 1938 r.

p. 577 — Obw. M. P. i H. (28.7.38) wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu o zmianie wykazu instytucyj, uprawnionych do wydawania zaświadczeń eksportowych, wymienionych w § 3 rozporządzenia z dnia 25 października 1934 r. w sprawie zwrotu cła przy wywozie niektórych towarów.

p. 578 — Obw. M. P. i H. (12.8.38) w porozumieniu z Ministrami: Skarbu oraz Rolnictwa i Reform Rolnych o wykazie instytucyj, za których pośrednictwem będą wydawane zaświadczenia Ministerstwa Przemysłu i Handlu na wolny od cła wywóz raków żywych słodkowodnych oraz o trybie postępowania przy wydawaniu tychże zaświadczeń.

p. 579 — Obw. Urz. Dł. P. (30.7.38) w sprawie wylosowanych Bonów Funduszu Inwestycyjnego.

p. 580 — Obw. Urz. Dł. P. (4.8.38) w sprawie umorzenia I raty 4½% Wewnętrznej Pożyczki Państwowej z 1937 r.

p. 581 — Obw. Urz. Dł. P. (2.8.38) w sprawie wylosowanych numerów obligacji serii III 4% państwowej renty złotej.

p. 582 — Wykł. Min. Sk. nr 512 do art. 52, 58, 84 i 111 ust. o opł. stempl.

p. 583 — Ok. Min. Sk. (13.8.38 L. D. I. 4358/3/38) w sprawie wykładni art. 8 pkt. b prawa karnego skarbowego.

p. 584 — Ok. Min. Sk. (13.8.38 L. D. I. 4152/4/38) w sprawie obliczania podstawy wymiaru grzywien, orzekanych za naruszenie przepisów prawa celnego.

p. 585 — Ok. Min. Sk. (13.8.38 L. D. III. 7781/4/38) w sprawie oprocentowania nadpłat oraz obliczania odsetek od zaległości pokrywanych nadpłatami.

p. 586 — Ok. Min. Sk. (17.8.38 L. D. IV. 20764/3/38) w sprawie Umowy Gospodarczej między Rzecząpospolitą a Rzeszą Niemiecką, podpisanej w Berlinie dnia 1 lipca 1938 r.

p. 587 — Ok. Min. Sk. (3.8.38 L. D. V. 16200/5/38) w sprawie opłat stemplowych od umów najmu lokali, zawieranych przez przed-

przedstawicielstwa dyplomatyczne i konsularne Belgii.

p. 588 — Ok. Min. Sk. (11.8.38 L. D. V. 20719/3/38) w sprawie podatku od nieruchomości, należących do seminariów duchownych.

p. 589 — Ok. Min. Sk. (12.8.38 L. D. V. 10632/1/38) w sprawie odliczalności podatków i świadczeń od dochodu, obliczanego na podstawie ogólnych norm szacunkowych dochodowości gruntów.

p. 590 — Ok. Min. Sk. (12.8.38 L. D. V. 21452/1/38) w sprawie czasowego ograniczenia egzekucji u właścicieli gospodarstw wiejskich.

p. 591 — Ok. Min. Sk. (13.8.38 L. D. V. 21043/3/38) w sprawie przedawnienia prawa do dodatkowego wymiaru podatku od nieruchomości.

p. 592 — Instr. Min. Sk. (23.8.38) o stosowaniu rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 19 sierpnia 1938 r., wydanego w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Ministrem Przemysłu i Handlu, w sprawie wykonania ustawy z dnia 5 sierpnia 1938 r. o środkach finansowych na popieranie gospodarczo uzasadnionego kształtowania cen artykułów rolniczych (Dz. U. R. P. nr 61, poz. 477).

Nr 24 Z DNIA 31 SIERPNIA 1938 r.

p. 601 — Zarz. M. Sk. (4.8.38) w sprawie instrukcji żeglugowo - celnej, wydane w porozumieniu z Ministrami: Przemysłu i Handlu oraz Komunikacji w zakresie ich właściwości.

p. 602 — Zarz. M. Rol. i R. R. (20.8.38) wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w sprawie organizacji Komisji do opiniowania o użyciu środków finansowych, gromadzonych z tytułu poboru opłat od mąki żytniej, pszennej i jęczmiennej oraz kaszy pszennej i jęczmiennej.

p. 603 — Obw. M. Sk. (24.8.38) o wartości jednego grama czystego złota.

p. 604 — Obw. M. P. i H. (12.8.38) wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu oraz Rolnictwa i Reform Rolnych o wydawaniu zaświadczeń na wolny od cła wywóz masła.

p. 605 — Regulamin Komisji do opiniowania o użyciu środków finansowych, gromadzonych z tytułu poboru opłat od mąki żytniej, pszennej i jęczmiennej oraz kaszy pszennej i jęczmiennej, wydany przez M. Rol. i R. R. w porozumieniu z Ministrem Skarbu w dniu 20 sierpnia 1938 r.

p. 606 — Ok. Min. Sk. (29.8.38 L. D. III. 12831/4/38) w sprawie wypuszczania w obieg znaczków sądowych wzoru wartości 50 gr i 1 zł.

p. 607 — Ok. Min. Sk. (25.8.38 L. D. IV. 22719/3/38) w sprawie postępowania przy wywozie za granicą oraz przywozie z zagranicy mąki i kaszy, podlegających opłacie w myśl ustawy z dnia 5 sierpnia 1938 r. o środkach finansowych na popieranie gospodarczo uzasadnionego kształtowania cen artykułów rolniczych.

p. 608 — Ok. Min. Sk. (17.8.38 L. D. V. 20117/1/38) w sprawie postępowania przy uznawaniu spółdzielni wojskowych za działające w obrębie koszar.

p. 609 — Ok. Min. Sk. (24.8.38 L. D. V. 20156/2/38) w sprawie kwalifikacji dochodu z udziałów naftowych brutto.

p. 610 — Ok. Min. Sk. (26.8.38 L. D. V. 12650/3/38) w sprawie państwowego podatku gruntowego od majątków, przeznaczonych na prowadzenie państwowych zakładów chowu koni.

p. 611 — Ok. Min. Sk. (26.8.38 L. D. V. 15936/3/38) w sprawie gruntów pod torami kolejowymi.

p. 612 — Ok. Min. Sk. (22.8.38 L. D. VI. 10609/2/38) w sprawie likwidacji zapasów wódek zbożowych, nieodpowiadających przepisom §§ 158 i 165 rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 16 kwietnia 1935 r (Dz. U. R. P. nr 33, poz. 235).

p. 613 — Ok. Kom. Dew. (16.8.38) w sprawie obrotu pieniężnego z zagranicą obcych przedstawicielstw dyplomatycznych, konsularnych, misji zagranicznych specjalnych oraz ich personelu.

p. 614 — Ok. Kom. Dew. nr 35 (25.8.38) w sprawie obrotu płatniczego z Niemcami. zmieniający postanowienie okólników: 1) nr 35 z dnia 4 marca 1937 r. (Dz. Urz. Min. Sk. nr 7, poz. 129), częściowo zmienionego okólnikiem z dnia 17 listopada 1937 r. (Dz. Urz. Min. Sk. nr 31, poz. 902) oraz 2) nr 17 z dnia 25 listopada 1937 r. (Dz. Urz. Min. Sk. nr 32, poz. 918).

Nr 25 Z DNIA 10 WRZEŚNIA 1938 r.

p. 621 — Obw. Urz. Dł. P. (1.9.38) w sprawie umorzenia 7% pożyczki kolejowej z 1930 r.

p. 622 — Obw. Urz. Dł. P. (31.8.38) w sprawie wylosowanych bonów Funduszu Inwestycyjnego.

p. 623 — Obw. Przew. R. Spółdz. (6.9.38) o utraceniu przez rewidentów prawa do przeprowadzania rewizji w spółdzielniach.

p. 624 — Obw. Przew. R. Spółdz. (6.9.38) o zatwierdzeniu prawa rewidentów do przeprowadzenia rewizji w spółdzielniach.

p. 625 — Wykładnia nr 583 do art. 93 ustawy o opł. stempl., ustalona przez Min. Sk.

p. 626 — Ok. C. 161 Min. Sk. (1.9.38 L. D. IV. 21820/1/38) w sprawie uzupełnienia wykazu zagranicznych klubów, wystawiających książeczki z przepustkami granicznymi, za które gwarancję złożył Polski Touring Klub.

—

3. „DZIENNIK URZĘDOWY MINISTERSTWA SPRAWIEDLIWOŚCI".

Nr 9 Z DNIA 15 WRZEŚNIA 1938 r.

Ok. nr 1884/I K./38 w spr. zastrzeżeń dotyczących utraconych dokumentów na okaziciela. [Poleca ograniczenie rozsyłania tych zastrzeżeń tylko do wypadków nie budzących wątpliwości, że dokument został utracony na skutek przestępstwa; zawiera wskazania, do których władze prowadzące dochodzenia w omawianej materii powinny się stosować].

Komunikat w spr. zaliczek na uposażenie z zaopatrzenia emerytalnego [w powołaniu się na ok. M. Sk. z 5.III.36 L. D. III. 3966/1/35 stwierdza, że rozwiązanie stosunku służbowego i przyznanie funkcjonariuszowi państw. zaopatrzenia emeryt. nie pozbawia Skarbu Państwa prawa do potrącenia z zaopatrzenia emeryt. rat na spłatę zaliczki, pobranej w służbie czynnej].

Komunikat w spr. zapotrzebowań na niektóre roczniki Dz. U. R. P. z Zbioru Orzeczeń S. N.

Komunikat w spr. ułatwień w nabywaniu „Ustaw i Rozporządzeń z lat 1918—1934" przez sędziów i prokuratorów po cenie ulgowej.

Komunikat w spr. wymiany wycofanych z obiegu znaczków sądowych z napisem „opłata za doręczenie 2 zł 50 gr".

Obwieszczenie M. Sprawiedl. o wypuszczeniu w obieg znaczków sądowych nowego wzoru z napisem „opłata sądowa" o wartości 50 gr i 1 zł i o wycofaniu z obiegu dotychczasowych znaczków tej samej wartości.

Uchwała S. N. w spr.: 1) stosunku art. 281 K. K. do art. 177 ord. pod. i 2) właściwości władz skarb. w zakresie przestępstw podatkowych.

—

4. „DZIENNIK URZĘDOWY MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH".

Nr 23 Z DNIA 10 SIERPNIA 1938 r.

p. 137 — Ok. nr 29 (4.8.38) o umarzaniu prywatno - prawnych wierzytelności państwowych. [Ok. podaje treść okólnika M. Sk. z 12.7.38 L. D. III. 1746/1/38 i przekazuje składanie wniosków o umorzenie wierzytelności do 500 zł do Izb Skarbowych — Urzędom Wojewódzkim; wnioski o umorzenie wierzytelności ponad 500 zł i w tych wszystkich wyp., gdy egzekucja mogłaby spowodować ruinę gosp. dłużnika — zgłasza Ministerstwo Spr. Wewn. do Min. Skarbu].

p. 138 — P. Ok. (30.7.38) o ewidencji opłat za upomnienia w postępowaniu egz. władz skarbowych przytacza treść okólnika M. Sk. z 31.5.38 L. D. III. 5349/4/38 w tej materii.

p. 139 — P. ok. (2.8.38) o korespondencji zagranicznej Policji Państwowej z Konsulatami państw obcych. [Zasadniczo — z wyjątkiem spraw b. pilnych — korespondencja P. P. z Konsulatami państw obcych powinna odbywać się za pośrednictwem terytorialnie właściwych władz administracji og. I wzgl. II instancji].

p. 140 — P. ok. (3.8.38) w spr. anten radiostacji korespondencyjnych amatorskich wyjaśnia, że wytyczne p. 5 okólnika nr 13 z 29.3.38 nie dotyczą anten nadawczych amatorów, posiadających upoważnienie.

p. 141 — P. ok. (3.8.38) w spr. podatku od nieruchomości podaje treść okólnika Ministerstwa Skarbu z 24.6.38 L. D. V. 8365/3/38 w spr. stosowania art. 2 p. 5 dekretu Pr. R. o pod. od nieruch.

p. 142 — P. ok. (6.8.38) w spr. służby w Legiach Akademickich. [Służba z L. A. staje się z dniem 1.9.38 uzupełniającą służbę wojsk., przewidzianą w art. 107—12 ust. o powsz. obow. wojsk. (D. U. poz. 220/38)].

III. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Ustawy i rozporządzenia z lat 1918—1934. Skorowidz i suplement. Wg stanu prawnego z dn. 1 maja 1938 r. Warszawa 1938. S. 203.

Wojnarski Witold Mag.: Zbiór przepisów prawnych dotyczących całokształtu spraw dentystycznych. Warszawa 1938. s. 208.

Dział ogólny

I. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

PSYCHOLOGIA INFORMACJI.

Kiedy psycholog ma zbadać jakiś mechanizm psychiczny, pomaga sobie nierzadko w ten sposób, iż stając na rozwojowym punkcie widzenia, śledzi przede wszystkim formę, w której mechanizm ten działa u dziecka. Względy, tu kierujące psychologiem, są te same, które każą mu ewentualnie — posługując się t. zw. patologiczną metodą — szukać odpowiedników danego mechanizmu u osób umysłowo chorych. Często bowiem dany fenomen psychiczny, który u normalnego zdrowego, dorosłego człowieka zamalgamował się z różnymi innymi zjawiskami psychicznymi i uległ przy tym stonowaniu i zamaskowaniu u dziecka i umysłowo chorego daje się odnaleźć w formie pierwotnej, izolowanej a w związku z tym wyraźnej a niekiedy nawet jaskrawej. Pozwala to nam oczywiście sudiować ów fenomen w sposób o wiele wygodniejszy.

Ten właśnie punkt widzenia spróbujemy zastosować przy analizie zjawisk psychicznych, o które nam tu idzie, a mianowicie zjawisk towarzyszących udzielaniu informacji.

Psychologia uczy nas, iż człowiek, który w rozwoju psychicznym zostawił już pewne infantylne mechanizmy poza sobą, wyrósł z nich niejako, ulega tendencji do wracania do nich z powrotem, a więc podlega t. zw. regresji psychicznej w pewnych wyjątkowych okolicznościach. Gdy jesteśmy wytrąceni z równowagi, podrażnieni, zirytowani, zakłopotani lub zmęczeni wtedy na chwilę lub też na pewien dłuższy okres zaczynamy myśleć i działać jak dzieci, nie zdając sobie z tego jasno sprawy. Niewątpliwie zatem egocentryczny, nie licząc się należycie z sytuacją drugiego człowieka sposób informowania znajdziemy u funkcjonariusza udzielającego informacji wtedy, gdy zajdzie u niego któryś ze stanów powyżej wymienionych. Dodajmy, iż niechęć do pewnej osoby dysponuje nas do informowania jej w sposób egocentryczny.
i do wierzenia, iż mogła i powinna była zrozumieć informację, obiektywnie wcale niedokładna.

Z dalszych rozważań — zresztą, zdaniem autora, niekompletnych i powierzchownych — wynika, iż informacja psychologicznie doskonała jest zjawiskiem złożonym. Na jej strukturę składa się cały szereg czynników, których wpływy częściowo wspierają się nawzajem a częściowo hamują. Informowanie psychologicznie doskonałe jest zatem sztuką, którą posiąść nie jest tak łatwo. Nie każdy z informujących zdaje sobie z tego sprawę, bo często nie dba o to po prostu, by jego informacja odpowiadała wszystkim możliwym psychologicznym dezyderatom.

Rzetelne, psychologicznie doskonałe informowanie nie może być zagwarantowane przez samo tylko wydanie szczegółowych przepisów, jak należy informować. Ci, którzy mają informować drugich, muszą wyrobić w sobie psychologiczny takt, pewną zdolność wczucia się, które umożliwi im widzenie w osobie informującej się, pod pozorami jej dojrzałości, owego wiecznego dziecka, które ujmuje wszystko egocentrycznie i które nie chce uznać od razu i bez sprzeciwu twardej rzeczywistości, lecz skłonne jest gniewać się nawet wtedy, gdy samo jest winno, żalić się wobec istotnej czy też domniemanej krzywdy i czekać na współczucie i pocieszenie. *(Dr Stefan Baley, prof. Uniw. J. Piłsudskiego, — Cz. Sk. 7-8/38 s. 786).*

—

PRAWODAWSTWO I SĄDOWNICTWO DAWNEJ POLSKI W ŚWIETLE LITERATURY POLITYCZNEJ.

Autor — obficie posługując się cytatami — przytacza poglądy różnych autorów, odnoszące się do prawodawstwa i sądownictwa w Polsce przedrozbiorowej jako to: Cezaryna Kirsztajna (w. XVI) z dzieła: „O prawach i fołdrowaniu“. Otroroga, Adrzeja Frycza Modrzewskiego („De Republica emendanda“), Ks. Piotra Skargi, Krzysztofa Opalińskiego (1650 r. satyry), Andrzeja Maksymiliana Fredry (1658r. „Przysłowia mów potocznych“, Wacława Potockiego („Moralia“ i „Ogród nieplewiony“), Stanisława Leszczyńskiego („Głos wolny, wolność ubezpieczający“), Krasickiego („ Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki“), Kajetana Koźmiana i Stanisława Wodzickiego („Wspomnienia“). Poglądy te krytykują — niekiedy b. ostro — ówczesną rzeczywistość, podkreślając szczególnie nierówność praw i przekupność sądów. *(Jan Brodacki — Gł. Sąd. 9/38 s. 661-5).*

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. WŁAŚCIWOŚĆ SĄDÓW POWSZECHNYCH.

W sporach o zaspokojenie pretensyj, wynikających z zastosowania ustawy z dnia 14 grudnia 1920 r. w sprawie przejęcia kolei, zbudowanych przez b. władze okupacyjne, pod zarząd Ministerstwa Kolei Żelaznych (Dz. U. z 1921 r. poz. 5), służy droga procesu sądowego. (S. N. C. I. 1825/36 9.4.1938 uchw. 7 sędz. — *Zb. C. 7/38 p. 302)*.

—

2. WŁAŚCIWOŚĆ WŁADZ ADMINISTRACYJNYCH.

Do kompetencji sądów nie należy decydowanie o tym, czy roszczenie o zwrot majątku, skonfiskowanego przez b. rządy zaborcze, zostało zgłoszone do Ministerstwa Skarbu z zachowaniem terminu, wskazanego w art. 4 ustawy z dn. 18 marca 1932 r. o dobrach skonfiskowanych przez b. rządy zaborcze uczestnikom walk o niepodległość (Dz. U. nr 24 poz. 189); decyzja w tym względzie należy do Ministerstwa Skarbu. (S. N. C. I. 1247/36 14.9. 1937. — *Zb. C. 7/38 p. 313)*.

—

3. WŁAŚCIWOŚĆ SĄDÓW PRACY.

Do rozpoznania roszczeń odszkodowawczych pracodawcy przeciwko pracownikowi z tytułu popełnionych oszustw i sprzeniewierzeń właściwe są sądy powszechne a nie sądy pracy. (S. N. C. II. 55/37 18.5.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 225)*.

III. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Abraham Władysław: Prawne podstawy królewskiego mianowania biskupów w dawnej Polsce. Kraków 1938, s. 12.

Borowski Stanisław: Ostojbina. Studium z prawa czarnogórskiego. Kraków 1938, s. 8.

Dąbkowski Przemysław: Wołosi i prawo wołoskie w dawnej Polsce. Kraków 1938, s. 14.

Radbruch Gustaw Prof.: Zarys filozofii prawa. Przełożył Czesław Znamierowski prof. U. P. Warszawa 1938, s. 335.

Rappaport Emil Stanisław Prof. Dr: Polski neounitaryzm prawny. I. W poszukiwaniu prawa polskiego samoistnego. Warszawa 1938, s. 37.

Vetulani Adam: Prawne stanowisko oficjałów biskupich w Polsce w XV stuleciu. Kraków 1938, s. 21.

Prawo cywilne

I. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

B. PRAWO FAMILIJNE.

METODA UNORMOWANIA OBOWIĄZKU UTRZYMANIA W PROJEKCIE KOMISJI KODYFIKACYJNEJ PRAWA O STOSUNKACH RODZICÓW DO DZIECI.

Projekt mówi oddzielnie o obowiązku utrzymania przez rodziców dzieci z małżeństwa (dalej w skrócie utrz. rodz. małż.), o obowiązku utrzymania przez rodziców dzieci pozamałżeńskich (utrz. rodz. pozamałż.) i obowiązku utrzymania między krewnymi (utrz. og.). Na podstawie interpretacji, a szczególniej wobec powtarzania przez przepisy o utrzymaniu rodzin pozamałżeńskich przepisów utrzymania ogólnego, należy dojść do wniosku, że przepisy, dotyczące owych trzech obowiązków są od siebie niezależne, a więc przepisy utrzymania rodzin małżeńskich i utrzymania rodzin pozamałżeńskich nie są wyjątkami od norm utrzymania ogólnego. Autor na tle przepisów projektu podaje przykłady niesłusznych rozstrzygnięć, do jakich może doprowadzić interpretacja oparta na zasadzie, że przepisy utrzymania rodzin małżeńskich i pozamałżeńskich są wyjątkowymi w stosunku do przepisów utrzymania ogólnego.

Usterką projektu jest to, że niezależność wymienionych trzech obowiązków nie jest wyraźnie podkreślona; może to wywołać interpretację niepożądaną i doprowadzić do rozstrzygnięć wyżej przytoczonych, opartych na traktowaniu tych obowiązków łącznie. Brak wyraź-

nego podkreślenia przejawia się w braku odrębnych nazw tych trzech obowiązków (jak to ma miejsce w K. N. i Kod. c. szw.) oraz w tym, że pewne kwestie unormowane np. przy utrz. rodziny pozamałżeńskiej nie są wcale unormowane przy utrzymaniu ogólnym, a przez to stwarza się niebezpieczeństwo poszukiwania przez interpretatora odpowiednich wskazówek w przepisach, gdzie dana kwestia została unormowana. *(Jan Świda — G. S. W. 33-4/38 s. 479-81).*

—

E. PRAWO SPADKOWE.

DIE ERBFOLGE IM OSTPOLNISCHEN RECHT.

Głównym źródłem prawa spadkowego, obowiązującego na wschodnich ziemiach Rzeczypospolitej, jest po dziś dzień 1-szy tom 10. księga rosyjskiego Zbioru Ustaw (Swod Zakonow). Normy tego prawa są pochodzenia wschodnio - słowiańskiego, rzymsko - bizantyńskiego, mozaistycznego, polsko - litewskiego, a nawet i francuskiego (Kodeks Napoleona). Związane z prawem tym orzecznictwo podlegało w ciągu drugiej połowy XIX w. i w początkach w. XX silnemu wpływowi doktryny. Obca mu jest umowa o spadek. Różnica między testamentem i kodycylem zaciera się w nim zupełnie, co przypisać należy wpływowi prawa bizantyńskiego: zna ono po prostu rozporządzenie ostatniej woli. Jeśli chodzi o spadkobranie ustawowe, to prawo to za wzorem Średniowiecza przeciwstawia majątek rodowy majątkowi nabytemu.

Nabycie spadku zachodzi drogą przyjęcia; wystarcza w tym oświadczenie woli za pomocą czynności konkludentnej. Przy „hereditatis petitio“ znajduje zastosowanie zasada, że „pretium succedit in locum rei“ a do wniesienia „actionis familiae erciscundae“ uprawniony jest choćby jeden tylko ze współspadkobierców. *(Prof. Franciszek Bossowski — Th. P., III/X/1937 r., s. 77 n.).*

—

F. ZOBOWIĄZANIA.

ART. 269 KODEKSU ZOBOWIĄZAŃ W ZASTOSOWANIU DO ZOBOWIĄZAŃ KUPUJĄCEGO.

Art. 269 K. Z. jest przeciwstawieniem a raczej złagodzeniem zasady pacta sunt servanda. Konieczność korektury tej zasady ujawniła się najpierw w doktrynie, która uznała konstrukcję klauzuli rebus sic stantibus w prawie prywatnym. W nauce francuskiej powstała theorie de l'imprévision, oparta na wykładni art. 1150 i 1134 K. C., w myśl której wolno stronie żądać od sędziego nowego ukształtowania zobowiązania, jeżeli jego wykonanie ściśle według umowy stało się nadmiernie uciążliwe dla dłużnika, wskutek zdarzenia późniejszego, które nie mogło być przewidziane. Również i nasz Sąd Najwyższy niejednokrotnie zajmował się zagadnieniem klauzuli rebus sic stantibus.

W praktyce sądowej zaznaczyła się tendencja do zapoznawania granic art. 269 K. Z. W szeregu spraw, które na tym tle doszły do Sądu Najwyższego chodziło o zmniejszenie dłużnej ceny kupna wskutek kryzysu gospodarczego i zmiany siły nabywczej pieniądza. Powstały pytania: 1) czy w ogóle nabywca może korzystać z art. 269 i 2) czy kryzys gospodarczy może być zaliczony do wypadków objętych tym przepisem. Z orzeczenia z dn. 23.3.37 można wysnuć odpowiedź twierdzącą na oba pytania. Z orzeczenia z dn. 16.4.37 wynikają dwie tezy: 1) że faktyczna zwyżka wartości pieniądza, postępująca stopniowo, nie stanowi podstawy do obniżenia ceny kupna, 2) że zmiany w stosunkach gospodarczych w zakresie wartości nieruchomości spadają wyłącznie na nabywcę i nie upoważniają do normowania nieuiszczonej ceny w trybie art. 269. Ta ostatnia teza mieści się też w orzeczeniu z dn. 3.9.36, gdzie wyraźnie stwierdzono, że niebezpieczeństwo spadku wartości przechodzi na nabywcę bez względu na to, czy spadek ten został wywołany nadzwyczajnymi wypadkami.

Zdaniem autora powiązanie art. 269 i 304 K. Z. nastręcza dużo wątpliwości, gdyż przepisy te normują zagadnienia zupełnie odrębne. Art. 269 mieści się w części ogólnej K. Z. powinien być zatem stosowany do wszelkich zobowiązań bez względu na źródło. Treść art. 269 wskazuje zaś, iż odnosi się on do zobowiązań umownych, żadnych dalszych ograniczeń art. 269 nie zawiera, trudno więc zgodzić się z tezą Sądu Najwyższego, że nie może on być stosowany do długu z tytułu nabycia rzeczy na podstawie umowy kupna.

Dla możności zastosowania art. 269 potrzeba 3 faktów: 1) musi zajść wypadek nadzwyczajny w postaci klęski żywiołowej i t. p., 2) wskutek tego wypadku świadczenie staje się nadmiernie utrudnione lub grozi stronie rażąca strata, 3) okoliczności powyższe nie mogły być przewidziane przez strony w czasie zawarcia umowy. Wyliczenie przypadków w art. 269 nie jest wyczerpujące, nie ma więc przeszkód, by zaliczyć do nich przewrót gospodarczy a w związku z nim wahania wartości pieniądza. To też tezy powyższych orzeczeń Sądu Najwyższego niezupełnie godzą się z treścią art. 269. *(W. Miszewski — Kw. Pr. Pryw. 2/38 s. 55).*

—

ZWŁOKA WIERZYCIELA (ART. 231 KODEKSU ZOBOWIĄZAŃ).

Zwłoka wierzyciela oparta jest na innej zasadzie prawnej, aniżeli zwłoka dłużnika. Gdy bowiem dłużnik obowiązany jest do świadczenia, a więc wskutek niewypełnienia przezeń zobowiązania, powstaje jego obowiązek, to wierzyciel do przyjęcia świadczenia nie jest obowiązany, lecz uprawniony. Wierzyciel nie przyjmujący świadczenia oczywiście ponosi ryzyko takiego postępowania, narażając się na utratę rzeczy, zwrot kosztów zaofiarowania itd., o winie jego jednak nie może być mowy i z mocy K. Z. do przyjęcia świadczenia zmuszony być nie może.

Podstawą zwłoki wierzyciela jest zdarzenie, z którym prawo łączy obowiązek wynagrodzenia szkody dłużnikowi, niezależnie od ogólnych warunków powstania obowiązku odszkodowania, zawartych w art. 134 i nstp. K. Z.

Sposoby dopuszczenia się zwłoki przez wierzyciela unormowane są wyczerpująco w art. 231 K. Z. Dlatego wierzyciel nie dopuszcza się zwłoki, jeżeli gotów jest przyjąć świadczenie wzajemne, ale nie ofiarowuje świadczenia wzajemnego. W tym przypadku wystarczą przepisy o excepcji non adimpleti contractus oraz o zwłoce przy zobowiązaniach wzajemnych.

Warunkami zwłoki są: należyte zaofiarowanie świadczenia przez dłużnika, zaniechanie współdziałania ze strony wierzyciela oraz brak uzasadnionego powodu do tego postępowania wzgl. zaniechania. Elementami należytego zaofiarowania są gotowość do świadczenia i oświadczenie tego wobec wierzyciela, cz. zaofiarowanie. Gotowość świadczenia istnieje wtedy, gdy dłużnik spełnił wszystko, czego z jego strony było potrzeba, aby zobowiązanie mogło być wykonane, t. j. świadczenie — spełnione. Zaofiarowanie stanowi zewnętrzną gotowość świadczenia, a więc jej objaw subiektywny, w przeciwieństwie do obiektywnej gotowości dłużnika. Aby zaofiarowanie było zupełne winno być ono w większości przypadków rzeczywiste, t. zn. że dłużnik musi uczynić wszystko, co z jego strony jest wymagane do spełnienia świadczenia, tak by czynność wierzyciela wyczerpywała się z przyjęciem świadczenia. Do realności zaofiarowania potrzeba także, by dłużnik, mając dług do wręczenia (dług oddawczy) stawił się u dłużnika we wskazanym miejscu ze wszystkim, czego spełnienie wymaga. Realne zaofiarowanie nie zawsze jest konieczne, oblacja werbalna wystarczy wszędzie tam, gdzie oblacja realna nie jest możliwa z przyczyn zależnych od wierzyciela.

K. Z. w przeciwieństwie do Kodeksu Napoleona i projektu włosko - francuskiego nie wylicza expressis verbis warunków rzeczywistego zaofiarowania (podobnie prawo szwajc. i k. c. n.). Zasady te należy wyprowadzić z innych przepisów K. Z. Tak więc ze względu na sposób, miejsce i czas wypełnienia zobowiązania obowiązywać będą art. 190—201 K. Z. Sposób wykonania musi odpowiadać treści zobowiązania oraz wymaganiom dobrej wiary i zwyczajom uczciwego obrotu. Miejscem wykonania, które ma znaczenie dla procedury i właściwego prawa międzynarodowego lub — dzielnicowego, jest miejsce wskazane w umowie lub odpowiadające naturze zobowiązania. W razie watpliwości świadczenie winno być spełnione w miejscu zamieszkania dłużnika w czasie spełnienia, albo w miejscu siedziby jego przedsiębiorstwa, jeżeli wierzytelność ma związek z prowadzeniem przedsiębiorstwa. Jeżeli więc w takim wypadku podwstaje dług odbiorczy, wierzyciel dopuszcza się zwłok jeżeli w oznaczonym czasie nie przychodzi do dłużnika po odbiór swego świadczenia. Przy zobowiązaniach wzajemnych miejsce spełnienia wynika z umowy, lub z natury zobowiązania, jeżeli według tych danych miejsca ustalić nie można, wówczas świadczenie wzajemne winno być spełnione w tym samym miejscu. Sumę pieniężną dłużnik obowiązany jest przesłać na swój koszt i niebezpieczeństwo do miejsca, gdzie wierzyciel ma swe zamieszkanie lub siedzibę przedsiębiorstwa. Jeżeli termin spełnienia świadczenia nie został oznaczony w umowie ani nie wynika z natury zobowiązania, dłużnik obowiązany jest spełnić świadczenie niezwłocznie po powstaniu zobowiązania; wszakże popada w zwłokę dopiero w wezwaniu go przez wierzyciela. Gdy dłużnik zastrzegł sobie prawo spełnienia świadczenia, gdy będzie mógł, lub gdy będzie miał po temu środki, wówczas sąd może mu wyznaczyć odpowiedni do spełnienia świadczenia termin, przy czym zwłoka nastąpi już przez sam upływ terminu. Termin może być zastrzeżony na korzyść wierzyciela lub dłużnika, domniemywa się tę drugą ewentualność, chyba by co innego wynikało z przepisu ustawy lub umowy wzgl. okoliczności. Utrata dobrodziejstwa terminu u dłużnika następuje: gdy otwarto do jego majątku upadłość, gdy stał się niewypłacalny lub czynem swoim zmniejszył zabezpieczenie udzielone wierzytelności, gdy chodzi o kupca rejestrowego stają się natychmiast wymagalne zobowiązania, za które nabywca przedsiębiorstwa nie odpowiada, zobowiązania dzierżawcy przedsiębiorstwa kupca rejestrowego, za które dzierżawca nie odpowiada, gdy nieruchomość sprzedana została w drodze egzekucji (w tym przypadku zobowiązanie terminowe staje się natychmiast wymagalne i skutki zwłoki następują z samego prawa).

Co do osób uczestniczących w wykonaniu,

autor stwierdza, iż wierzyciel ma prawo domagać się od dłużnika świadczenia osobistego tylko wtedy, gdy to wynika bądź z umowy, bądź z natury zobowiązania. Zobowiązanie nie wymagające osobistego udziału dłużnika wykonać może osoba trzecia bez jego udziału a nawet bez jego wiedzy. Ograniczenie wierzyciela w zdolności do działania nie ma znaczenia dla zaofiarowania, gdyż w tym przypadku dłużnik jest uprawniony do złożenia przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego, lub żądać może sądowego dozorcy wzgl. zarządcy. Inaczej natomiast, gdy świadczenie dania rzeczy wymaga współudziału wierzyciela w formie odebrania, a więc jest czynnością prawną, gdyż w tym przypadku zdolność po stronie wierzyciela jest potrzebna. O ile świadczyć może każdy, nie tylko dłużnik, to zaofiarowanie nastąpić może jedynie wobec wierzyciela lub osoby, przez niego upoważnionej.

Jeżeli chodzi o przedmiot świadczenia — dłużnik winien świadczyć i zaofiarować go w całości, dług pieniężny zasadniczo w walucie krajowej, kapitał z odsetkami i kosztami. Wierzyciel przez odmowę przyjęcia częściowego świadczenia nie popada zasadniczo w zwłokę, chyba, że się wyraźnie zgodził na rozłożenie długu na raty. Tylko w wyjątkowych przypadkach wierzyciel musi się zgodzić na przyjęcie świadczenia częściowo, tak np. gdy część roszczenia jest sporna, wierzyciel musi przyjąć część niesporną, w sprawach wekslowych i czekowych itp.

Zaniechanie współdziałania wierzyciela może w myśl art. 231 K. Z. polegać 1) na uchyleniu się od przyjęcia zaofiarowanego rzeczywiście lub słownie świadczenia i 2) na odmowie dokonania czynności bez której świadczenie nie może być spełnione. Uchylenie się od przyjęcia polegać może na odmowie przyjęcia świadczenia, albo na tym, że wierzyciel mimo przyjęcia nie uznaje przyjętego przedmiotu za zdolny do spełnienia świadczenia. Odmowa dokonania czynności przygotowawczych zachodzi wtedy, gdy wierzyciel nie znajduje się u dłużnika, gdy to jest potrzebne do wykonania świadczenia, nie przysyła opakowania, gdy był do tego obowiązany umową, odmawia wydania pokwitowania z odbioru świadczenia itp.

Zwłoka wierzyciela nie polega wyłącznie na obiektywnym nieprzyjęciu świadczenia, lecz gra tu również rolę moment woli wierzyciela i to nieusprawiedliwionej dostatecznym powodem. Wierzyciel w przeciwieństwie do dłużnika, pozostającego w zwłoce nie jest zobowiązany do wynagrodzenia szkody, lecz ponosi ryzyko swego negatywnego zachowania się. Przyczyny, zaś dla których przyjęcia świadczenia może odmówić, wynikać mogą z ustawy lub z okoliczności przeszkadzających przyjęciu zaofiarowanego świadczenia.

Zwłoka wierzyciela kończy się przez oświadczenie jego o gotowości przyjęcia świadczenia; w tym przypadku, o ile dłużnik nie jest gotowy do spełnienia, to w miejsce zwłoki wierzyciela następuje zwłoka dłużnika. *(St. Machalski — Kw. Pr. Pryw. 2/38, s. 3).*

—

ROZWAŻANIA NA TEMAT PRZYMUSOWEJ KONWERSJI DŁUGÓW ROLNICZYCH NA KREDYT DŁUGOTERMINOWY W LISTACH ZASTAWNYCH.

W związku z konwersją długów rolniczych nasuwają się następujące zagadnienia:

I. Jakie długi mogą być przedmiotem konwersji. Przede wszystkim muszą to być długi rolnicze w rozumieniu art. 1 Rozp. Prez. o konwersji i uporządkowaniu długów rolniczych i muszą pochodzić z okresu przed 1 lipca 1932 roku.

Jeżeli dług jest zabezpieczony hipotecznie, to domniemywa się, że jest długiem podlegającym konwersji. Należy to interpretować w ten sposób, że objęte są tym domniemaniem długi powstałe przed 1 lipca 1932 r., a zabezpieczone hipotecznie przed 28 października 1934 r. Tekst ustawy nasuwa jednak wątpliwości i jest mniej jasny od ustawy o ulgach w zakresie oprocentowania i terminów spłaty wierzytelności hipotecznych.

Jeżeli dług nie jest zabezpieczony hipotecznie, to konwersja może nastąpić na wniosek dłużnika tylko wówczas, gdy udzielono zabezpieczenia, wymaganego przez statut instytucji konwertującej, t. zn. jeżeli ma czystą hipotekę; na wniosek wierzyciela konwersja jest możliwa, jeżeli należność stwierdzona jest prawomocnym orzeczeniem sądu lub urzędu rozjemczego, a zapisaniu pożyczki w listach zastawnych nie przeszkadzają istniejące wpisy hipoteczne.

Zaznaczyć należy, że konwersja może być zastosowana tylko do długów mieszczących się w gospodarstwach A i B w 50% szacunku, w gospodarstwach C — w 30%, względnie 40% szacunku. Wyjątkowo można stosować konwersję i w braku tych warunków ustawowych, jeżeli dłużnik posiada inne jeszcze nieruchomości, na hipotece których pożyczka konwersyjna wraz z dawnymi pożyczkami długoterminowymi mieści się w ustawowej części szacunku. Redakcja tego ostatniego przepisu (art. 25) jest dość niejasna, i wymagałaby interpretacji autentycznej.

II. Jakie są prawa i obowiązki wierzycieli, których wierzytelności nie podlegają konwersji z mocy samego prawa.

a) Jeżeli chodzi o wierzycieli długów nierolniczych lub powstałych po 1 lipca 1932 r. oraz

długów wobec osób i instytucyj uprzywilejowanych, to mają one do wyboru: albo poddać się konwersji, albo ustąpić pierwszeństwa hipotecznego dla długów skonwertowanych, tak jednak aby ich wierzytelności pozostały w granicach 50% szacunku nieruchomości.

Według słusznego rozstrzygnięcia Dr Richtera i Dr Zarwincera (Kodeks Ulg Rolniczych, uwagi do art. 23) wierzyciele nie są obowiązani ani do ustąpienia pierwszeństwa, ani też do konwersji, jeżeli wierzytelność ich po ustąpieniu pierwszeństwa nie mogłaby się mieścić w 50% szacunku nieruchomości.

Wierzyciele obowiązani do ustąpienia pierwszeństwa winni zgłosić się w terminie, gdyż w przeciwnym razie domniemywa się ich zgodę na konwersję. W razie konwersji obecność wierzyciela jest dla niego wskazana, gdyż w razie jego niestawiennictwa odsetki oblicza się na podstawie świadczeń i dokumentów dłużnika, a ponadto traci wierzyciel prawo odmowy przyjęcia zapłaty odsetek zapadłych po 1 listopada 1934 r. w listach zastawnych. W razie niestawiennictwa dłużnika odsetki obliczone są na podstawie oświadczeń wierzyciela, jeżeli zaś nie stawi się ani wierzyciel, ani dłużnik, odsetki w ogóle nie są brane pod uwagę przy konwersji.

b) W razie istnienia na nieruchomości dłużnika hipoteki właściciela (w dzielnicy popruskiej), hipoteki pozostającej w jego rozporządzeniu (w dzielnicy poaustriackiej), lub obciążenia na rzecz jego współmałżonka, długi te przy konwersji muszą ustąpić pierwszeństwa niższym wierzycielom, jeżeli nie dobrowolnie, to z samego prawa.

Na zatwierdzenie aktu konwersji i uchwałę sądu hipotecznego, dotyczącego wpisania konwersji w księgach hipotecznych oraz podziału listów zastawnych i gotowizny istnieje środek odwoławczy w terminie 14-dniowym. Na odrzucenie konwersji środka odwoławczego nie ma. Orzeczenie drugiej instancji jest ostateczne. W praktyce konwersja nasuwa wiele wątpliwości i korzystna byłaby autentyczna wykładnia wątpliwych przepisów. *(Mgr Zygmunt Sinnreich — N. Pal. 7-8/38 s. 315)* .

—

PORĘCZENIE ZA DŁUG PRZYSZŁY.

Pod wpływem doświadczenia w dziedzinie stosunków kredytowych, w nowszym prawie znajdują się pewne normy ochronne dla poręczycieli za długi przyszłe.

Autorzy projektu Kodeksu Zobowiązań uznali interes poręczyciela w ograniczeniu jego odpowiedzialności, przy poręczeniu za długi przyszłe, do kwoty z góry przez strony określonej, za godny szczególnej ochrony i uzależnili skuteczność takiego poręczenia od określenia jej wysokości w akcie poręki.

W tym względzie mieli autorzy projektu wzory w nowszych systemach prawnych, a mianowicie w kodeksie szwajcarskim w art. 493 i w kodeksie brazylijskim z 1916 r. w art. 1485.

Kodeks Zobowiązań wymóg oznaczenia wysokości poręki ograniczył tylko do długów przyszłych, przepis bowiem art. 627 opiewa: „Można poręczyć również za dług przyszły do wysokości z góry oznaczonej albo za dług warunkowy". Wynikają z tego następujące wnioski: 1) Długi przyszłe mogą być zobowiązaniami z już istniejącego lub dopiero powstać mającego stosunku prawnego, 2) W razie wątpliwości poręka rozciąga się tylko na istniejące długi. Jest to wniosek z art. 632 K. Z., 3) Przeciwstawiając długi przyszłe długom warunkowym, które w szerszym znaczeniu tego słowa, mogą być również przyszłymi — ustawodawca miał na myśli długi, których powstanie nie jest uzależnione od umówionego przez strony warunku (art. 46 K. Z.), 4) Przedmiotem poręki mogą być długi przyszłe, o ile poręka zostanie ograniczona do pewnej wysokości. Norma ta ma charakter bezwzględnie obowiązujący i umową stron nie może być uchylona, 5) Długi warunkowe mogą być przedmiotem poręki nieograniczonej.

Niezrozumiałe jest, dlaczego bezwzględnie obowiązujący wymóg powyższego przepisu nie został rozszerzony na długi warunkowe. Możliwe, że ustawodawca nie chciał ze stanowiska rzeczonego wymogu przeciwstawić długu warunkowego długowi przyszłemu, jako pojęciu szerszemu. Ale w takim razie stylizacja tego przepisu nie jest szczęśliwa. Myśl, której ustawodawca chciał dać wyraz, powinna być ujęta w dwa zdania: „Można poręczyć również za długi przyszłe albo warunkowe. Za dług jeszcze nie istniejący poręczyć można do wysokości z góry oznaczonej". W praktyce bowiem wątpliwość wynikająca z obecnej stylizacji ustawy spowoduje liczne spory.

Druga właściwość poręczenia za dług przyszły unormowana jest przepisem art. 628 K. Z., opiewającym „bezterminowe poręczenie za dług przyszły może być przed powstaniem długu odwołane w każdym czasie". Przedterminowe poręczenie z art. 628 K. Z. należy rozumieć poręczenie za długi powstałe w pewnym z góry oznaczonym czasie, a więc w pojęciu, jakie mu nadaje np. § 1363 austr. ust. cyw. lub § 777 niem. kod. cyw., który skuteczność samej poręki ogranicza do terminu, tak, że wierzyciel w tym terminie musi sądownie lub pozasądownie dochodzić długu przeciwko poręczycielowi pod rygorem utraty praw z poręki. Ograniczenie poręki do terminu, w tym znaczeniu jest wg przepisów K. Z. niemożliwe, bo

termin jednoroczny z art. 637 K. Z. po upływie którego poręczenie gaśnie jest terminem przedawnienia, który w myśl zasady wyrażonej w art. 274 K. Z. nie może być za zgodą stron ani skrócony, ani przedłużony. To samo dotyczy zwykłego terminu przedawnienia przy poręczeniu solidarnym i za wynagrodzeniem.

Nie ulega wątpliwości, że art. 628 ma charakter bezwzględnie obowiązujący, że zatem prawa odwołania poręki nie można zrzec się w umowie i że ogranicza się do długów przyszłych. Wątpliwość budzi przeciwstawność długów przyszłych długom warunkowym z art. 627, któraby wyłączała spod prawa odwołania bezterminowego długi warunkowe.

Kodeks Zobowiązań nie normuje poręczenia za zobowiązania ręczyciela, a więc ani poręki t. zw. podręczyciela, ani poręczyciela regresowego, z których pierwszy odpowiada wobec wierzyciela za ręczyciela, drugi — wobec ręczyciela za dłużnika głównego. K. Z. te rodzaje poręki pominął nie krępując swobody umownej obu stron w granicach art. 55 K. Z. Narzuca się więc pytanie, czy w przypadku terminowego poręczenia za dług przyszły, do wysokości z góry oznaczonej musi poręczenie podręczyciela wymienić sumę maksymalną oraz termin tej właśnie poręki, aby poręczenie było skuteczne i nie mogło być odwołane.

Nadmienić wypada, że przepisy art. 627 i 628 K. Z. o poręczeniu za długi przyszłe rozciągają się również na poręczenia solidarne i za wynagrodzeniem — skoro ustawa nie czyni w tym względzie żadnych dystynkcyj, jak to ma miejsce w art. 633 i 637. Poruszone wyżej wątpliwości usunie dopiero praktyka, której kierunek przypuszczalnie wytkną w sposób autorytatywny ukazujące się częściami „Uzasadnienie projektu Kod. Zob." Longchampsa i „Instytucje Kodeksu Zobowiązań" Domańskiego. *(Dr Jan G e l d w e r t h — Prz. Sąd. 9/38 s. 225).*

—

ZAKRES OCHRONY POSESORYJNEJ NAJEMCY I DZIERŻAWCY POD RZĄDEM KODEKSU ZOBOWIĄZAŃ.

Autor polemizuje ze zdaniem dr Danke (R. P. E. S. 3/38), który twierdzi, że — ponieważ przepisy prawa *rzeczowego* dzielnicowego nie zostały przez K. Z. uchylone, a w b. dzielnicach pr. i austr. odnoszono do ochrony najemcy i dzierżawcy ogólne przepisy o ochronie posesoryjnej i przyznawano im ją także przeciw wynajmującemu — art. 379 K. Z., ograniczający ochronę posesoryjną najemcy i dzierżawcy (art. 403 K. Z.) do czynów osób trzecich, nie ma na terenie tych zastosowania.

Teza ta jest niesłuszna. Art. I przep. wprow. K. Z. uchyla wszystkie przepisy kodeksów cywilnych, dotyczące *przedmiotów* unormowanych w K. Z., a nie tylko przepisy prawa obligacyjnego, niezależnie od tego, gdzie dana materia, w K. Z. unormowana, *powinna* wg nauki być uregulowana.

Przepis art. 379 K. Z. musi być uważany za lex specialis i derogat legi priori generali t. j. uchyla przepisy dawne o ochronie posesoryjnej na odcinku ochrony najemcy i dzierżawcy i normuje ją jednolicie na terenie całego państwa.

Za rozwiązaniem zagadnienia w sposób, unormowany w K. Z. jako też za rozwiązaniem prawa austr. i niem. można powołać szereg argumentów, nie należy jednak krytykować ujęcia zagadnienia przez nowe ustawy dla tego tylko, że odbiega od sposobu ustaw dawnych; nie należy też zapowiadać, że ustawa wydana zostaje nie tylko na okres przejściowy (w danym wyp. trudnych warunków mieszkaniowych) lecz na daleką przyszłość. *(Władysław Jan M e d y ń s k i — N. K. Z. 31-34 s. 113-14 i 117).*

—

DOŻYWOTNIE UŻYTKOWANIE MAŁŻONKA W ŚWIETLE ORZECZNICTWA I PRAKTYKI.

Autor zajmuje się przepisami art. 232 K. C. K. P. Małżonek, przychodzący do spadku ma prawo wyboru części dla siebie bez losowania. W wyroku działowym nie wystarcza wskazać część, podlegającą użytkowaniu małżonka, lecz należy uregulować prawo własności tej części, biorąc ewent. przy ustanowieniu spłat pod uwagę, że sukcesorzy będą pozbawieni czasowo użytkowania tej części. S. N. orzekł, że określenie przez sąd wartości dożywocia w pewnym % od sumy szacunku osady poddanej dożywociu jest niewłaściwe, gdyż wartość dożywocia zależna jest od dochodowości majątku. Gdy w spadku powstanie suma 1.000 zł. a do spadku przychodzą dziecko i współmałżonek — suma 500 zł. winna być złożona do kasy oszczędn., a % będzie stanowić dożywocie małżonka. Wydzielenie na dożywocie działki mniejszej, niż 6 morgów jest dopuszczalne. Art. 232 ma na względzie tylko dzieci prawe; gdy są dzieci naturalne — stosuje się art. 233. Współmałżonek jako użytkownik zwolniony jest od rękojmi. Użytkowanie jego może wygasnąć — zdaniem autora — zgodnie z art. 618 K. C. przez nadużycie użytkowania.

Małżonek — użytkownik jako spadkobierca odpowiada za długi spadku, stosownie do swego działu, w razie licytacji dożywocie zostaje zlikwidowane i sprowadzone do użytkowania części sumy, która pozostanie po pokryciu długów. Nie odpowiada on za długi w razie zrzeczenia się spadku lub przyjęcia go z dobrodziejstwem inwentarza.

Współmałżonek jest spadkobiercą koniecznym i ma wwiązanie; może wystąpić z akcją

z art. 481 K. C. Ustanowienie wspólności ogólnej na wypadek śmierci, nie wyłącza prawa małżonka z art. 232 K. C. K. P.

S. N. orzekł, że gdy użytkowanie obejmuje całość rzeczy, pomiędzy użytkowaniem a właścicielem nie ma niepodzielności; natomiast określenie schedy małżonka przy zbiegu ze spadkobraniem dziecka nastąpić może tylko w drodze działów.

Projekt prawa małż. maj. nie zawiera przepisu analogicznego do art. 232 K. C. K. P. *(Stanisław J a b ł o ń s k i — G. S. W. 35-6/38 s. 500—2).*

—

G. PRAWO HIPOTECZNE.

PRAWO ROZPORZĄDZANIA OPRÓŻNIONYM MIEJSCEM HIPOTECZNYM. I. HIPOTEKA WŁAŚCICIELA WG PROJEKTU PRAWA RZECZOWEGO.

We wstępie autor rozważa istotę i treść prawa rozporządzania opróżnionym miejscem hipotecznym.

Projekt prawa rzeczowego określa treść tego prawa w art. art. 231—241: właścicielowi nieruchomości służy, w razie wygaśnięcia hipoteki, prawo rozporządzania miejscem opróżnionym w granicach wygasłej hipoteki. Mianowicie, może on ustanowić nową hipotekę na tym miejscu, albo przenieść którąkolwiek z hipotek, obciążających nieruchomość, na to opróżnione miejsce, za zgodą uprawnionego (art. 231). Prawo rozporządzania opróżnionym miejscem hipotecznym przysługuje tylko właścicielowi nieruchomości. Wierzycielowi hipotecznemu nie służy prawo rozporządzania opróżnionym miejscem przez subintabulat.

Prawo to przysługuje właścicielowi nieruchomości także w przypadku, gdy wierzytelność dla której jest ustanowiona, wcale nie powstała w znaczeniu materialnym (pod względem formalnym musi istnieć, skoro jest zabezpieczona hipoteka); zachodzi to w przypadku, gdy umowa będąca źródłem powstania wierzytelności, zabezpieczonej ustanowioną hipoteką, jest nieważna z powodu pozorności, gdy powstanie wierzytelności jest skutkiem prawnym oświadczenia woli, złożonego pod wpływem błędu, podstępu, groźby lub wyzysku i jako takie zostało uchylone.

Jeżeli zabezpieczona wierzytelność wygasa częściowo, właściciel może rozporządzać opróżnionym miejscem do odpowiedniej wysokości, jednak hipoteka zabezpieczająca część pozostałą, będzie miała pierwszeństwo przed hipoteką na częściowo opróżnionym miejscu hipotecznym, przy czym pierwszeństwo to zostaje ujawnione z urzędu.

Ponieważ często się zdarza, że właściciel nieruchomości nie jest w stanie rozporządzić bezwłocznie miejscem opróżnionym, np. z powodu czasu, jaki potrzebny jest na wystaranie się o uzyskanie kredytu, może on zachować to prawo, jeżeli zostanie ono wpisane do księgi wieczystej równocześnie z wykreśleniem hipoteki. Terminu projekt w tym przedmiocie nie zakreśla, wskutek czego zdaniem autora powstać może stan niepewności dla wierzycieli niższych, którzy nie będą mogli nigdy wiedzieć kiedy i czy posuną się na przód. Właściciel nieruchomości może nadto zobowiązać się względem wierzyciela hipotecznego, że w razie wygaśnięcia hipoteki, mającej lepsze pierwszeństwo przeniesie on jego wierzytelność na miejsce opróżnione. Może on również zobowiązać się wobec wierzyciela hipotecznego, że opróżnionym miejscem rozporządzać nie będzie i zobowiązanie to może być wpisane do księgi wieczystej. Postanowienie to nasuwa obawę, iż odpowiednia klauzula będzie zamieszczana stereotypowo we wszystkich aktach hipotecznych, wskutek czego postanowienie prawa stanie się iluzoryczne. Brak zgody właściciela na zamieszczenie takiej klauzuli uniemożliwi wzgl. w znaczny sposób podroży uzyskanie kredytu hipotecznego. Słuszniejsze zdaniem autora było rozwiązanie prawa niemieckiego, austriackiego i szwajcarskiego, w myśl których to ustawodawstw zrzeczenie się z góry prawa rozporządzania opróżnionym miejscem hipotecznym nie jest dozwolone.

Prawo rozporządzania opróżnionym miejscem przysługuje właścicielowi nieruchomości. Wierzycielowi hipotecznemu nie służy prawo rozporządzania przez subintabulat. Jeżeli nieruchomość jest wspólną własnością kilku osób — prawo rozporządzenia przysługuje im wszystkim. Jeżeli hipoteka wygasła obciąża tylko udział jednego ze współwłaścicieli — wówczas prawo rozporządzania służy jemu nawet bez zgody pozostałych współwłaścicieli. Prawo rozporządzania opróżnionym miejscem hipotecznym przechodzi na każdego nabywcę nieruchomości.

Przedmiotem prawa rozporządzania są hipoteki umowne, oparte na umowie, oraz hipoteki przymusowe, oparte na wykonalnym tytule egzekucyjnym (dotychczasowe hipoteki sądowe). Mogą być nim także hipoteki kaucyjne i łączne. Hipoteka łączna obciąża bądź kilka nieruchomości, należących do tego samego właściciela, bądź też kilka nieruchomości, należących do różnych właścicieli.

Jeżeli hipoteka łączna zabezpiecza wierzytelność na kilku nieruchomościach, należących do tego samego właściciela, właściciel nieruchomości może rozporządzać każdym z miejsc opróżnionych przez nią, wszakże ogólna wysokość tak ustanowionych hipotek nie może prze-

wyższać sumy zabezpieczonej hipoteką łączną. Jeżeli hipoteka obciąża kilka nieruchomości, należących do różnych właścicieli, prawo rozporządzania miejscem opróżnionym przysługuje im wszystkim wspólnie. W braku odmiennej umowy każdy z nich może żądać, ażeby na jego nieruchomości przypadło mu do rozporządzenia miejsce hipoteczne w sumie, odpowiadającej stosunkowi wartości tej nieruchomości do wszystkich pozostałych nieruchomości obciążonych (art. 241). Przepis ten ma zastosowanie w razie zgaśnięcia hipoteki wskutek zapłaty długu przez jednego z właścicieli nieruchomości, jako dłużnika osobistego. Nie ma zaś zastosowania w razie zapłaty długu przez jednego z właścicieli nieruchomości, jako dłużnika hipotecznego, gdyż ten wstępuje w prawa wierzyciela z mocy ustawy i hipoteka nie gaśnie wskutek wygaśnięcia wierzytelności, lecz zmienia się w hipotekę właściciela.

Ciężar realny, polegający wyłącznie na rencie pieniężnej, której cena wykupu była ujawniona w księdze wieczystej, może być również przedmiotem prawa rozporządzenia opróżnionym miejscem hipotecznym.

W dalszym ciągu autor omawia stosunek rozmaitych stanów prawnych do prawa rozporządzania hipoteką. Stany te, to egzekucja z wierzytelności, zabezpieczonej hipoteką zgasłą, ale jeszcze nie wykreśloną, egzekucja nieruchomości obciążonej wygasłą hipoteką, egzekucja z pożytków i dochodów nieruchomości przez zarząd przymusowy, ogłoszenie upadłości i otwarcie postępowania układowego, wdrożenie postępowania scaleniowego, wreszcie wdrożenie postępowania celem uregulowania stanu hipotecznego gruntów, oddanych w posiadanie nabywców w toku parcelacji. Co zaś tyczy się hipoteki właściciela, to właściciel obciążonej nieruchomości, na którego przeszła wierzytelność, zabezpieczona hipotecznie, jak i wierzyciel, na którego przeszła nieruchomość obciążona hipoteką, mają wszelkie prawa wierzyciela hipotecznego, jednakże nie mogą prowadzić egzekucji z nieruchomości, dopóki ona do nich należy. *(Dr Zygmunt H a l m — Kw. Pr. Pryw. 3/38 s. 35).*

AUTOMAT HIPOTECZNY.

W uzupełnieniu artykułu, zawartego w nr 1 Kwart. Prawa Pryw. autor przytacza dalsze 3 odpowiedzi na ankietę Komisji Kodyfikacyjnej z r. 1920 w przedmiocie przejścia do przyszłego jednolitego polskiego prawa hipotecznego instytucji długu gruntowego, hipoteki właściciela, systemu stałych miejsc zastawnych lub przeciwnie: utrzymania w nim prawa posuwania się dalszych wierzycieli z dopuszczalnością konwersji długów hipotecznych. Za systemem stałych miejsc zastawnych oświadczyła się tylko Dyrekcja Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej.

Analizując zagadnienie posuwania się niższych wierzycieli w górę, autor stwierdza istnienie 3 stadiów: 1) następny wierzyciel hipoteczny spodziewa się dopiero, iż w razie zgaśnięcia pretensji, poprzedzającej jego prawa, posunie się na przód, 2) wierzytelność poprzedzająca już zgasła, lecz figuruje nadal w księdze gruntowej, 3) zgasła wierzytelność i wykreślone prawo zastawu.

W stadium pierwszym istnieje dla wierzyciela tylko nadzieja posunięcia się w przyszłości w górę, lecz o żadnym prawie mówić nie można. Jest to sytuacja małoletniego, który spodziewa się uzyskania zdolności do działania z dojściem do przepisanego prawem wieku, lecz o żadnym prawie choćby warunkowym mowy tu być nie może. Jeżeli chodzi o stadium drugie, to pewne ustawodawstwa przyznają dalszemu wierzycielowi hipotecznemu prawo dochodzenia swej pretensji w toku wdrożonej do nieruchomości egzekucji przez zarząd przymusowy lub licytację, nie chodzi tu wszakże o wejście dalszego wierzyciela w opróżnione przed nim miejsce, lecz o podjęty w toku egzekucji wysiłek jego do uzyskania swojej pretensji. Również i w trzecim stadium nie można mówić o prawie posunięcia się w górę w opróżnioną pozycję hipoteczna dlatego, że w takim przypadku wejście dalszej hipoteki w lepsze miejsce następuje siłą faktu, jako automatyczna konsekwencja braku hipoteki poprzedzającej dalszą wierzytelność.

Zdaniem autora to automatyczne posuwanie się w górę stanowi gospodarczo nieusprawiedliwiony przywilej wierzyciela dalszego i nieusprawiedliwione obciążenie dłużnika. Niepewna nadzieja posunięcia się kiedyś w przyszłości w górę nie obniża bynajmniej stopy procentowej dalszych hipotek, wobec czego ich posunięcie się jest utrudnieniem i podrożeniem kredytu realnego i przeszkodą dla oddłużenia właściciela.

Remedium na ten stan rzeczy widzi autor w możliwości odpowiedniego obniżenia odsetek od posuwającej się w górę wierzytelności hipotecznej, bądź drogą umowy bądź przez rozstrzygnięcie sędziego. *(St. G o ł ą b — Kw. Pr. Pryw. 1/38, s. 27).*

ZASTRZEŻENIE PRAWA POGŁĘBIANIA I POMPOWANIA PO EKSPIRACJI KONTRAKTU NAFTOWEGO.

W artykule pod tym samym tytułem w zeszycie 5/38 N. Pal. *Ryszard Kalmus* dochodzi do wniosku, że wymienione w tytule zastrzeżenie jest nieważne.

Konsekwencją wprowadzenia w życie tego stanowiska byłaby nieważność kontraktów naf-

towych, rozliczne procesy, odpływ sił fachowych i t. d. Stanowisko to jednak opiera się na trzech fałszywych przesłankach:

1. Wpis hipoteczny tego zastrzeżenia jest niedopuszczalny w myśl § 17 kraj. ust. naft. Otóż przepis ten jest mylnie zastosowany, gdyż odnosi się on tylko do późniejszych tranzakcyj, natomiast zastrzeżenie dalszej eksploatacji umieszczone bywa w pierwszych kontraktach z właścicielem, do którego odnosi się § 14 ust. naft., ustanawiający konieczność czasowego ograniczenia prawa wydobywania lub warunku rozwiązującego. Warunkiem rozwiązującym prawo wydobywania jest wyczerpanie się szybu. Jest to zgodne z § 3 ust. naft. W myśl § 14 zastrzeżenie winno być wpisane do hipoteki.

2. Zastrzeżenie jest sprzeczne z istotnymi postanowieniami kontraktu naftowego — rzekomo dlatego, iż kontrakt nadaje prawa na ograniczony okres czasu. Pogląd ten dlatego jest mylny, że zastrzeżenie zaopatrzone jest warunkiem rozwiązującym mającym stanowisko równorzędne z czasokresem. Decyduje tu bowiem wola stron.

3. Przy dalszej eksploatacji nie zawsze pozostanie dla uprawnionego odpowiednia część powierzchni pola naftowego.

W przeciwieństwie do powyższego należy stwierdzić, że uprawniony zatrzymując prawo do wydobywania po ekspiracji kontraktu, zachowuje również i prawo potrzebne do tej eksploatacji. *(Adw. Stanisław Schaerf — N. Pal. 7-8/38 s. 29).*

—

2. PRAWO FORMALNE.

A. KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO.

O CHARAKTERZE SKARGI NA ORZECZNICTWO URZĘDU ROZJEMCZEGO, OPARTEJ NA PRZYCZYNACH WZNOWIENIA.

W odpowiedzi nr 36 w P. P. C. z 1938 wyrażony jest pogląd, że po uprawomocnieniu się orzeczenia urzędu rozjemczego dopuszczalna jest skarga o uchylenie tego orzeczenia z przyczyn, które stanowią podstawę do skargi o wznowienie. Odpowiedź ta umotywowana jest tym, że podstawą skargi o wznowienie są zazwyczaj fakty zaszłe w długi czas po wydaniu orzeczenia wobec czego niepodobna przyjąć, aby strona nie mogła powołać się na nie po upływie 2 tygodni od doręczenia jej orzeczenia urzędu rozjemczego. Ponieważ zaś art. 26 ust. o urzędach rozjemczych wzorowany na art. 503 K. P. C. odnoszącym się do zaskarżenia orzeczenia sądu polubownego, a art. 503, § 2 K. P. C. wyraźnie stanowi, że w razie oparcia skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego na przyczynach, które stanowią podstawę skargi o wznowienie, termin liczy się wg prepisów o wznowieniu, to należy przyjąć podobną intencję ustawodawcy odnośnie przyczyny zaskarżenia z art. 26 ust. 1, pkt. 5 ustawy o urz. rozj.

Kwestia ta jest bardzo skomplikowana i praktyka narzuca konieczność rozwiązania następujących zagadnień: Czy istnieje możliwość wniesienia dwóch skarg na orzeczenie urzędu rozjemczego, a to jednej w terminie 2 tygodn. a drugiej z przyczyn art. 26 ust. 1 pkt 5 tejże ustawy.

Mimo zasady, że na jedno orzeczenie sądu lub innej władzy można złożyć tylko jeden środek odwoławczy, to ponieważ skarga z art. 26 cyt. ust. nie ma jednolitego charakteru — przeto musi być uważana za zwyczajny środek odwoławczy, skarga zaś z przyczyn art. 26 ust. 1 pkt. 5 cyt. ust., za nadzwyczajny środek odwoławczy K. P. C. dopuszcza zaskarżenie skargą o wznowienie wyroku, który już był przedmiotem zaskarżenia w drodze zwyczajnego środka odwoławczego. Art. 443 wyraźnie zresztą przewiduje zaskarżenie wyroków różnych instancyj.

Skarga na orzeczenie urzędu rozjemczego jednoczy w sobie funkcję zwyczajnego środka odwoławczego względnie skargi kasacyjnej i funkcję skargi o wznowienie. Sąd Okręgowy, w wypadku zaskarżenia z przyczyn art. 26 ust. 1 pkt. 1—4 występuje jako instancja kasacyjna. Na zasadzie przepisów art. 445 i 453 K. P. C. o wznowieniu postępowania, sprawę toczącą się na skutek skargi o wznowienie może rozpoznawać merytorycznie tylko ten sąd, który rozpoznał sprawę przed uprawomocnieniem się wyroku zaskarżonego skargą o wznowienie. Ponieważ jednak Sąd Okręgowy jako instancja kasacyjna może tylko orzec o dopuszczalności wznowienia a rozpoznanie meritum sprawy musi przekazać urzędowi rozjemczemu, a zatem:

1. Dopuszczalna jest skarga na orzeczenie urzędu rozjemczego z art. 26 ust. 1, pkt 5 ustawy o urzędach rozjemczych w terminie przewidzianym w przepisach K. P. C. odnoszących się do wznowienia postępowania, nawet gdy poprzednio już założono na to orzeczenie skargę opartą na jednej z przyczyn z art. 26 ust. 1 pkt. 1—4 ust. o urz. rozj.

2. Sąd Okręgowy w przypadku rozpoznania skargi opartej na art. 26, ust. 1 pkt 5 ust. o urz. rozj. postąpić ma stosownie do przepisu art. 453 K. P. C. *(dr Maurycy Fruchs — Prz. Sąd. 9/38 s. 247)* .

—

MOC ZAPISU NA SĄD POLUBOWNY PO UCHYLENIU JEGO WYROKU.

Strona może żądać uchylenia wyroku sądu polubownego jedynie w przypadkach wyczerpująco wyliczonych w art. 503 § 1 K. P. C.

Skargi z art. 503 nie można połączyć z żądaniem z art. 491 uznania zapisu na sąd polubowny za wygasły, ze względu na odrębność postępowania w obu wypadkach. Ze skargą tą nie można również łączyć żądania rozpoznania samego roszczenia.

Z systematycznej interpretacji art. 491 i 503 K. P. C. wynika, że uchylenie wyroku sądu polubownego nie ma zasadniczo żadnego wpływu na sam zapis, skoro mamy tu dwa odrębne postępowania. K. P. C. nie zawiera przepisów dotyczących pozostawienia w mocy, względnie uchylenia zapisu na sąd polubowny w przypadku gdy wyrok wydany na podstawie zapisu został następnie uchylony przez sąd państwowy. Rozstrzyga tu sam zapis. K. P. C. nie zawiera także żadnych ograniczeń co do tego, z jakich przyczyn zapis może utracić moc, pozostawiając tę kwestię stronom do dobrowolnego unormowania.

To też jeżeli zapis z upływem czasu nie gaśnie, a strony w zapisie inaczej nie postanowiły, po uchyleniu wyroku sądu polubownego, zapis wiąże strony nadal i mocy swej nie traci, oczywiście o ile uchylenie wyroku sądu polubownego nie nastąpiło z przyczyn przewidzianych w art. 503 § 1 p. 1 K. P. C. Na odrębnym stanowisku stoi Sąd Rzeszy (RGZ XLI 363. LIX 54. C. VIII 379), który wyraża pogląd, że po uchyleniu wyroku sądu polubownego jedynie sąd państwowy jest właściwy dla rozpoznania sporu. Poza cytowanymi przypadkami Sąd Rzeszy uznawał, że sąd państwowy jest tylko wtedy właściwy dla sprawy, gdy zapis niczego innego nie przewiduje. Błędne są poglądy, że sąd polubowny wydając wyrok niejako konsumuje przyznane mu do tego przez strony prawa i praw tych nie odzyskuje z powrotem oraz pogląd, że sąd polubowny po uchyleniu jego wyroku nie jest już właściwy, gdyż strony nie są obowiązane po raz drugi oddawać sprawy sądowi polubownemu do rozstrzygnięcia, skoro sąd polubowny nie wywiązał się ze swego zadania.

Przyjęty wyżej pogląd znajduje częściowe poparcie w art. 492 K. P. C., z którego wynika intencja ustawodawcy utrzymania, o ile to możliwe, zapisu w mocy. Analogia jest tu dopuszczalna, aczkolwiek art. 492 dotyczy innego przypadku.

Ostatecznie więc dla rozstrzygnięcia kwestii, czy zapis na sąd polubowny obowiązuje po uchyleniu wyroku tego sądu, decydujące znaczenie sam zapis. *(Zygmunt Fenichel — P. P. C. 16-18/38 s. 512).*

—

KOLIZJA DWÓCH WYROKÓW.

Jedna sprawa nie może być przedmiotem dwóch wyroków, zapadłych w odrębnych sporach sądowych. Chroni przed tym instytucja „res iudicata“, a szereg przepisów K. P. C. (art. 213, 236, 408 § 2, 409 p. 4) stanowią, iż sąd winien powagę rzeczy osądzonej uwzględnić z urzędu w każdym stanie procesu. Umowa stron poddająca sprawę ponownemu osądzeniu, mimo istnienia prawomocnego wyroku, nie ma żadnego znaczenia. Jeżeli jednak w jednej sprawie zapadły dwa wyroki, należy rozważyć, który z nich ma w przyszłości być miarodajny dla oceny sfery prawnej stron. Kolizja wyroków nabiera doniosłości, gdy każdy wyrok zasądził odmienne świadczenie, a osnowa wyroków nie stoi na przeszkodzie, by uprawniony domagał się świadczenia. przyznanego poszczególnym wyrokiem. Konieczne zaś jest rozstrzygnięcie zagadnienia w przypadku sprzeczności wyroków. Gdy bowiem oba wyroki są zgodne — nie napotykamy żadnych trudności.

Prawo rzymskie i kanoniczne uważały wyrok wydany w sprawie osądzonej za nieważny bezwzględnie. Prawo pospolite natomiast uznawało wprawdzie taki wyrok za nieważny, ale pod warunkiem skorzystania przez stronę ze szczegółowego środka prawnego w zakreślonym terminie. Jeżeli strona ze środka tego nie skorzystała, drugi wyrok stawał się prawnie w zupełności skuteczny.

Dla ustawodawstwa polskiego należy rozróżnić następujące przypadki:

1. Drugi wyrok nie jest jeszcze prawomocny. Wyrok taki może w toku instancji ulec unieważnieniu, przy czym pierwszy wyrok zachowuje moc wiążącą. W postępowaniu apelacyjnym sąd winien drugi wyrok unieważnić (art. 409 p. 4), uwzględniając nieważność z urzędu (art. 408 § 2). W postępowaniu kasacyjnym Sąd Najwyższy także winien z urzędu (art. 434) wziąć pod rozwagę nieważność zaskarżonego wyroku.

2. Drugi wyrok stał się formalnie prawomocny. Strona winna na zasadzie art. 445 § 2 K. P. C. w sprawie zakończonej wydaniem drugiego wyroku wnieść skargę o wznowienie postępowania. Wyrok taki bowiem nie jest ani bezwzględnie nieważny, ani nie jest dotknięty nieważnością, którąby musiała być dochodzona w drodze nadzwyczajnego środka prawnego, jakim jest skarga nieważności. Przy skardze o wznowienie postępowania strona skarżąca jest ograniczona całym szeregiem warunków (terminy, niewiedza o pierwszym wyroku).

3. Gdy skarga o wznowienie jest niedopuszczalna należy przyjąć, że w razie kolizji dwóch wyroków prawomocnych co do tej samej sprawy spornej, moc prawną ma tylko wyrok późniejszy, ze względu na analogię z uchyleniem dawniejszej ustawy przez ustawę now-

szą i ze względu na to, że nowy wyrok opiera się na stanie faktycznym i prawnym, jaki uznać należy za najbardziej miarodajny, niż stan na zasadzie którego zapadł wyrok dawniejszy. (Tak Sąd Rzeszy tom 52 s. 18). Tylko w wyjątkowych przypadkach, wynikających z przepisów o wznowieniu, wyrok dawniejszy zachowuje moc przy równoczesnym uchyleniu drugiego. Niesłuszny jest pogląd, że oba wyroki zachowują moc i jedynie o ile późniejszy wyrok swą osnową wyklucza możliwość utrzymania wyroku pierwszego w mocy, to drugi wyrok ma doniosłość prawną. *(Fryderyk Halpern — P. P. C. 16-18/38 s. 507).*

—

B. POSTĘPOWANIE EGZEKUCYJNE.

KWESTIA UDAREMNIENIA EGZEKUCJI (NA TLE ORZECZENIA KARNEGO SĄDU NAJWYŻSZEGO).

Izba Karna S. N. orzekła, że wywiezienie zajętych rzeczy do innej miejscowości bez uprzedniego zawiadomienia o tym komornika podpada pod pojęcie usunięcia z art. 292 K. K., o tym zaś, czy usunięcie miało na celu udaremnienie egzekucji, rozstrzygają okoliczności konkretnego przypadku (O. S. P. XVII nr. 13).

Zarówno dłużnik, gdy dozór nad zajętymi ruchomościami został mu powierzony, jak i dozorca są obowiązani zawiadomić komornika o zamiarze przeniesienia zajętych rzeczy, jeśli przewozi się je do innej miejscowości, lub do innego pomieszczenia w tej samej miejscowości. Z odnośnego przepisu ustawy należy jednak wyprowadzić wniosek, że samo zawiadomienie komornika nie jest jeszcze wystarczające, a konieczne jest uzyskanie jego zezwolenia na przeniesienie. Niedopuszczalne byłoby udzielenie przez komornika zezwolenia na przeniesienie rzeczy do miejscowości położonej w okręgu innego sądu, niż tego przy którym komornik urzęduje. W tym ostatnim bowiem przypadku komornik nie mógłby dokonać sprzedaży rzeczy, przekazanie zaś tej czynności nie jest dopuszczalne.

Zezwolenie komornika nie jest potrzebne, gdy wierzyciel zgadza się na przeniesienie ruchomości. W tym przypadku wystarczające jest zawiadomienie komornika.

Rzeczy przeniesione bez zezwolenia komornika winny być z powrotem przeniesione do pierwotnego miejsca przechowania. Jednak na wniosek wierzyciela lub dłużnika komornik może zarządzić, by sprzedaż odbyła się tam, dokąd ruchomości przeniesiono bez jego zgody, co może nastąpić o ile sprzedaż taka może dać wynik korzystniejszy. Komornik w którego okręgu ruchomości się znalazły wskutek samowolnego ich przeniesienia, nie może przedsiębrać względem nich żadnych czynności, o ile jest poinformowany o poprzednim zajęciu.

Jeżeli przeniesienie rzeczy nastąpi za zezwoleniem komornika, decyzję tę można skarżyć w drodze skargi na czynności komornika. W razie braku tej skargi przeniesienie należy uważać za skuteczne i sprzedaż przekazać komornikowi sądu, do którego okręgu przedmioty zajęte zostały przeniesione, jakkolwiek nie zachodzą warunki wymienione w art. 600 § 1 i 601 § 2 K. P. C.

W przypadku przeniesienia rzeczy bez zezwolenia komornika wierzycielowi służy do dozorcy roszczenie o wynagrodzenie szkody, spowodowanej tym przeniesieniem. Roszczenie takie zasadniczo nie przysługuje przeciwko dłużnikowi, który pełnił obowiązki dozorcy. Za koszty związane z przeniesieniem odpowiada zawsze dozorca.

Odpowiedzialność karna z art. 282 K. K. istnieje tylko wówczas, gdy rzeczy zajęte przeniesiono w zamiarze udaremnienia egzekucji.

Obecny stan prawny w omawianej dziedzinie nie jest odpowiedni i pożądana byłaby zmiana go w tym kierunku, by dłużnikowi wolno było przenieść rzeczy zajęte i pozostawione w jego władaniu do innej miejscowości z warunkiem zawiadomienia o tym komornika. W następstwie za dopuszczalną należałoby uznać sprzedaż przez komornika sądu, w którego okręgu położona jest miejscowość, do której rzeczy przeniesiono. *(Maurycy Allerhand — P. P. C. 16-18/38 s. 538).*

—

3. ODPOWIEDZI NA PYTANIA PRAWNE.

W przypadku licytacyjnej sprzedaży zajętych ruchomości po wniesieniu pozwu z art. 567 K. P. C. dopuszczalna jest w samym sporze zmiana żądania pozwu na żądanie pełnego odszkodowania z tym, że zmienione powództwo o zapłatę pełnego odszkodowania będzie skuteczne, gdy wina (art. 134, 135 K. Z.) po stronie pozwanej będzie wykazana. *(A. F. — Prz. Sąd. 9/38 s. 250).*

—

Orzeczenie Nadzwyczajnej Komisji Rozjemczej, ustalające warunki pracy i płacy dozorców domowych, przewidywało, że wypowiedzenie umowy o pracę może nastąpić tylko raz w roku na 3 miesiące na przód na koniec marca. Orzeczenie to wygasło, a nowe nie zostało wydane. W tym okresie luki odnośnie do tych stosunków pracy, w których w chwili wygaśnięcia orzeczenia obowiązywał termin wypowiedzenia, przewidziany tym orzeczeniem, obowią-

zuje nadal ten termin, a nie termin 2-tygodniowy w myśl art. 469 § 4 K. Z. (Fl. — *Prz. Sąd. 9/38 s. 252).*

—

Powód, żądając zamiast pierwotnego przedmiotu sporu jego wartości, nie musi utrzymać tej samej wartości przedmiotu sporu; w razie zmienionej wartości właściwym do rozpatrzenia nowego żądania pozostaje ten sam sąd, jeżeli zmiana żądania dotychczasowego przedmiotu na żądanie zapłaty jego wartości znajduje uzasadnienie w zaszłej w toku sporu zmianie okoliczności. *(Marian W a l i g ó r s k i — P. P. C. 16-18/38 poz. 44 s. 543).*

—

W postanowieniu, rozstrzygającym opozycję jednej ze stron przeciwko wstąpieniu do sprawy interwenienta ubocznego, nie można orzec o kosztach spowodowanych opozycją. *(Antoni Władysław B a r t z — P. P. C. 16-18/38 poz. 45 s. 547).*

—

Adwokat strony ubogiej, w razie cofnięcia przez nią pozwu bez porozumienia się z nim, nie ma prawa popierać sporu co do należnych mu w myśl art. 121 K .P .C. kosztów. *(Henryk F r u c h s — P. P. C. 16-18/38 poz. 46 str. 549).*

—

Niedopuszczalna jest zmiana powództwa, jeśli sad nie jest miejscowo właściwy dla zmienionego powództwa. *(Stanisław G o l d b e r g e r — P. P .C. 16-18/38 poz. 47 s. 550).*

—

Prawo objęcia nieruchomości na własność na mocy art. 710 K. P. C. służy: wierzycielowi egzekwującemu; wierzycielowi posiadającemu hipotekę dobrowolną lub sądową albo kaucyjną, o ile ustalona jest wierzytelność, której zaspokojenie w ramach kaucji jest możliwe; wierzycielowi, który uzyskał ostrzeżenie, pod warunkiem, że najpóźniej przed rozstrzygnięciem wniosku o przybicie przedłoży tytuł wykonawczy, wykazujący istnienie takiej wierzytelności. *(Stanisław M a c h a l s k i — P. P. C. 16-18/38 poz. 50 s. 556).*

—

Jeżeli dłużnik w toku egzekucji podniesie zarzut, że dług ma charakter rolniczy i nie podlega egzekucji, komornik winien nadal prowadzić postępowanie egzekucyjne z pominięciem tego zarzutu. *(Włodzimierz K o r c z e m n y — P. P. C. 16-18/38 poz. 49 s. 551).*

—

W postępowaniu przed urzędem rozjemczym dla spraw majątkowych posiadaczy gospodarstw rolnych dopuszczalne jest przywrócenie terminu. *(Maurycy F r u c h s — P. P. C. 16-18/38 poz. 50 str. 556).*

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE.

a) Ust. 18.12.1919 (p. 734/33 r.) o czasie pracy w przemyśle i handlu.

1.

Kancelaria notarialna nie jest zakładem pracy, prowadzonym w sposób przemysłowy. (S. N. C. I. 2991/36 10.9.1937. — *Zb. C. 7/38 p. 312).*

1.

Do przyjęcia przestępstwa z art. 1 ustawy z 18 grudnia 1919 (Dz. U. poz. 7/20) o czasie pracy w przemyśle i handlu wystarczy samo stwierdzenie zajęcia pracownika w zakładzie pracy za wiedzą i zgodą pracodawcy z przekroczeniem określonej w ustawie normy 8 godzin na dobę, przy czym ustawa ta odnosi się do wszystkich pracowników zatrudnionych na mocy umowy w przemyśle, handlu i innych zakładach pracy. (S. N. 3 K. 2368/36 13.5.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 271).*

—

b) R. Pr. R. 24.5.1924 (p. 213/25 r.) o przerachowaniu zobowiązań prywatnych.

O.

Strony mogą w drodze umowy przerachować wierzytelność ponad 100% skali podanej w rozp. z 14 maja 1924, i w złotych w złocie. (S. N. C. III. 116/36 12.1.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 242).*

11 u. 4; 29 u. 1 lit. „a".

W razie sprzedaży na licytacji nieruchomości, obciążonej wierzytelnością z pożyczki, która zużyta została na budowę domu na tej nieruchomości, nie może być przy przerachowaniu pomienionej wierzytelności zestawiona wartość całej nieruchomości z okresu dokonania budowy z całym szacunkiem licytacyjnym, lecz ma znaczenie dla określenia miary przerachowania jedynie wartość samego domu, względnie ekwiwalent tej wartości pod postacią uzyskanego zań szacunku. (S. N. C. I. 3019/36 2.12.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 199).*

299 § 2.

Przy przerachowaniu wierzytelności z tytułu resztv szacunku majątku w przypadku, gdy część majątku została po nabyciu go przez

dłużników rozparcelowana oraz gdy majątek uległ pożarowi, należy w myśl ust. 2 § 29 rozp. walor. dla możności zestawienia obecnej wartości majątku z wartością jego w czasie sprzedaży doliczyć do powyższej obecnej wartości sumę, uzyskaną przez dłużników lub przypadającą do zapłaty z dokonanej parceli, oraz otrzymane przez nich pogorzelowe. (S. N. C. I. 1165/37 21.1.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 208).*

40.

Złożenie przez komornika do depozytu sądu sumy, zasądzonej wyrokiem działowym i wpłaconej do jego rąk przez pozwanego, nie może być uznane za równoznaczne w myśl § 40 rozp. walor. z zapłatą przyjętą przez wierzyciela, gdy suma ta nie odpowiada co do wysokości przepisom rozporządzenia walor. Zasada powyższa ma zastosowanie i do sumy, wniesionej przez komornika na rzecz nieletnich spadkobierców do towarzystwa pożyczkowo-oszczędnościowego, gdyż wpłata taka ma z punktu widzenia § 40 rozp. walor. to samo znaczenie, co złożenie do depozytu sądowego, o ile ze strony wierzycieli nie było żadnej czynności, stwierdzającej zaakceptowanie wpłaty. (S. N. C. I. 1192/37 31.12.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 205).*

—

c) R. Pr. R. 16.3.1928 (p. 323) o umowie o pracę pracowników umysłowych.

O.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dnia 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych (Dz. U. nr 35 poz. 323) nie ma zastosowania do osób, zatrudnionych na podstawie umowy o praktykę. (S. N. C. I. 3001/36 26.8.1937. — *Zb. C. 7/38 p. 306).*

32 lit. „d".

Zadania majstra, kierującego technicznie pracą w zakładzie, wymagają co najmniej takiej biegłości w zawodzie, by umiał bez wad pełnić pracę, w jakiej kieruje personelem i wadliwa jego robota może być uznana za ważną przyczynę przedterminowego rozwiązania umowy. (S. N. C. II. 1971/37 25.1.1938. — *Prz. Gosp. 16-17/38 s. 671).*

—

d) R. Pr. R. 16.3.1928 (p. 324) o umowie o pracę robotników.

18.

Zastanie stróża nocnego, przyjętego do pilnowania szybów w kopalni, śpiącego w szybie, uzasadnia rozwiązanie umowy o pracę. (S. N. C. II. 1468/37 2.12.1937. — *Prz. Gosp. 16-17/38 s. 671).*

—

e) Ust. 28.3.1933 (p. 396) o ubezpieczeniu społecznym.

6 pt. 2; 196.

Odpowiedzialność Przedsiębiorstwa Polskich Kolei Państwowych za nieszczęśliwy wypadek, jakiemu uległ pracownik nieetatowy tego Przedsiębiorstwa, podlegający ubezpieczeniu od wypadków z mocy p. 2 art. 6 ustawy z 28 marca 1933 o ubezpieczeniu społecznym, regulowana jest art. 196 tej ustawy, a nie przepisami prawa z 28 czerwca 1912 r. (S. N. C. I. 839/37 17.2.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 215).*

97.

Od renty, przypadającej od kolei na rzecz wdowy po zabitym przez pociąg, podlega potrąceniu przyznana jej przez Zakład Ubezpieczeń zapomoga. (S. N. C. I. 461/37 22.2.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 217).*

—

f) Kodeks Zobowiązań.

144 § 2.

Ubezpieczalnia Społeczna udzielając ubezpieczonym zgodnie z prawem pomocy leczniczej przez lekarzy, uprawnionych do wykonywania praktyki lekarskiej, nie odpowiada ani za wybór lekarza, któremu powierzyła opiekę lekarską nad ubezpieczonym, ani za czynności lekarskie, dokonane przez lekarza względem ubezpieczonego. (S. N. C. II. 2352/37 15.3.1938. — *O. B. P. 36/38 s. 573—574).*

166.

Kolej nie odpowiada za uszkodzenie ciała lub śmierć podróżnego, jadącego pojazdem konnym, wynikłe stąd, iż woźnica wjechał na tor na przejeździe kolejowym, chociaż widział nadjeżdżający pociąg; takie zachowanie się woźnicy jest bowiem w stosunku do kolei nieuchronnym czynem osoby trzeciej. (S. N. C. II. 1048/37 8.11.1937. — *Zb. C. 7/38 p. 339).*

254—259; XL § 1, 2.

Wobec braku ograniczeń w przepisach prawa publicznego, dotyczących potrącenia należności podatkowych na żądanie Skarbu Państwa, należy uznać, że Skarb Państwa w zasadzie korzysta z prawa zgłoszenia zarzutu potrącenia należności podatkowych w sporze o zasądzenie od niego należności prywatno-prawnej, z zastosowaniem odpowiednich przepisów kodeksu zobowiązań. (S. N. C. I. 661/37 22.5-11.6.1937. — *Zb. C. 7/38 p. 305).*

—

Do potrącenia należy stosować przepisy kodeksu zobowiązań, jeśli zdarzenie prawne, które według tych przepisów powoduje potrącenie (oświadczenie dłużnika wierzycielowi o korzystaniu z prawa potrącenia), nastąpiło po wejściu w życie kodeksu zobowiązań, a przed tą datą nie nastąpiło zdarzenie prawne, które spo-

wodowałoby potrącenie według przepisów kodeksu cywilnego Napoleona. (S. N. C. I. 661/37 28.5-11.6.1937. — *Zb. C. 7/38 p. 305).*

370—402.

Wzięcie w używanie za czynszem lokalu piekarni, składającej się z pracowni i sklepu, wraz z inwentarzem, obejmującym sprzęty i narzędzia piekarskie, jest najmem lokalu, a nie dzierżawą przedsiębiorstwa. (S. N. C. II. 854/37 8.10.1937. — *Zb. C. 7/38 p. 327).*

446; 469 pt. 3.

Stróż nocny fabryki podlega rozporządzeniu o umowie o pracę robotników.

Funkcjonariusz fabryki, nie uprawniony do wypłaty wynagrodzenia robotnikom ani do zarządzenia wypłaty, nie jest też uprawniony ani do odbioru upomnienia się robotnika o należności ani do uznania należności jaka ma być wypłacona. (S. N. C. II. 2457/37 22.3.1938. — *Prz. Gosp. 16-17/38 s. 671)*

—

g) R. Pr. R. 24.10.1934 (p. 59/36 r.) o konwersji i uporządkowaniu długów rolniczych.

1.

Dług powstały z tytułu niewyliczenia z pieniędzy należących do nieletnich przez ich opiekuna - dłużnika — bez względu na datę powstania przed czy po 1 lipca 1932 r. — nie ność, ani do uznania należności jaka ma być Ca. II. 1629/37 23.6.1937. — *Prz. Sąd. 9/38 p. 573).*

2.

Nabycie części maszyn do tartaku, prowadzonego przy gospodarstwie rolnym, pozbawionym lasów — nie może powodować uznania długu za rolniczy. (S. O. Kraków Ca. I. 2542/36 13. 10.1936. — *Prz. Sąd. 9/38 p. 574).*

50; 51.

Jeżeli dłużnik we wniosku nie twierdzi, iż cesja dokonana została między jego wierzycielami dla obejścia ustawy oddłużeniowej — wniosek należy oddalić. (S. O. Kraków Ca. II. 1262/37 25.6.1937. — *Prz. Sąd. 9/38 p. 375).*

—

B. USTAWY NIEJEDNOLITE.

B1 POLSKA CENTRALNA.

a) Kodeks Cywilny Napoleona.

1376; 2271; 2272.

Okoliczność, iż roszczenie o wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych oparte jest na zasadzie niesłusznego zbogacenia się pracodawcy, nie uzasadnia zastosowania do niego 30-letniego przedawnienia, zamiast przewidzianego w art. 2272 K. C. przedawnienia 6-miesięcznego. (S. N. C. I. 904/37 30.12.1937. — *Prz. Gosp. 16-17/38 s. 671).*

2044 n.

Układ pojednawczy nie jest aktem, przenoszącym prawa, lecz tylko aktem, stwierdzającym je, i na skutek układu pojednawczego strona nie nabywa żadnej rzeczy, należnej do drugiej strony, lecz tylko zachowuje to, co zdaniem jej do niej należy, uzyskując zrzeczenie się pretensji swego przeciwnika; za układ więc pojednawczy, mający w myśl art. 2052 K. c. pomiędzy stronami powagę rzeczy osądzonej, nie może być uznana umowa, zawierająca pod pozorem układu rozporządzenie się przez stronę swoim majątkiem na wypadek śmierci na rzecz drugiej strony. (S. N .C. I. 3603/36 1.12. 1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 197).*

—

b) Ustawa hipoteczna.

20; 53; 129.

Wierzyciel spadkobiercy nie może w trybie postepowania hipotecznego żądać, aby tytuł spadkodawcy nie został przepisany na spadkobiercę, nie będącego jego dłużnikiem, który opiera swe uprawnienia na akcie działu spadku dokonanym bez uczestnictwa tego wierzyciela. (S. N. C. I. 1446/37 3.2.1938. — *G. S. W. 33-34/38 s. 481).*

—

B2. POLSKA WSCHODNIA.

a) T. X. cz. I Zw. Praw.

657; 683.

Jeżeli członek rodziny zabitego przez pociąg umiera w trakcie procesu sądowego, wytoczonego przeciwko kolei, Sąd winien skapitalizować przypadającą na jego rzecz rentę miesięczną za czas do dnia jego śmierci i do tej tylko sumy mają prawo spadkobiercy zmarłego. (S. N. C. I. 461/37 22.2.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 217).*

—

b) Ust. 14.6.1910 (t. IX. Zw. Pr). ogólna włościańska.

375.

Prawo z dnia 14.6.1910 nie czyni żadnej różnicy między dziećmi z różnych małżeństw. Według art. 48 prawa z dn. 14.6.1910 r. prawa prymaka są równe prawom jego żony, gdyż nie może być on poczytywany za głowę rodziny. (S. N. C. I. 3561/36 15.12.1937. — *W. Prz. Pr. 7/38 s. 224).*

—

c) R. K. G. Z. W. 31.8.1919 (p. 510/28 r.) dotyczące wprowadzenia ustroju hipotecznego.

Rozporządzenie Komisarza Gen. Ziem. Wschod. z 31 sierpnia 1919 dotyczące wprowadzenia ustroju hipotecznego, rozciągając na województwa wschodnie ustawę notarialną rosyjską w zakresie, w jakim obowiązywała w b. okręgu sądowym warszawskim, tym samym rozciągnęło na obszary działanie ukazu z 11 grudnia 1870, który upoważnił notariuszy do zatrzymania na swoją rzecz tytułem wynagrodzenia 10% pobranego podatku komunalnego od sporządzonych protestów wekslowych. (S. N. C. I. 19/37 5-25.1.1938. — *0. S. P. 5-6/38 p. 206).*

—

B3. POLSKA POŁUDNIOWA.

a) Kodeks Cywilny Austriacki.

805; 1278.

Odrzucenie dziedzictwa (§ 805 u. c.) jest oświadczeniem powołanego do spadku dziedzica, że spadku nie przyjmuje.

Odrzucenie dziedzictwa nie podpada pod pojęcie kupna dziedzictwa w rozumieniu § 1278 u. c. choćby odrzucający dziedzictwo wymówił sobie za to u współdziedzica odpowiednią odpłatę. (S. N. C. II. 3292/37 23.6.1938. — *Prz. Sąd. 9/38 p. 537).*

—

b) Ust. 16.12.1906 (Dz. p. p. 1/1907 r.) o ubezpieczeniu pensyjnym.

70.

Przeniesienie ogółu ubezpieczeń według § 70 ustawy o ubezpieczeniu pensyjnym z 16 grudnia 1906 (austr. dz. u. p. nr 1 z 1907 r.) z jednego zakładu zastępczego na inny z dniem 1 lipca 1924 r., w którym weszło w życie rozp. Prez. Rz. z 28 czerwca 1924 r., poz. 572 Dz. Ust., wymaga przeliczenia rezerw premiowych według zasad waloryzacyjnych tego rozporządzenia. (N. T. A. l. rej. 1434/34 16.1.1936. — *G. S. W. 33-34/38 s. 485).*

—

B4. POLSKA ZACHODNIA.

a) Kodeks Cywilny Niemiecki.

130.

Wypowiedzenie jest oświadczeniem, skierowanym do osoby, której się wypowiada i jest skuteczne dopiero wtedy, gdy dojdzie do adresata. Oświadczenie dochodzi do adresata, gdy według zwykłego biegu rzeczy i doświadczenia adresat powinien je otrzymać (§ 130 niem. k. c.). S. N. C. III. 1606/35 5.1.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 240).*

196 pt. 8.

Roszczenie pracobiorcy do pracodawcy, oparte na orzeczeniu komisji arbitrażowej i pojednawczej, wydanym na podstawie § 87 ustawy z dnia 4 lutego 1920 r. o radach zakładowych (Dz. U. Rz. str. 147), jest roszczeniem z umowy usług i ulega przedawnieniu dwułetniemu z § 196 p. 8 K. C., a nie trzydziestoletniemu, jak roszczenia prawomocnie ustalone. (S. N. C. III. 1265/35 29.10.1937. — *Zb. C. 7/38 p. 337).*

249; 826.

Szkodę stanowi wszelkie pozbawienie dobra prawnego lub pomniejszenie tego dobra. Szkodę majątkową stanowi wszelkie pogorszenie sytuacji majątkowej i gospodarczej. Jeżeli strona kupiła nieruchomość z prawem objęcia jej niezwłocznie w posiadanie i pobierania użytku i dochodów z tej nieruchomości nie obciążonej hipoteką, a po objęciu jej w posiadanie przez tę stronę nieruchomości wskutek nie dozwolonych, naruszających dobre obyczaje czynności pozwanych została obciążona hipoteką w sumie 30000 zł, przez co strona posiada nieruchomość, której wartość została obniżona o 30000 zł z %%, a ponadto została pozbawiona możności zrealizowania uprawnień, służących jej na podstawie umowy, to sytuacja prawna i gospodarcza tej strony uległa poważnemu pogorszeniu, a więc została jej wyrządzona szkoda majątkowa.

Strona, której w powyższy sposób została wyrządzona szkoda majątkowa, może na podstawie § 249 Niem. Kod. Cyw. żądać od winnych wyrządzenia szkody i zobowiązanych do odszkodowania i usunięcia szkody przez zezwolenie na wykreślenie hipoteki i wydanie listu hipotecznego, jeżeli jest to niezbędne do zrealizowania wynikających z umowy uprawnień, a zobowiązani do odszkodowania mogą w ten sposób usunąć szkodę.

Umowa o kupno-sprzedaż, ustanowienie i cesja hipoteki są pojęciami prawnymi, przeto Sąd nie może polegać tylko na twierdzeniach i przyznaniu stron, że hipoteka została ustanowiona i scedowana, lecz powinna zażądać dowodów i sprawdzić je celem ustalenia rzeczywistego stanu prawnego. (S. N. C. III. 2969/36 2.3.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 247).*

1118.

Nieruchomość obciążona hipoteką zabezpieczającą do maksymalnej wysokości odpowiada za koszty powództwa hipotecznego przeciwko właścicielowi nieruchomości, chociażby odpowiedzialność z tego tytułu przekroczyła maksymalną wysokość obciążenia uwidocznioną w księdze wieczystej. (S. N. C. III. 1339/35 22.10. 1937. — *Zb. C. 6/38 p. 300).*

1565 u. 2.

Błędne przekonanie jednego małżonka, iż drugi małżonek zezwolił na cudzołóstwo, nie uzasadnia zastosowania § 1565 ust. 2 K. C. (S. N. C. III. 2009/37 22.10-19.11.1937. — *Zb. C. 7/38 p. 333)*.

—

2. PRAWO FORMALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE.

POSTĘPOWANIE SPORNE.

a) Kodeks Post. Cywilnego.

15—21; 425 § 1.

Wartość przedmiotu zaskarżenia należy obliczać nie według subiektywnego interesu strony, ale na podstawie art. 425 § 1 zd. 2 i art. 15—21 K. P. C.

Przy obliczeniu wartości przedmiotu zaskarżenia nie należy uwzględniać w powództwie o powtarzające się świadczenia wartości świadczeń, które narosły w toku procesu. (S. N. C. III. 2960/37 4.2.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 244)*.

22 § 1.

Oznaczenie wartości przedmiotu sporu, dokonanego przez sąd pierwszej instancji, nie podlega także w sprawach o rozwiązanie umowy najmu ponownemu badaniu w instancji kasacyjnej. (S. N. C. II. 920/37 22.7.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 236)*.

34.

Wniosek pełnomocnika strony o umorzenie sprawy nie może być cofnięty w późniejszym piśmie procesowym bez zgody strony przeciwnej, chociażby nie zapadło jeszcze postanowienie Sądu o umorzeniu sprawy. (S. N. C. I. 218/37 12.1.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 207)*.

95 § 1.

Dopóki przeciwnikowi procesowemu nie doręczono zawiadomienia przewidzianego w art. 95 § 1 K. P. C. dotychczasowy pełnomocnik uważany być musi wobec niego i Sądu za uprawnionego do wszystkich czynności procesowych w granicach pełnomocnictwa i czynności te są skuteczne i obowiązujące mocodawcę bez względu na to, czy pełnomocnictwo w stosunku wewnętrznym między pełnomocnikiem, a mocodawcą już wygasło lub też nie. (S. N. C. II. 2129/37 17.2.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 222 Gl. Adw. Dr Ignacy Ziarnecki)*.

101; 109 § 1.

Obowiązek zwrotu kosztów procesu nie może być nałożony na pozwanego, gdy wydane orzeczenie Sądu nie kończy postępowania co do istoty sprawy. (S. O. Warszawa VI. 2 Cz. 401/37 28.10.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 253)*[1].

112.

Przyznawanie prawa ubogich dla dokonania tylko określonej czynności procesowej (np. założenia skargi kasacyjnej) jest niezgodne z przepisem art. 112 K. P. C. (S. N. C. III. 3013/37 11.2.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 245)*.

112.

Braku w zaświadczeniu władzy danych o dochodach osoby, domagającej się przyznania jej prawa ubogich, nie może zastąpić zamieszczona w zaświadczeniu wzmianka, że petent znajduje się w krytycznym położeniu materialnym. (S. N. C. I. 2324/37 26.11.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 196)*.

114 § 2; 351.

Zdanie: „Dalsza obrona powoda wobec dotychczasowych wyników sprawy przedstawia się jako bezzasadna" nie może być uznane za dostateczne, odpowiadające wymaganiom art. 114 § 2 i 351 K. P. C. uzasadnienie oddalenia wniosku o przyznanie prawa ubogich, gdyż odmówić prawa ubogich na podstawie art. 114 § 2 K. P. C. można tylko wtedy, gdy powództwo nie „przedstawia się jako", lecz jest oczywiście bezzasadne, co należy uzależnić przytoczeniem stanu faktycznego i przepisów prawa.

Powództwo nie może być uznane za oczywiście bezzasadne tylko dlatego, że sądy 1-szej i 2-giej instancji tłumaczyły na niekorzyść powoda przepisy prawne, nasuwające poważne wątpliwości pod względem interpretacji.

Nie wolno odmawiać prawa ubogich tylko na tej podstawie, że strona dotychczas uiszczała koszty sądowe, bez ustalenia, że strona posiada środki i jakie i czy te środki zezwalają na uiszczanie kosztów procesu.

Przy rozstrzyganiu o przyznaniu prawa ubogich należy uwzględnić stan majątkowy ubiegającego się o to prawo w czasie, gdy się o nie ubiega poprzedni stan majątkowy jest dla sprawy obojętny, chyba że ubiegający się o prawo ubogich wyzbył się majątku i środków, aby nie płacić kosztów procesu.

Oryginały wyroków i postanowień należy sporządzać bez odsyłaczy i niezrozumiałych skrótów. Oryginalne wyroki i postanowienia powinny być podpisane przez sędziów. Tych wyroków i postanowień, które powinny znajdować się w aktach, nie mogą zastąpić wypisy lub odpisy, uwierzytelnione przez sekretarza, zupełnie niepotrzebnie znajdujące się w aktach. (S. N. C. III. 3366/37 2.3.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 248)*.

---

[1]) Za O. S. P. 10-11/37 p. 628 podaliśmy pod 5/63 tezę tej samej sprawy, jednak data orzeczenia jest niezgodna (28.9:28.10.1937).

141.

Nieopłacone lub nienależycie opłacone pismo procesowe można zwrócić stronie tylko po bezskutecznym upływie tygodnia od dnia doręczenia jej wezwania przewodniczącego o uiszczenie opłat.

Nie wolno odrzucać ani zwracać skargi apelacyjnej stronie apelującej z powodu nienależytej opłaty tego pisma, jeżeli wezwanie Przewodniczącego o uiszczenie należytych opłat lub postanowienie Sądu, wzywające o opłatę, nie zostało tej stronie doręczone. (S. N. C. III. 3316/37 21.2.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 246).*

144 § 2.

Jeżeli adresat odmawia przyjęcia doręczenia sądowego, organ doręczający pozostawić ma wezwanie sądowe w miejscu doręczenia i uczynić o tym wzmiankę na zwrotnym poświadczeniu odbioru. (S. O. Warszawa VI. 1 Ca. 1654/37 15.11.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 254).*

147.

Rozstrzygnięcie przez sąd sprawy na posiedzeniu sądowym, na które wezwanie stronie nie zostało doręczone pod wskazanym przez nią w piśmie procesowym adresem, stanowi naruszenie przepisu § 1 art. 147 K. P. C., pozbawiając strony możności obrony w procesie. (S. N. C. I. 313/37 20.10.1937. — *G. S. W. 33-34/38 s. 482).*

233.

Połączone w myśl art. 233 K. P. C. sprawy do łącznej rozprawy i łącznego orzeczenia zachowują w zasadzie nadal swą odrębność; powództwa w samej sprawie nie zlewają się w jedno powództwo i nie tworzą sporu o łącznej wartości. (S. N. C. III. 785/35 17.11.1937. — *Zb. C. 7/38 p. 340).*

262.

Wyrok sądu niemieckiego nie tylko nie może być w Polsce wykonany i uznany, lecz nie może także być dowodem istnienia pretensji, przysądzonej tym wyrokiem. (S. N. C. III. 949/35 26.1.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 243).*

265.

Spadkobierca, udowadniający fikcyjność aktu notarialnego, sporządzonego przez jego spadkodawcę na jego szkodę, mianowicie w celu pozbawienia go praw spadkowych, występuje w obronie praw własnych i jako osoba trzecia może powoływać się skutecznie na dowód ze świadków celem uzasadnienia swych roszczeń i obalenia danych tegoż aktu. (S. N. C. I. 2585/36 21.9.1937. — *Zb. C. 7/38 p. 317).*

304.

W sprawie z powództwa Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych o stratę, jaką poniósł Zakład, wypłacając odszkodowanie za spalone budynki, które podpalił pozwany, Sąd może oprzeć się na oszacowaniu, dokonanym przez Zakład, chociaż w nim pozwany udziału nie brał, i odmówić wyznaczenia ekspertyzy. (S. N. C. I. 3502/36 31.12.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 204).*

339.

Sąd nie może ograniczyć wydania wyroku do roszczeń powoda, jeżeli pozwany zgłosił roszczenie wzajemne do potrącenia. (S. N. C. II. 55/37 18.5.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 225).*

349 § 2.

Zbędny jest udział Prokuratorii Generalnej w zastępstwie Urzędu Wojewódzkiego w postępowaniu sądowym, przewidzianym ustawą z 18 marca 1932 o uregulowaniu prawa własności gruntów, oddanych w drodze parcelacji w posiadanie nabywców.

Sąd po upływie dwóch tygodni, na które odroczone zostało ogłoszenie sentencji, może ponownie odroczyć ogłoszenie sentencji.

W razie odroczenia ogłoszenia sentencji Sąd nie ma obowiązku doręczenia stronie nieobecnej wezwania na posiedzenie, na którym sentencja ma być ogłoszona. (S. N. C. I. 3010/37 16.2.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 213).*

350.

Wniosek o sporządzenie na piśmie uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego jako Sądu drugiej instancji nie może być zgłoszony przez stronę ustnie do protokołu sądowego. (S. N. C. II. 318/37 24.6.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 233).*

351.

Jeśli Sąd Apelacyjny rozpoznając sprawę w granicach wniosków (art. 408 § 1 K. P. C.) i opierając się na przewodzie w sądzie okręgowym (art. 411 K. P. C.) jako druga instancja uwierzytelnienia uzna za trafne i niewadliwe ustalenie sądu I instancji, a nie uzasadni rozprawy przez przeprowadzenie nowych dowodów, nie potrzebuje w uzasadnieniu swego wyroku powtarzać ustaleń sądu I instancji, i dowodów, na których one były oparte. lecz wystarcza i nie stanowi obrazy art. 351 K. P. C. jeśli Sąd Apelacyjny wyraźnie zaznaczy, że ustalenia sądu I instancji przyjmuje za swoje. (S. N. C. II. 2613/37 9.4.1938. — *Prz. Sąd. 9/38 p. 505).*

375.

Obciążenie stron kosztami procesu w razie umorzenia przez sąd postępowania z przyczyn, wynikłych dopiero w toku sprawy, uzależnione jest od tego, czy przyczyny te powstały z woli lub winy powoda, bądź też niezależnie od woli i postępowania tegoż, i czy pozwany nie dał powodu do wytoczenia sprawy. (S. N. C. I. 183/37 16-23.2.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 214).*

391.

Wysokość wynagrodzenia szkód i strat zrządzonych wskutek naruszenia posiadania gruntu przez zebranie plonów, nie może być zmniejszona o wartość plonów, przypadających naruszającym posiadanie z tytułu ich praw spadkowych do tych plonów. (S. N. C. I. 3125/36 14.7.1937. — *G. S. W. 33-34/38 s. 482).*

391.

Spadkobiercom właściciela gruntu, znajdującego się w dzierżawie, nie służy przeciwko osobom, które gruntem tym zawładnęły samowolnie, skarga o przywrócenie zakłóconego posiadania. (S. O. Warszawa VI 1 Ca 2001/37 13.1. 1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 257).*

400 § 1.

Ewentualne pogwałcenie tego przepisu może być zaskarżone dopiero w skardze kasacyjnej na skutek zaskarżenia wyroku sądu II instancji — gdyż na postanowienie takie samodzielna skarga kasacyjna nie służy. (S. N. C. II. 2569/37 4.4.1938. — *Prz. Sąd. 9/38 p. 597).*

409 pt. 7; 421.

Rozpoznanie przez sąd II instancji wniesionej z przekroczeniem tygodniowego terminu odpowiedzi na zażalenie, której odpis został doręczony żalącemu się równocześnie z postanowieniem sądu, i pozbawienie przez to żalącego się możności ewentualnej obrony przed twierdzeniami, zawartymi w odpowiedzi na zażalenie, stanowi o nieważności postępowania wobec naruszenia art. 409 p. 7 w związku z art. 421 § 1 K. P. C. (S. N. C. I. 1734/37 24.9.1937. — *G. S. W. 33-34/38 s. 482).*

419 § 1.

Na orzeczenie Sądu Okręgowego jako Sądu II instancji, odmawiające zwrotu wpisu, uiszczonego od skargi kasacyjnej, stronie nie służy zażalenie do Sądu Apelacyjnego. (S. N. C. II. 326/37 1.3.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 228).*

424 § 1.

Jeżeli sąd drugiej instancji wyrok sądu pierwszej instancji co do części żądania pozwu zatwierdza a co do pozostałej części uchyla i sprawę w uchylonej części sądu pierwszej instancji do ponownego rozpoznania odsyła stronie na uchylającą część wyroku drugiej instancji nie służy skarga kasacyjna. (S. N. C. II. 53/37 31.5.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 227).*

426 pt. 1.

Ocena woli stron, wyrażonej w sposób dorozumiany, podlega kontroli kasacyjnej ze stanowiska podstawy kasacyjnej z art. 426 p. 1 K. P. C. (S. N. C. II. 350/37 22.6.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 231).*

427; 434.

Skarga kasacyjna, nie zawierająca wskazania podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, ulega odrzuceniu.

Sąd Najwyższy nie stosuje przepisów art. 434 K. P. C., jeżeli skarga kasacyjna ulega odrzuceniu. (S. N. C. II. 319/37 30.4.1938. uchw. 7 sędz. — *Zb. C. 7/38 p. 303).*

443 pt. 2.

Spadkobiercy, nieprawidłowo zastąpieni przez opiekuna i wskutek tego niezapozwani do sprawy, dotyczącej ich praw, mogą stosownie do art. 443 p. 2 K. P. C. wystąpić z wnioskiem o wznowienie postępowania i uchylenie z powodu nieważności zapadłego wyroku, nie są natomiast uprawnieni żądać uchylenia tegoż wyroku w odrębnym procesie. (S. N. C. I. 251/37 31.8.1937. — *Zb. C. 7/38 p. 308).*

448 pt. 4.

Termin do wniesienia skargi o wznowienie na podstawie nowych faktów i dowodów liczy się od dnia w którym strona dowiedziała się o nich, nie zaś już od dnia w którym o nich dowiedzieć się była powinna. (S. N. C. II. 632/37 10.6.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 230).*

XLII.

Z art. XLII przep. wprow. K. P. C. wynika, że nowy kodeks p. c. należy stosować tylko do samego postępowania o wznowienie, prawidłowość zaś postępowania, którego wznowienia strona żąda, należy badać według przepisów, które obowiązywały w poprzednim postępowaniu. W szczególności zaś, jeżeli strona żąda wznowienia postępowania z powodu nieważności to postępowanie musiało być nieważne według przepisów, które obowiązywały w poprzednim postępowaniu. (S. N. C. III. 3348/37 4.3.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 249).*

—

POST. EGZEKUCYJNE I ZABEZPIECZAJĄCE.

a) Kodeks Postępowania Cywilnego.

508 § 1.

Sprawa o uchylenie moratorium mieszkaniowego, wszczęta po zapadnięciu wyroku eksmisyjnego, podlega rozpoznaniu w trybie egzekucyjnym, jako mająca na celu uzyskanie klauzuli wykonalności na tym wyroku. (S. N. C. II. 848/37 1.10.1937. — *Zb. C. 7/38 p. 324).*

512 § 1.

Skarga na czynności komornika nie jest pozwem, ale środkiem odwoławczym, podobnym do zażalenia; to też wykluczone jest postawienie w takiej skardze wniosku o zabezpie-

czenie powództwa. (S. N. C. II. 486/37 30.8.1937. — *Zb. C. 7/38 p. 307).*

512 § 2.

Do kaucji pieniężnej, wpłaconej za inną osobę, nie mogą skierować egzekucji wierzyciele tej ostatniej, bez względu, czy wpłacający kaucję ma z tą osobą umowę z wadą pewną i czy stosunek, który go z nią łączył z tytułu kaucji, był jawny, jeśli tylko udowodni, że w istocie on jest wierzycielem sumy, wpłaconej tytułem kaucji. (S. N. C. I. 255/37 10.2.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 212).*

523 § 1.

Koszty postępowania egzekucyjnego, poniesione na wynagrodzenie adwokata przez wierzyciela, powinny być zgłoszone komornikowi przed przedstawieniem przezeń akt sprawy sądowi do dokonania podziału sumy uzyskanej z egzekucji. (S. O. Warszawa VI. 2 Cz. 716/37 17.1.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 255).*

566.

Wykreślenie hipoteki sądowej nie może być dochodzone pozwem o umorzenie egzekucji na podstawie umowy o odroczenie płatności sumy zahipotekowanej. (S. N. C. II. 331/37 22.6.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 232).*

566.

Powództwo o umorzenie egzekucji, oparte na twierdzeniu, iż wierzyciel udzielił dłużnikowi zwłoki, ulega oddaleniu, jeżeli twierdzenie to nie jest poparte dowodem na piśmie, pochodzącym od wierzyciela i dołączonym do pozwu. (S. N. C. II. 377/37 10.6.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 223).*

567.

Osoba trzecia, która stała się właścicielem nieruchomości po wszczęciu egzekucji z tej nieruchomości, jest uprawniona do żądania zwolnienia nieruchomości od egzekucji, o ile na jej rzecz lub na rzecz jej cedenta było przed wszczeciem egzekucji wpisane ostrzeżenie dla zabezpieczenia roszczenia o przewłaszczenie. (S. N. C. III. 1207/35 29.10.1937. — *Zb. C. 7/38 p. 336).*

621 § 1.

Dłużnik jest obowiązany do złożenia wykazu majątku i przysięgi wyjawienia, jeżeli wartość zajętych u niego ruchomości nie wystarcza na pokrycie egzekwowanej pretensji. (S. O. Warszawa VI. 1 Cz. 35/38 3.2.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 256).*

627.

Dłużnik obowiązany jest do ponownego złożenia przysięgi wyjawienia, chociaż od czasu złożenia pierwszej przysięgi nie upłynęło jeszcze lat pięć, jeżeli uzyskał dochód, podlegający opodatkowaniu z tytułu podatku dochodowego. (S. O. Warszawa VI. 2 Cz. 482/37 26.10.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 251).*

655.

Artykuł 655 K. P. C., nadający wierzycielowi możność egzekucji z ułamkowej części nieruchomości hipotekowanej wówczas, gdy ta część nie jest obciążona łącznie z innymi częściami nieruchomości, nie przewiduje wypadku, gdy taka nieruchomość jest spadkowa, i nie zawiera zakazu poszukiwania i egzekwowania swej należności przez wierzyciela współspadkobiercy, będącego niepodzielnym współwłaścicielem nieruchomości spadkowej, w innym trybie, przez art. 2205 K. C. Nap. przewidzianym. (S. N. C. I. 167/37 1.9.1937. — *Zb. C. 7/38 p. 309).*

713.

Udzielenie przybicia nie może być z tej przyczyny zaskarżone, że termin licytacyjny ogłoszony był tylko w dzienniku urzędowym, a nie także w dzienniku poczytnym. (S. A. Warszawa I. 1 Cz. 494/37 11.1.1938 postan. — *O. S. P. 5-6/38 p. 252).*

—

B. USTAWY NIEJEDNOLITE.

B1. POLSKA CENTRALNA I WSCHODNIA.

POSTĘPOWANIE SPORNE.

a) Ust. Post. Cywilnego.

186 u. 2.

Ust. 2 art. 186 U. P. C. (wprowadzony przez nowelę z 22 marca 1928 poz. 380), ograniczając co do spraw w nim wymienionych prawo zakładania skarg kasacyjnych, nie dotyczy skarg incydentalnych do Sądu Najwyższego. (S. N. C. I. 340/37 1.3.1938. *O. S. P. 5-6/38 p. 221 Gl. Z... z.).*

343 pt. 3; 1343; 1344; 1346.

Niezłożenie przez prokuratora wniosku w sprawie, w której jest wymagany, nie stanowi otworu kasacyjnego gdy wyrok jest słuszny i zgodny z prawem. (S. N. C. I. 214/37 26.1.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 209).*

625.

Wyroki w postępowaniu, toczącym się według K. C. P., orzekające rozwód lub nieważność małżeństwa, doręcza się z urzędu, natomiast sporządzenie uzasadnienia i doręczenie wyroku w sprawie o zniesienie wspólności małżeńskiej następuje tylko na wniosek strony. (S. N. C. III. 1169/35 27.10.1937. — *Zb. C. 7/38 p. 335).*

792.

Od decyzji Sądu Apelacyjnego w przedmiocie przywrócenia terminu kasacyjnego, gdy decyzją

tą udzielono terminu zdaniem strony niedostatecznego dla założenia kasacji służy jej na zasadzie art. 792 u. p. c. skarga kasacyjna. (S. N. C. I. 2139/37 2.12.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 198).*

—

Post. egzekucyjne i zabezpieczające.

a) Ust. Post. Cywilnego.

1097—1100.

Skierowanie przez wierzyciela współwłaściciela nieruchomości egzekucji do tej nieruchomości nie stoi na przeszkodzie dokonania działów pomienionej nieruchomości, ponieważ współwłaściciele nieruchomości nie są skrępowani przepisami art. 1097—1100 u. p. c. co do możności uregulowania swych wzajemnych stosunków majątkowych bez naruszenia praw już nabytych przez egzekwującego wierzyciela. (S. N. C. I. 2873/37 3-16.2.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 211).*

—

3. KOSZTY SĄDOWE.

a) R. Pr. R. 24.10.1934 (p. 837) o kosztach sądowych.

39.

Ustęp końcowy art. 39 przepisów o kosztach sądowych z 1934, stanowiąc, że połowa wpisu zwraca się w razie zawarcia ugody, nie czyni różnicy, na której rozprawie została zawarta ugoda, w odróżnieniu od art. 14 dawnych przepisów z 1917, który dopuszczał zwrot połowy wpisu jedynie, gdy układ został zawarty nie później, niż na pierwszym posiedzeniu sadu. (S. N. C. I. 3491/36 31.12.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 203).*

III. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Capitant Henri Prof.: Wstęp do nauki prawa cywilnego. Z 5 wyd. francuskiego przełożył Stanisław Tylbor. Warszawa 1938, s. 456.

Kodeks postępowania cywilnego. Kraków 1938, s. 530.

Słomiński Adam: Prawo cywilne w życiu. Hipoteka na obszarze b. Królestwa Kongresowego. Warszawa 1938, s. 45.

Stępczyński Marian Mag., Waleuski S.: Prawo pracy. Ustawy. Rozporządzenia. Orzecznictwo. Warszawa 1938, s. 347.

—

Prawo handlowe

I. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

B. PRAWO WEKSLOWE.

ZMIANY TEKSTU WEKSLU.

Weksel jest dokumentem inkorporującym wierzytelność, stanowi zarazem wartość pieniężną, gospodarczą, polegającą na związaniu wierzytelności z dokumentem wekslowym. Ponieważ weksel jest dokumentem pisemnym, mogącym podlegać zmianom, przeto koniecznym stał się przepis, któryby normował skutki zmian dokonywanych przez posiadaczy weksli, już po aktach prawnych, powodujących powstanie zobowiązania wekslowego osób, których podpisy znajduja się w treści wekslu.

Wyraz powyższej zasadzie daje art. 69 pr. weksl.: „W razie zmiany tekstu wekslu osoby, które weksel podpisały po dokonaniu zmiany, odpowiadają według brzmienia tekstu zmienionego; osoby, które podpisały weksel poprzednio odpowiadaja wg brzmienia tekstu poprzedniego" — czyli, że każdy odpowiada wg brzmienia tego tekstu wekslu, jaki znajdował się na dokumencie wekslowym w chwili złożenia podpisu na nim danej osoby.

Art. 69 nie daje jednak wskazówek, co należy rozumieć pod „zmiana tekstu wekslu", co to jest w ogóle „zmiana", a następnie co ma ustawa na myśli, mówiąc o „wekslu".

Pod pojęcie zmiany wekslu nie podpadają przypadki a) sfałszowania lub podrabiania podpisów wekslowych, o nich bowiem jest mowa w art. 7 pr. weksl. i b) uzupełnienia istotnych brakujących cech wekslu, którego dotyczy art. 10 pr. weksl. Zmiana natomiast może polegać na sfałszowaniu pewnych słów, przerobieniu ich np. w ten sposób, by weksel opiewał na wyższą kwotę lub wcześniejszy termin, na skreśleniu pewnych części, wymazaniu ich i t. p. Oprócz zatem wypadków przytoczonych pod a) i b) — pojęcie zmiany tłumaczyć należy jak najszerzej. Podpadać tu więc będzie wszelkie przeistoczenie treści wekslu, przy czym obojętne jest w jaki sposób zmiany dokonano czy przez podanie, czy przez przekreślenie, czy wy-

mazanie, czy przypadkowo, czy rozmyślnie — słowem każde przeistoczenie treści wekslu, które może mieć istotny wpływ na treść zobowiązania dłużnika wekslowego i które z przyczyn w ustawie szczegółowo przewidzianych skutkować może zmiany w obowiązkach wekslowych dłużników.

Drugim pojęciem przepisu wymagającym wyjaśnienia jest słowo „weksel". Art. 69 wychodzi z założenia, że weksel powinien być całkowicie wypełniony, t. zn. zawierać części składowe, które jak wypływa z art. 1 i 2 pr. weksl. są uważane za istotne. Zaznaczyć tu wypada, że art. 69 nie odnosi się do weksli in blanco, albowiem weksle te „uzupełnia się" a nie „zmienia". W myśl art. 1, 2, 101 i 102 założeniem odpowiedzialności jest formalna ważność wekslu w chwili złożenia na nim podpisu lub wydania innej osobie. Art. 69 odnosi się jedynie do zmian tekstu wekslu, ważnego przed i po zmianie. Poprawki zatem na wekslu nieważnym w chwili tego wydania nie mogą przywrócić takiemu dokumentowi ważności wekslu. Z interpretacji art. 69 wynika, że w razie zgody wszystkich dłużników na dokonanie zmiany treści wekslu, przepis art. 69 w zupełności odpada i nie może mieć żadnego zastosowania. Natomiast, jeżeli zgoda na zmianę wyrażoną została przez jednego lub niektórych tylko dłużników, wówczas art. 69 nie odnosi się jedynie do tych, którzy wyrazili swą zgodę na zmianę, a do reszty dłużników przepis ten ma w całej pełni zastosowanie. Zaznaczyć należy, że przepis art. 69 ma zastosowanie bez względu na to, kto dokonał zmiany, a więc czy jej dokonał posiadacz wekslu, przechowawca, czy inna osoba.

Co do skutków wynikających z normy art. 69, to w myśl wyrażonego imperatywu przepisu, granicą odpowiedzialności dłużników według pewnej treści wekslu jest chwila dokonania zmiany w tejże treści. Osoby, które weksel podpisały po dokonaniu zmiany odpowiadają już wg treści wekslu zmienionego, osoby zaś, składające oświadczenie woli zobowiązania się przed dokonaniem zmiany, odpowiadają wg treści pierwotnej, a więc tylko do pierwotnej kwoty i w czasie oraz miejscu oznaczonym pierwotnie, jako termin i miejsce płatności wekslu.

Zarzuty zmiany treści wekslu należą do t. zw. zarzutów obiektywnych t. zn. są skuteczne wobec każdego posiadacza wekslu, nawet będącego w dobrej wierze i nie mającego świadomości o dokonanej zmianie. Co do rozkładu ciężaru dowodu odnośnie dokonania zmian treści wekslu, to wobec braku jakiegokolwiek wskaźnika w ustawie — należy kierować się zasadą, jaką wyrobiła praktyka, a mianowicie, że jeżeli zmiana wekslu jest już prima facie z dokumentu widoczna, wówczas posiadacz wekslu musi udowodnić, że jego poprzednik podpisał weksel już po tej zmianie. Jeżeli zmiana tekstu jest z samego dokumentu wekslowego niewidoczna, wówczas dłużnik, który twierdzi, że podpisał weksel przed zmianą, musi to udowodnić. Zaznaczyć należy, że zarzut zmiany tekstu wekslu można podnosić, chociażby zmiana ta nawet nie była widoczna z samego wekslu i dopiero innymi środkami dowodowymi dała się udowodnić. *(Stanisław Goldberger — Prz. Sąd. 9/38 s. 234).*

—

SKUTKI PRAWNE NIEWYDANIA WEKSLU.

Weksel jako papier wartościowy zastępuje swoją równowartość pieniężną tylko tym osobom, które są, lub mają być z wekslu uprawnione, nigdy zaś akceptantowi, który sumę już zapłacił, lub też z innego powodu ma prawo domagania się od kogoś zwrotu wekslu.

W tym stanie rzeczy powstaje kwestia prawna: czy I. wierzyciel może wystąpić z powództwem o zapłatę sumy na jaką weksel opiewa, przeciwko dłużnikowi, który nie wydał wekslu i II. wystąpić z powództwem o zabezpieczenie sumy wekslowej na jaką weksel opiewa.

W myśl art. 157 § 1 K. Z. odszkodowanie obejmuje stratę jaką poszkodowany poniósł. Sam brak tytułu odszkodowawczego do żądania zapłaty sumy wekslowej na jaką weksel opiewa nie jest więc wystarczający, gdyż sama abstrakcyjna możliwość, że wierzyciel może być narażony na zapłatę sumy wekslowej nie jest jednoznaczna ze stratą już poniesioną, będącą istotną przyczyną roszczenia odszkodowawczego.

Wchodzi tu więc jedynie w rachubę powództwo o świadczenie interesu z powodu niedopełnienia przez dłużnika zobowiązania wydania wekslu, a więc powództwo, o którym mowa w § 368 austr. ord. egz., a nie powództwo o wynagrodzenie szkody w formie zapłaty sumy wekslowej na jaką weksel opiewał. W pozwie tym wierzyciel winien oświadczyć, że nie zrzeka się roszczenia z tytułu egzekucyjnego i pierwotnej pretensji, a nawet nie jest wymaganem, aby wykonanie świadczenia usiłowano przedtem w drodze egzekucji wymusić. (O. z 28.12. 1910 Rw. II. — 1080/10 Nowak 1400). Należy nadmienić, że K. P. C. powództwa tego nie normuje i nie da się absolutnie podciągnąć go pod powództwo z art. 3 K. P. C., wobec czego art. 1 § 1 oraz § 2 pk. 2 przep. wprow. prawo o sąd. post. egzek., instytucja powództwa z § 368 austr. ord. egz. nadal istnieje, a to zwłaszcza z uwagi na to, że opiera się ona w samej istocie nie na § 368 ord. egz. ile raczej na materialnym prawie prywatnym (art. 239 i 244 K. Z.).

Osoba uprawniona może przeto wystąpić prze-

ciwko zobowiązanemu, który miał wydać weksel, z powództwem o udzielenie uprawnionemu, t. j. powodowi stosownego zabezpieczenia na wypadek jeśliby powód (uprawniony) był zniewolony do wykupienia od prawnego posiadacza odnośnego wekslu. W tym wypadku może uprawniony żądać w pozwie złożenia sumy oznaczonej na wekslu, który miał być wydany do depozytu sądowego, jako mający służyć uprawnionemu do pokrycia ewentualnej straty. Wypłata sumy wekslowej może nastąpić tylko wtedy, gdy wierzyciel wykupi od prawnego posiadacza weksel, który miał być wydany.

Gdy uprawniony do żądania wekslu jest indosantem wekslu, a weksel znajduje się w posiadaniu nieprawnego posiadacza, wtedy indosant dla zapobieżenia ewent. stracie ma prawo żądać zasądzenia mu sumy objętej wekslem na wypadek niewydania wekslu i w pozwie o wydanie wekslu można połączyć nawet żądanie, że w razie niewydania wekslu w oznaczonym terminie zasądza się od nieprawnego posiadacza sumy wekslem objętej. W tym wypadku skutki niewydania wekslu należy ocenić wg przepisu ust. weksl. (O. S. N. 10.9.1937 r. C. I. 2617/36 — P. P. H. 2/38 str. 38). *(Mgr W. Eisenberg — Prz. Sąd. 9/38 str. 244).*

—

CZEK W ZNACZENIU USTAWOWYM.

Przepisy nowego prawa czekowego obejmują swym zasięgiem te dokumenty, które odpowiadają wymogom ustalonym w art. 1 pr. czek. Brak jednego z wymienionych tam elementów pozbawia tytuł charakteru czeku i wyłącza go tym samym spod działań powyższej ustawy, jedynym zaś złagodzeniem są domniemania prawne, zawarte w art. 2 ust. 2—4. Z porównania tych przepisów możemy wywnioskować jakie elementy są bezwzględnie konieczne dla uznania dokumentu za czek w znaczeniu prawa. Na plan pierwszy, poza użyciem nazwy czek, wysuwa się tu żądanie zamieszczenia bezwarunkowego polecenia zapłaty określonej sumy pieniężnej. Zadaniem, jakie postawił sobie autor artykułu, jest zbadanie kryterium wypływającego z prawa polskiego, któreby pozwoliło stwierdzić, jakie z dokumentów znanych w obrocie prawnym i gospodarczym są czekami w rozumieniu ustawy. Pomijając kwestię użycia wyrazu „czek" i podpisu autor główny nacisk kładzie na bezwarunkowym poleceniu wypłaty. Bezwarunkowość zapłaty, biorąc historycznie, recypowana jest z prawa wekslowego i służy jako gwarancja bezpieczeństwa obrotu, zwalniając każdego posiadacza czeku od wchodzenia w interesy między wystawcą i innymi osobami. Jest to w czeku tym ważniejsze, że ma on służyć nie jako narzędzie kredytu, lecz służy do natychmiastowego umorzenia zobowiązania przez samą zapłatę. Moment kredytu zostaje tu usunięty a limine. To też ustawa wyraźnie przekreśla wszelką rozpiętość czasową między datą wystawienia czeku i czasem, kiedy mógł on być przedstawiony do zapłaty.

Zakaz warunkowania wypłaty sumy czekowej wprowadziły wszystkie ustawodawstwa czekowe, oparte na systemie genewskim, a między nimi i prawo polskie. Wszakże, stwierdza autor, nawet i te prawa krajowe dawne, które wymogu tego wyraźnie nie zawierały, zasadę tę respektowały. Gdyby nawet ustawa polska nie zamieściła tego wymogu to i tak musiałby on być wysnuty z całokształtu przepisów, jak i z samej istoty czeku. Wszakże mówiąc o warunkowości zobowiązania czekowego, autor wyraża pogląd, iż nie odnosi się ono do wszystkich typów warunków, gdyż są warunki przez prawo dozwolone i inne. Zakaz umieszczania w czeku warunków odnosi się przede wszystkim do warunków istotnych i rzeczywistych. Już na Konferencji Haskiej przeważył pogląd, że zastrzeżeń poczynionych w treści czeku, a uzależniających jego zapłatę od spełnienia przez posiadacza pewnych czynności dozwolonych lub nawet przepisanych przez ustawę, nie wolno uważać za warunki zakazane w rozumieniu art. 1 ustawy. Prof. Wróblewski wyraźnie podkreślił, że nieważność czeku nie zachodzi wyjątkowo wtedy, gdy pod formą warunku powtórzono jedynie przepis ustawy, lub jeżeli w formę warunku ujęto zastrzeżenie, dopuszczone przez prawo czekowe. Skuteczność prawna warunku występuje tylko wtedy, gdy powoduje ona częściowe lub całkowite pozbawienie mocy prawnej woli trasanta, wyrażającej się w poleceniu zapłaty oznaczonej sumy czekowej, względnie, gdy ogranicza zakres odpowiedzialności czekowej wystawcy.

Oprócz warunków tego typu istnieją inne: fantastyczne, niemożliwe, sprzeczne z ustawą, porządkiem publicznym i dobrymi obyczajami. Warunek taki należy uważać w myśl art. 49 K. Z. za niebyły. Zachodzi wszakże pytanie, czy warunek taki może uczynić nieważnym oświadczenie woli trasata co do polecenia wypłaty sumy czekowej, w przypadku, gdy przypuszczać należy, że bez dodania tego warunku oświadczenie nie zostałoby złożone, odpowiedź na to pytanie winna być negatywna ze względu na to, że przepis prawa czekowego zakazujący warunku w ogóle, jest przepisem szczególnym w stosunku do powyższej zasady prawa powszechnego. Stąd też ewentualność, przewidziana w ostatnim zdaniu art. 49 K. Z. nie może mieć zastosowania w przypadku wprowadzenia do treści czeku, zastrzeżenia typu, o jakim wyżej wspomniano.

W świetle tych rozważań wysuwa autor wniosek ogólny, że z zasady zawsze wprowadzenie do treści czeku jakiegokolwiek warunku co do dokonania zapłaty sumy czekowej — powoduje całkowitą nieważność czeku (w rozumieniu prawa czekowego). Nieważność taka nie występuje wyjątkowo, jeżeli 1) warunek ten należy do typu zastrzeżeń przez ustawę przewidzianych lub dozwolonych, a tylko ubrany jest w formę warunku, 2) stanowi warunek fantastyczny, urojony lub nieistotny z mocy prawa uznany za niebyły.

Essentiale zobowiązania czekowego stanowi polecenie zapłaty, ujawnione w jego treści; ma ono to znaczenie, że wystawca czeku, posiadając fundusz u bankiera, dysponuje nim w sposób dowolny. Polecenie skierowane do trasata stanowi w swej istocie dyspozycję udzieloną bankierowi, nakazującą wyasygnowanie odpowiedniej sumy beneficjariuszowi czeku z funduszu wystawcy znajdującego się u bankiera. Polecenie to zawiera w sobie podwójne upoważnienie: jedno polega na tym, iż trasat jest upoważniony do wypłacenia sumy czekowej ze znajdującego się u niego pokrycia, posiadaczowi czeku, oraz drugie, że posiadacz czeku uprawniony jest do odbioru od trasata powyższej sumy czekowej.

Na pytanie czy polecenie zapłacenia użyte w art. 1 p. 2 prawa czekowego jest identyczne z tym poleceniem zapłacenia o jakim mówi art. 1 p. 2 prawa wekslowego, odpowiedzieć należy negatywnie; chociaż bowiem czek podobny jest do wekslu trasowanego, to jednak występują między nimi różnice podstawowe, z którym na plan pierwszy wysuwają się trzy następujące: 1) czek nie ulega przyjęciu z zasady, gdy istotą wekslu trasowanego jest jego przyjęcie przez trasata, 2) u podłoża czeku występuje umowa czekowa, polegająca na tym, że trasat i trasant ustalają między sobą wysokość i rodzaj funduszu jaki się ma u trasata znajdować, a którym to funduszem trasant może swobodnie dysponować za pomocą wystawienia czeku, podczas gdy przy wekslu umowa taka nie ma miejsca, 3) w stosunkach czekowych trasatem może być tylko bankier, gdy prawo wekslowe takiego ograniczenia legitymacji biernej nie zna. Stąd główna konsekwencja jest ta, że osoba trzecia może się na akceptację wekslu ciągnionego zgodzić lub jej odmówić, przy czym w pierwszym przypadku staje się ona osobiście z wekslu odpowiedzialną, płacąc zaś z kolei sumę wekslową w terminie wykonuje swoje własne zobowiązanie ze swego własnego funduszu. W czeku natomiast trasat płaci obce zobowiązanie ze swego własnego funduszu. W czeku natomiast trasat płaci obce zobowiązanie ze swego własnego funduszu. W czeku natomiast trasat płaci obce zobowiązanie z obcego funduszu u niego tylko się znajdującego, przy czym niewypłacenie powoduje odpowiedzialność nie trasata lecz trasanta. Trasat - bankier jest tu zatem czynnikiem wyłącznie wykonawczym. Treść zatem obu tych stanów objętych wspólną nazwą polecenia zapłaty, jest całkowicie odmienna i jeżeli dla stosunków wekslowych na nomenklaturę tę możemy się zgodzić, to przy czeku wskazana byłaby inna terminologia, którąby wyraźniej wskazywała na charakter tego stosunku, np. nakazanie wypłaty, polecenie wypłacenia i t. p. Jeżeli w powyższy sposób rozumieć będziemy polecenie wypłaty, to jasnym się stanie, że pewne dokumenty używane powszechnie w obrocie i przyjmujące nazwę czeku, jak np. czeki podróżne, czeki - kwity i czeki pocztowe, nie mogą być uznane za czeki w rozumieniu prawa.

Czeki podróżne nie zawierają bezwarunkowego polecenia wypłaty określonej sumy pieniężnej, lecz stanowią z istoty swojej akredytywę, wystawioną przez bankiera, upoważniającą określoną osobę do podejmowania oznaczonej sumy pieniężnej w różnych instytucjach bankowych, stowarzyszonych z bankiem wystawcą. Cechą charakterystyczną jest przy tym, iż legitymowany posiadacz może sumę tę podejmować nie w całości, lecz w dowolnych częściach, a przy tym każdą część w dowolnej instytucji bankowej. Charakter prawny tego „czeku“ polega tylko na pokwitowaniu bankiera z odbioru wpłaconej przez podróżnego sumy. Na tym stanowisku stoi również orzecznictwo niemieckie i polskie, stwierdzając, iż czek podróżny jest najbardziej zbliżony charakterem swoim do wekslu trasowanego. Stąd też przy ocenie jego stosuje się przepisy prawa wekslowego. W przypadku szczególnym nasz Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż czek American Express Co jest przekazem pieniężnym, opartym na tym, iż interesant składa pieniądze swe w banku amerykańskim, który ze swej strony wydaje zobowiązanie na odpowiednią instytucję w Polsce, realizującą na mocy umowy z bankami amerykańskimi, wystawione w Ameryce przekazy, a przeto formą swą zbliża się do wekslu ciągnionego.

Czeki kwity również nie są uznane przez doktrynę ani orzecznictwo za czeki w znaczeniu prawa czekowego. Nie zawierają one podstawowego warunku czeku, a mianowicie bezwarunkowego polecenia zapłaty sumy czekowej. Z tego rozróżnienia sytuacji prawnej wynika przede wszystkim to, że jeżeli czek stanowi samoistny tytuł prawny, to czek - kwit takiej samodzielności nie posiada, a posiadacz jego działa nie swoim własnym prawem, lecz prawem osoby kwitującej, w której imieniu sumę czekową inkasuje.

Praktyka wytworzyła w Polsce szereg dokumentów oznaczonych nazwą czeku, do których należą przede wszystkim wytworzone w obrocie P. K. O. 1) czeki przelewowe, 2) czeki przekazowe, 3) czeki zbiorowe i 4) czeki stałe. Czek przelewowy nie zawiera polecenia zapłaty, lecz jedynie skierowaną do banku dyspozycję trasanta dokonania przelewu sumy w dokumencie oznaczonej z konta wystawcy na takież konto innego klienta w tym samym banku. Istotą czeku jest zlecenie klienta danego banku, przepisania oznaczonej sumy pieniężnej z jego konta na konto drugiego klienta, posiadającego również swoje konto w danym banku. Czek przelewowy stanowi zatem wewnętrzne zlecenie klienta w stosunku do banku.

Również wprowadzony przez P. K. O. czek przekazowy jest wewnętrznym zleceniem klienta w stosunku do banku, polegającym na tym, iż klient za pomocą specjalnego blankietu poleca bankowi dokonanie wypłaty z jego konta określonej sumy za pośrednictwem poczty, pod adresem w blankiecie wskazanym.

Jeżeli chodzi o oznaczenie sumy pieniężnej, to teoria prawa czekowego zna w ogólności trzy oznaczenia sumy czekowej: 1) czeki w których suma czekowa jest oznaczona pieniężnie, 2) czeki z poleceniem wydania określonych papierów wartościowych i 3) czeki opiewające na określoną ilość pewnego towaru. Dzisiaj jest to już tylko rozróżnienie czysto akademickie, gdy zarówno doktryna jak i orzecznictwo wyłączyły spod zasięgu prawa czekowego czeki nie opiewające na sumę pieniężną. Czeki towarowe i czeki na papiery wartościowe nie są czekami w rozumieniu ustawy czekowej. Czeki towarowe, nawet w praktyce obrotu, opartego na clearingu, nie znalazły szerszego zastosowania w życiu gospodarczym, gdyż wygodniejszy od nich instrument stanowią papiery towarowe i dowody składowe (warrant i rewers). *(Adam Daniel Szczygielski — Gł. Pr. 6-8/38 s. 400).*

—

D. PRAWO UPADŁOŚCIOWE.

CZYNNOŚCI NOTARIUSZA W POSTĘPOWANIU UPADŁOŚCIOWYM.

Działalność notariusza w postępowaniu upadłościowym jest nie tylko ograniczona, ale nawet nieobowiązkowa. Obok notariusza wymieniany jest zawsze komornik jako organ równorzędny, mogący występować samoistnie. Niektóre czynności (jak np. otwieranie na żądanie syndyka schowków i zamkniętych pomieszczeń upadłego, przeszukiwanie jego rzeczy i t. p.) władny jest dokonywać jedynie komornik. Art. 103, 105, 107 oraz 115 prawa upadłościowego są jedynymi, które wymieniają wprost notariusza (obok komornika), jako mogącego podejmować pewne czynności w związku z tokiem postępowania upadłościowego. Notariusz w żadnym z przypadków przewidzianych przez normy prawa upadłościowego nie działa z urzędu, lecz tylko na żądanie syndyka skierowane do niego na piśmie. Właściwość miejscowa notariusza do czynności w postępowaniu upadłościowym (właściwość rzeczowa nie istnieje) określona jest granicami okręgu sądu okręgowego, w którym ma on siedzibę, bez względu na zamieszkanie osób działających i położenie miejscowości, których dana czynność dotyczy. Na niewłaściwie skierowany wniosek syndyka powinien notariusz odpowiedzieć odmownie pod groźbą odpowiedzialności za ewentualne szkody, jak również w tych przypadkach, gdy wniosek syndyka żąda od niego dokonania opieczętowania, spisu inwentarza lub przeprowadzenia licytacji publicznej majątku upadłego, kiedy zachodzą przeszkody ustawowe, płynące z treści art. 65 § 1 i § 3 pr. o not. pod sankcją odpowiedzialności dyscyplinarnej w myśl art. 44—55 pr. o not. W innych przypadkach notariusz winien zastosować się do żądań syndyka; na ewent. jego odmowę służy syndykowi prawo do złożenia w terminie 2-tygodniowym zażalenia w trybie art. 66 pr. o not. (nie zaś z art. 30 i 88 pr. upadł., gdyż notariusz w takim przypadku pozostaje jeszcze poza upadłością). Prócz tego ustawodawca przekazał rozstrzyganie skarg na czynności notariusza sędziemu-komisarzowi, uważając je za „sprawy mniejszej wagi". Notariusz dokonywa opieczętowania majątku upadłego (czynność o charakterze jedynie zabezpieczającym) w myśl § 8 regulaminu upadłościowego — zgodnie z przepisami o ujawnieniu zajęcia egzekucyjnego, a więc w myśl art. 590 § 1 K. P. C. oraz § 40 instrukcji dla komorników. Prawo o notariacie żadnych innych metod postępowania w tym przypadku nie przewiduje. Opieczętowaniu podlegają tylko ruchomości, znajdujące się w rękach upadłego; jeśli są one we władaniu osób trzecich, to tylko za wyraźną ich zgodą.

Syndyk sam prawa pieczętowania nie posiada. Z przebiegu opieczętowania notariusz winien sporządzić protokoł. Drugą istotną czynnością do której wykonania w postępowaniu upadłościowym ustawodawca upoważnia notariusza (obok komornika i samego syndyka) jest spis inwentarza, który w przeciwieństwie do opieczętowania jest czynnością konieczną. Szacunku majątku zawartego w spisie inwentarza dokonać może tylko sam syndyk. Trzecią czynnością notariusza w toku postępowania upadłościowego jest licytacja publiczna (art. 115 pr. up.) dokonywana w trybie specjalnym, z pominięciem przepisów K. P. C., na podstawie art.

116 § 2 pr. up. i Rozp. Min. Sprawiedliwości z dn. 10 stycznia 1935 r. o trybie dokonywania licytacji publicznej ruchomości w postępowaniu upadłościowym (Dz. Ust. R. P. nr 3, poz. 19). Licytację przeprowadza komornik, lub notariusz, w którego okręgu znajduje się rzecz podlegająca sprzedaży. Przetarg rozpoczyna się od sumy, odpowiadającej połowie ceny szacunku danej rzeczy według inwentarza (z wyjątkiem przedmiotów ze złota, srebra lub platyny, których cena wywołania i sprzedaży nie może być niższa aniżeli cena oszacowania według inwentarza). Czynności notariusza w postępowaniu upadłościowym wymagają protokołów i to w formie aktów notarialnych. Wszelkie należności notariusza, jeżeli już ich sobie nie potrącił (co może mieć miejsce przy dokonaniu przezeń sprzedaży ruchomości upadłego na licytacji publicznej), należą do kosztów postępowania upadłościowego i jako takie korzystają z przywileju pierwszeństwa. Na czynności notariusza w toku postępowania upadłościowego i w związku z nim, wnieść może skargę na piśmie do sędziego-komisarza: syndyk, upadły, wierzyciel a nawet i osoba trzecia pokrzywdzona w swych prawach. Orzeczenia sędziego-komisarza w tej materii — są ostateczne (art. 88 i 89 § 1 pr. upadł.). *(Lucjan Szulkin — Prz. Not. 15-16/1938 r.).*

—

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE.

a) Ust. 29.10.1920 (p. 495/34 r.) o spółdzielniach.

23 u. 1.

Spółdzielnia budowlana, w której statucie nie jest uregulowana kwestia zwrotu wkładu budowlanego członkowi w razie jego ustąpienia ze spółdzielni, obowiązana jest, stosownie do istoty stosunku prawnego, łączącego spółdzielnię z jej członkiem, zwrócić ustępującemu członkowi wartość praw, których się on zrzeka, występując ze spółdzielni. (S. N. C. I. 3426/36 31.12.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 201).*

—

b) R. Pr. R. 24.10.1934 (p. 834). — Prawa upadłościowe.

XVIII.

Art. XVIII przep. wprow. prawo upadłościowe, zachowuje dla obszaru, na którym obowiązuje niemiecki kodeks cywilny, instytucje upadłości masy spadkowej ze względu na przepisy spadkowe, zawarte w §§ 1975 i nast. tego kodeksu. Ogłoszenie upadłości spadku jest dopuszczalne, gdy masa spadkowa nie wystarcza na zaspokojenie długów.

Za moment, decydujący o nadmiernym zadłużeniu spadku, należy uważać chwilę rozstrzygania wniosku o ogłoszeniu upadłości, a nie chwilę otwarcia spadku. (S. N. C. III. 3350/37 5.3.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 250).*

—

c) R. Pr. R. 24.10.1934 (p. 835) o postępowaniu układowym.

4 § 1 pt. 6.

Wniesione do hipoteki ostrzeżenie o wytoczeniu powództwa o sumę pieniężną nie podpada pod pojęcie zabezpieczonej hipoteką należności, o której mowa w art. 4 prawa o postępowaniu układowym. (S. N. C. I. 127/37 18.2.1938. — *O. S. P. 5-6/38 p. 216).*

III. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Zauberman Alfred: Spadkobranie w przedsiębiorstwie. Warszawa 1938. s. 76.

Prawo karne

I. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A. KODEKS KARNY.

MATERIAŁY DO BADAŃ NAD UKSZTAŁTOWANIEM SIĘ PRZESTĘPCZOŚCI W GRUPACH MIEJSCOWOŚCI.

Do dziedziny zagadnień najbardziej ciekawych z zakresu socjologii kryminalnej należy zagadnienie ukształtowania się przestępczości w rozmaitych grupach miejscowości (na wsi, w małym mieście, średnim i dużym mieście); zagadnienie to wchodzi w zakres t. zw. „geografii kryminalnej", to jest badań o układzie terytorialnym przestępczości.

Przestępczość w grupach miejscowości mo-

że być badana w dwojaki sposób: 1) metodą socjograficzną i 2) statystyczno - kryminalną. Pierwsza — polega na możliwie najbardziej wszechstronnym opisie, jak się układa przestępczość w pewnym wyodrębnionym środowisku (np. przestępczość wsi, przedmieścia, a nawet ulicy); druga — polega na wyodrębnieniu w statystykach kryminalnych pewnych grup miejscowości i przy uwzględnieniu bądź miejsca zamieszkania sprawcy przestępstwa, bądź też miejsca popełnienia przestępstwa, na rejestrowaniu poszczególnych wypadków w wyodrębnionych grupach miejscowości i ustalaniu jak się ta przestępczość układa w owych grupach miejscowości.

W omawianej pracy autor oparł się na drugiej metodzie. Praca składa się z 3-ch części: w I-ej — autor przedstawia zagadnienie ukształtowania się przestępczości w grupach miejscowości, w świetle niektórych statystyk kryminalnych zagranicznych, II-ej części (głównej) autor podaje wyniki badań przeprowadzonych na polskiej sądowej statystyce kryminalnej za lata 1924—1928, w III-ej części autor daje wyniki badań uzupełniających, dotyczących przestępczości pojedyńczych miejscowości, na podstawie statystyki kryminalnej dawnej Austrii.

I. Na podstawie badania statystyk kryminalnych poszczególnych krajów, autor wyprowadza wnioski niezmiernie charakterystyczne.

W Niemczech, pomimo szerokiego rozbudowania statystyki kryminalnej, dane dotyczące przestępczości w grupach miejscowości są nad wyraz skąpe i dotyczą starszych okresów. Pozwalają one stwierdzić, że przestępczość miast jest większa, niż przestępczość wsi, że przetępczość wzrasta w miarę przejścia od grupy miast mniejszych do grupy miast większych, wykazują ponadto na istnienie dużej rozpiętości w przestępczości samych miejscowości miejskich. Jeżeliby przestępczość wzrastała równomiernie w miarę przejścia od mniejszych do większych miast — to Berlin, jako miasto największe Niemiec powinienby mieć największą przestępczość. Tymczasem spółczynnik przestępczości Berlina wynosi 134,6, zaś spółczynnik przestępczości miast wielokrotnie mniejszych od Berlina jest znacznie wyższy.

Dane dotyczące Francji są skąpe i niewystarczające, głównie dlatego, że statystyka francuska przeciwstawia tylko globalnie miasto wsi. Jeśli się uwzględni, że ludność wiejska stanowi we Francji około 50% ogółu ludności — to na podstawie posiadanych materiałów należy dojść do wniosku, że również i we Francji okręgi wiejskie wykazują niższą przestępczość od okręgów miejskich.

Statystyka kryminalna Belgii pozwala na stwierdzenie, że na ogół przestępczość wzrasta w miarę przejścia od mniejszych do większych grup miejscowości. Przy bliższym jednak badaniu tego wzrostu spostrzega się, że o ile w grupie miejscowości od 10 do 25.000 mieszkańców przestępczość jest znacznie wyższa, aniżeli w grupie miejscowości do 10.000 mieszkańców, o tyle w grupie miejscowości od 25.000 do 100.000 mieszkańców przestępczość jest tylko nieznacznie większa, aniżeli w grupie miejscowości od 10 do 25.000 mieszkańców.

Dane statystyki kryminalnej Holandii wskazują bardzo interesujący przebieg przestępczości w grupach miejscowości; mianowicie, przechodząc od grupy gmin liczących mniejsze ilości mieszkańców (do 5000), do grupy gmin o większej liczbie mieszkańców, aż do grup liczących do 20.000 mieszkańców — stwierdza autor wzrost przestępczości, natomiast poczynając od grupy gmin, liczących ponad 20.000 mieszkańców w grupie 4-ch gmin największych, następuje stosunkowo bardzo znaczny spadek przestępczości. Spadek ten jest tak znaczny, że przeciętna przestępczość 4 największych gmin holenderskich jest niższa niż przeciętna przestępczość gmin wiejskich, liczących do 5000 mieszkańców.

Statystyka kryminalna Austrii wprowadziła najbardziej zróżniczkowany podział grup miejscowości, dzięki czemu można było, zdaniem autora, stwierdzić istnienie zjawiska, które nie występowało w innych krajach, mianowicie: załamanie wzrostu przestępczości w statystyce belgijskiej i holenderskiej, następuje tu znacznie wcześniej, bo już w miejscowościach od 20 do 100.000 mieszkańców przestępczość jest mniejsza, aniżeli w grupie miejscowości od 10 do 20.000 mieszkańców. Ponadto podkreśla autor, że Wiedeń wykazuje stosunkowo niską przestępczość, wyższą wprawdzie od grup miejscowości wiejskich, ale prawie taką samą, jak grupa miejscowości od 2 do 5000 mieszkańców.

Statystyka kryminalna angielska pozwala stwierdzić, że okręgi rolnicze mają przestępczość znacznie niższą od miast. Wśród okręgów miejskich najwyższą przestępczość wykazują miasta portowe, najniższą zaś miasta rozrywkowe i wypoczynkowe. Charakterystyczna jest stosunkowo niska przestępczość miejscowości o wielkich zbiorowiskach robotniczych: okręgów górniczych i miast przemysłowych.

II. W części II-ej podaje autor materiały i wyniki dociekań, dotyczących ukształtowania się przestępczości w grupach miejscowości w Polsce. Badania autora przeprowadzone zostały na materiale sądowej statystyki kryminalnej za lata 1924—1928, dotyczącej osób ska-

zanych; kryterium rejestracyjnym jest miejsce popełnienia przestępstwa. Materiał ten uwzględnia 4 rodzaje miejscowości: do 5000 mieszkańców, od 5 do 25.000, od 25 do 100.000, powyżej 100.000 (podział ten odpowiada pojęciom wsi, małego miasta, średniego miasta i dużego miasta).

Ponieważ w latach 1924—1928 obowiązywały w Polsce 3 odrębne ustawodawstwa karne, dane polskiej statystyki kryminalnej uwzględniają miejsce popełnienia przestępstwa osób skazanych oddzielnie dla trzech grup województw, ze względu na odrębność owych trzech ustawodawstw, badanie dotyczące przestępczości grup miejscowości, jak to podkreśla autor, nie może być przeprowadzone dla Polski ogółem. Zaznaczając jednocześnie, że podane w omawianej pracy wyniki nie są ostatecznymi, lecz mają jedynie na celu zebranie odpowiedniego materiału, który zostanie w osobnym studium poddany selekcji, z punktu widzenia merytorycznego — autor podaje dane, dotyczące trzech grup województw na tych samych tablicach i wspólnie je komentuje, przy czym przestrzega przed wyciąganiem wniosków, opartych na zestawieniu danych, dotyczących trzech grup województw.

Bardzo szczegółowe badania autora ustalają układ przestępczości w grupach miejskich i wiejskich w poszczególnych grupach województw i poszczególnych województwach, przy czym wyodrębnione zostały poszczególne kategorie grup miejskich oraz podane zestawienie przestępczości poszczególnych grup miejscowości miejskich z przestępczością miejscowości wiejskich.

Ponadto badania uzupełnione zostały danymi, dotyczącymi ukształtowania się poszczególnych przestępstw w grupach miejscowości. Z przedstawionej tablicy nasilenia poszczególnych grup przestępstw w grupach miejscowości widać, że przestępstwa przeciwko zbiorowości są prawie 2 razy liczniejsze w mieście, niż na wsi; przestępstwa przeciwko mieniu są prawie 2 razy liczniejsze w mieście niż na wsi; natomiast przestępstwa przeciwko osobom są nieco większe na wsi, niż w mieście. *(Doc. Dr Leon Radzinowicz — Prz. W. P. 2/38 s. 145-185).*

—

PRZYCZYNEK DO INTERPRETACJI ART. 257 § 2 K. K.

Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dn. 24.6.1935 r. 3 K. 673/35 nr 67 Zb. O. wyraził pogląd, że recydywa jest tym momentem, który z reguły wyłącza uznanie kradzieży, bez względu na wartość kradzionej rzeczy — za wypadek mniejszej wagi. W wypadkach kradzieży z nędzy w warunkach ustawą przewidzianych — może Sąd zastosować przepis art. 257 § 2 K. K. także i do recydywistów, ale to tylko co do kradzieży z nędzy, kiedy trudno przyjąć u sprawcy niskie pobudki czynu. Podobnie orzekł Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dn. 21.1.1937 r. 2 K. 1439/36 nr 192/37 Zb. O., a zwłaszcza w orzeczeniu z dn. 14.2.1933 r. 4 K. 8/33 nr 70/33 Zb. O.

W praktyce jednak, ten słuszny pogląd S. N. nie zawsze bywa stosowany i przy skazaniu przestępcy wymierza się karę aresztu niżej 6-iu mies., recydywistom, stosując nadzwyczajne łagodzenie kary po myśli art. 257 § 2 K. K. mimo, że zarówno przepis art. 60 jak 57 i 59 K. K. wyrażają zasadę, że tam gdzie ustawa daje sądowi możność wyboru między karą więzienia, a karą aresztu — nie można wymierzać kary aresztu, jeśli przestępstwo wynikło z niskich pobudek, jak to zazwyczaj ma miejsce u recydywistów, przestępców zawodowych i działających z nawyku.

W wyżej wym. przypadkach można stosować § 2 art. 257 — jedynie jeżeli chodzi o kradzież mniejszej wagi z nędzy i wówczas to w drodze nadzwyczajnego łagodzenia kary można wymierzyć karę aresztu poniżej 6-iu miesięcy.

Na podstawie § 2 art. 257 K. K. i przy zastosowaniu art. 22 K. K. Sąd może nawet uwolnić sprawcę od kary, jeśli zabrał on przedmiot pierwszej potrzeby celem użycia — z nędzy, choćby nawet był recydywistą. Art. 22 K. K. bowiem postanawia, że nie podlega karze, kto działa w celu uchylenia bezpośredniego niebezpieczeństwa grożącego dobru własnemu..., jeśli niebezpieczeństwa nie można inaczej uniknąć, a w razie przekroczenia granic wyższej konieczności, Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, przy czym przepis ten odnosi się także do przestępców wymienionych w art. 60 K. K.

Zatem między zapatrywaniem wyrażonym na wstępie, a postanowieniem art. 257 § 2 K. K. nie należy dopatrywać się sprzeczności, właściwa bowiem interpretacja podkreśla jedynie harmonijność cytowanych przepisów oraz słuszność zasady, wyrażonej na wstępie. *(Jan Neckarz — Prz. Sąd. 9/38 str. 242).*

—

GRZYWNA OBOK KARY POZBAWIENIA WOLNOŚCI W KODEKSIE KARNYM.

Ustanowiona w § 2 art. 42 K. K. grzywna jest instytucją prawa karnego o doniosłym znaczeniu. Przewiduje ona, że ilekroć sprawca spełni przestępstwo z chęci zysku winna go zawsze spotkać prócz kary pozbawienia wolności kara grzywny w granicach od 5—200.000 zł. Sąd obecnie nie może, lecz jest obowiązany wymierzyć dodatkową karę grzywny. Jedynym wyjątkiem dopuszczonym przez ustawę jest wypadek, gdy skazanie na grzywnę nie byłoby celowe.

Zdaniem autora obligatoryjność tej grzywny odpowiada w zupełności społecznemu poczuciu sprawiedliwości i słuszności. Przestępca, gwałcący porządek prawny zawsze wyrządza krzywdę społeczeństwu przez zamach na ten porządek, a nadto realną szkodę jednemu lub kilku jego obywatelom, „sam zaś z reguły nie osiąga żadnej korzyści, z wyjątkiem właśnie przestępstw z chęci zysku, przy których sprawca wyrządzoną krzywdę obraca na swoją korzyść". W interesie społeczeństwa leży, by sprawca przestępstwa spełnionego z chęci zysku, został pozbawiony korzyści, które osiągnął.

Powszechne stosowanie art. 42 K. K. posiada jeszcze wychowawcze znaczenie. Przeniknie bowiem przez nie do ogółu świadomość, że sprawca przestępstwa popełnionego z chęci zysku musi ponieść także karę grzywny albo zastępczą karę wolności i ta świadomość powinna stać się czynnikiem hamującym. *(Włodzimierz Goettel — Gł. Sąd. 9/38 s. 690—693).*

—

WARUNKOWE ZAWIESZENIE WYKONANIA KARY W ORZECZNICTWIE SĄDU NAJWYŻSZEGO (1932—1937 r.).

I. Zagadnienia, którymi się zajmuje Sąd Najwyższy w związku z analizą warunkowego zawieszenia wykonania kary sprowadza autor do następujących kwestyj: a) warunki i zasady stosowania a łącznie z tym racjonalizacja tej instytucji; b) obowiązek sędziego nakładania na skazanego zobowiązania wynagrodzenia szkód, zrządzonych przestępstwem pokrzywdzonemu; c) konsekwencje prawne dla przestępcy w wypadku niezastosowania się w terminie przez sąd ustalonym do obowiązku wynagrodzenia szkody; d) potrzeba i charakter uzasadnienia orzeczenia stosującego lub odmawiającego zastosowania warunkowego zawieszenia wykonania kary.

II. *Zasady stosowania i racjonalizacja warunkowego zawieszenia wykonania kary.* W rozważaniach nad celami i zasadami reakcji karnej Sąd Najwyższy występuje jako zdecydowany zwolennik ideologii kary poprawczo-wychowawczej, w szczególności zaś stwierdza „że warunkowe zawieszenie wykonania kary nosi charakter czysto celowościowy i jako środek polityki karnej odgrywa nadzwyczaj poważną rolę w walce z przestępczością w tych krajach, gdzie należycie jest stosowane." Prawidłowo i skutecznie może instytucja ta spełniać swe zadanie tylko w stosunku do jednostek nie upośledzonych ze względu na warunki ich dotychczasowego życia i otoczenia.

A zatem sędzia, stosując warunkowe zawieszenie wykonania kary, powinien mieć na uwadze jedynie i wyłącznie określoną wyżej celowość (orzeczenie S. IV: 160/35, 356/35, 333/35, 51/34, 138/36) musi jednak, by zawieszenie było prawdziwie pożyteczne pod względem wychowawczo-poprawczym, poznać osobowość sprawcy (art. 61 § 2 w zw. z art. 54 K. K.).

Jak ustala autor, orzeczenia S. N., nie tylko expressis verbis powołują się na elementy art. 54 K. K., gdy chodzi o ustalenie podstaw stosowania warunkowego zawieszenia wykonania kary, lecz także często wdaje się w głębszą analizę, w związku z konkretnym stanem faktycznym, zasad, od których uzależnić należy wstrzymanie wykonania warunkowo wymierzonej reakcji karnej. (Orz.: 51/34, 217/34 i in.).

„Jedyną przesłanką do niestosowania omawianej instytucji powinno być przekonanie, osiągnięte za pomocą zapoznania się sądu z osobą sprawcy, z całokształtem sprawy i tłem, na którym się rozegrał czyn przestępny, iż ze względu na właściwości bio-psychicznej osobowości przestępcy lub z powodu jego znacznego moralno - etycznego zepsucia „co do niego nie można przypuszczać, iż sam się poprawi, jeżeli go społeczeństwo przez wykonanie kary nie poprawi..." (orz. 295/37), a przeto, że zawieszenie wykonania kary nie osiągnie swego celu, nie będzie dostatecznym hamulcem przed popełnieniem przez tegoż sprawcę, nowego bezprawia kryminalnego („orz.: 51/34, 217/34, 140/35, 356/35, 138/36, 295/37).

Racjonalizacja kary pozbawia wolności w płaszczyźnie prewencji i specjalnej, jest zdaniem autora, uwypuklona najsilniej w orzeczeniach S. N., przy warunkowym zawieszeniu wykonania kary, jednak teleologiczny charakter tej instytucji nie jest przeprowadzony w judykaturze S. N. z całą konsekwencją. Idea wychowawczo - poprawcza, tkwiąca w zasadzie warunkowego zawieszenia wykonania kary, wymagałaby — opiniuje autor — by sąd orzekający po dojściu na tle zapoznania się z osobowością sprawcy do przekonania, że nie popełni on nowego przestępstwa, był w takim razie bezwzględnie zobowiązany do stosowania warunkowego zawieszenia wykonania kary.

III. Obowiązek i charakter uzasadnienia orzeczenia, stosującego lub odmawiającego warunkowego zawieszenia kary.

Uzasadnienie odmowy zawieszenia wykonania kary jest bezwzględnie potrzebne tylko wtedy: a) gdy obrona oskarżonego lub jego apelacja sprowadza się do wniosku o zawieszenie kary, b) i gdy sąd odwoławczy uchyla wyrok sądu I-ej instancji w części, dotyczącej zawieszenia kary. W tym ostatnim wypadku uzasadnienie powinno zawierać podstawy, które doprowadziły sąd odwoławczy do odmiennego wniosku (orz.: 209/34, 140/35, 160/35, 333/35, 407/36, 9/37 i in.).

IV. Orzekanie obowiązku wynagradzania przez skazanego szkód, zrządzonych przestępstwem i

konsekwencje prawne w wypadku niespełnienia obowiązku.

Podobnie jak nie ma obligatoryjnego nakazu ustawowego stosowania warunkowego zawieszenia wykonania kary nawet przy istnieniu wymogów z art. 61 § 2 K. K. — tak samo nie ma i obowiązku bezwzględnego obciążenia przestępcy, któremu zawieszono wykonanie kary, obowiązkiem wynagrodzenia zrządzonej szkody.—

Jak stwierdza autor — wydaje się, że instytucja wynagrodzenia szkód w związku z warunkowym zawieszeniem kary nastręcza Sądowi Najwyższemu, jeśli chodzi o jej klasyfikację, pewne trudności, gdyż zdaniem tegoż Sądu nie jest — ani „powództwem cywilnym", ani „karą" kryminalną, chociaż zdawałoby się, że posiada charakter bezwzględnie karny.

Niedopełnienie przez przestępcę nałożonego nań obowiązku wynagrodzenia szkody — stanowi przejaw braku skruchy, świadczy o omyłce sędziego, który, zawieszając warunkowo wykonanie kary, przecenił wartość oskarżonego (Orz. 9/37) i jednocześnie wskazuje na konieczność odwołania zawieszenia wykonania kary. *(Mikołaj Leonienia — Gł. Sąd. 9/38 s. 699-704).*

—

OBRONA KONIECZNA A UDZIAŁ W BÓJCE LUB POBICIU Z ART. 240 K. K.

Na podstawie szczegółowej analizy konstrukcji obrony koniecznej, zawartej w art. 21 K. K. i konstrukcji udziału w bójce lub pobiciu z art. 240 K. K. — autor dochodzi do wniosku, że koegzystencja ich w konkretnym stanie faktycznym jest absolutnie wykluczona.

Przestępstwo przewidziane w art. 240 K. K. nie może być ani treścią, ani przyczyną obrony koniecznej. Wynika to, zdaniem autora, z faktu, że konstrukcja obrony koniecznej, zbudowana na zasadzie odpowiedzialności indywidualnej nie odpowiada przepisowi art. 240 K. K.

W przestępstwie z art. 240 K. K. widzi autor 3 istotne elementy ustawowej istoty: 1) odpowiedzialność indywidualną, unormowaną ogólnymi przepisami K. K. — za własne działanie uczestnika bójki, 2) odpowiedzialność kolektywna, nie wymagająca z natury rzeczy żadnej więzi psychicznej — za śmierć lub uszkodzenie ciała z bójki wynikłe, i wreszcie 3) sam udział w bójce sensu stricto, nie będący przestępstwem, albowiem „niezabroniony pod groźbą kary przez ustawę."

„Element odpowiedzialności kolektywnej, opartej na cudzych działaniach stanowiący istotę konstrukcji art. 240 K. K. koliduje wyraźnie z podstawowym elementem konstrukcji art. 21. żądającym, by bezprawny zamach tudzież obrona przeciw niemu polegały na własnych czynach oskarżonego". „Drugi element — czyny własne uczestnika bójki — może być wprawdzie treścią działania w obronie koniecznej oraz treścią bezprawnego zamachu, atoli tylko jako odrębne przestępstwo uszkodzenia ciała względnie naruszenia nietykalności cielesnej, nie zaś jako składowy czynnik konstrukcji art. 240 K. K. Wreszcie element trzeci, czyli właściwy udział w bójce, polegający na świadomym połączeniu indywidualnego działania z działaniami innych osób koliduje z drugim podstawowym wymogiem konstrukcji art. 21 K. K., żądającym od działania zamachowego cechy bezprawności, a od działania obronnego cechy przestępczości. Tymczasem udział w bójce, jako taki, traktowany odrębnie od konkretnych podjętych w jego ramach czynów, nie jest zabroniony ani przez ustawę karną ani przez ustawę cywilną, nie stanowi zatem ani przestępstwa karnego, ani nawet bezprawia cywilnego."

Błędność stanowiska praktyki, idącej po linii uniewinniania uczestników bójki na zasadzie art. 21 K. K. uderza, zdaniem autora, nie tylko na gruncie interpretacji logicznej, lecz również na gruncie rozważań czysto praktycznych i życiowych. Cechą bójki jest dwustronność i wzajemność działań. „Poczucie słuszności — konkluduje autor — sprzeciwia się przyjęciu bezprawnego zamachu względnie obrony koniecznej tam, gdzie atakujący jest zarazem broniącym się, gdzie zamach jest równocześnie obroną, gdzie już w założeniu tkwi dwupostaciowość działania każdego uczestnika bójki." *(Jerzy Smoleński — Gł. Sąd. 9/38 s. 693-699).*

—

JESZCZE O ZABORZE WŁASNEGO MIENIA RUCHOMEGO.

Artykuł stanowi zamknięcie dyskusji na temat poruszony przez autora, a w szczególności odpowiedź na artykuł kpt. aud. mgr Tomaszewskiego (Wojsk. Prz. Praw. 2/38), jak również na koncepcje wysuwane w czasie dyskusji na ten temat na zebraniu Sekcji Prawniczej przy Zarządzie Głównym Towarzystwa Wiedzy Wojskowej w dniu 8.X.1937 r.

Kpt. Tomaszewski broni zaatakowanej przez autora koncepcji: dr S. Glasera i dr A. Mogilnickiego, według której dłużnik lombardu, zabierający tajnie z lombardu swój własny zegarek, w tymże lombardzie zastawiony, dopuszcza się kradzieży. Zdaniem kpt. Tomaszewskiego użyte w art. 257 K. K. wyrażenie „cudze mienie" nie oznacza, iż mienie ma stanowić cudzą własność, lecz znaczy, iż mienie znajduje się w cudzym władztwie, w dzierżeniu opartym na tytule.

Polemizując z poglądem, wyrażonym przez kpt. Tomaszewskiego autor w szczególności podnosi niesłuszność nadawania wyrazowi „cudze“, użytemu w kodeksie karnym znaczenia innego niż to jakie wyraz teh posiada w kodeksie cywilnym.

Dla zilustrowania błędności tezy kpt. Tomaszewskiego autor przytacza następujący przykład umowy użyczenia (commadatum): Paweł bezpłatnie pożycza Janowi książkę do czytania z tym, że Jan ma ją zwrócić po upływie 10-iu dni. Paweł jednak przed upływem 10 dni bez wiedzy Jana książkę zabiera. Ponieważ dzierżenie Jana opierało się w tym wypadku na tytule, którym jest umowa, a Paweł nie dotrzymał umowy i przed terminem książkę zabrał, należałoby, stosując konsekwentnie tezę kpt. Tomaszewskiego — Pawła skazać za występek przeciwko mieniu z art. 257 K. K.

Autor przypomina, że Kodeks Karny Rosyjski z 1903 r. zawierał w art. 607 p. 2 przepis, który przewidywał karę za zabór własnej ruchomości, znajdującej się w zastawie. Przepis brzmi: „Winny.... zaboru, ukrycia, uszkodzenia, zbycia sposobem darnym lub obciążliwym, albo zastawienia własnej ruchomości, znajdującej się w zastawie.... będzie karany zamknięciem w więzieniu“. A zatem zabór własnej ruchomości zastawionej to nie była kradzież.

W konkluzji swych wywodów autor stwierdza, że jeśli mylna jest proponowana przez niego kwalifikacja czynu sprawcy, w dyskutowanym wypadku, z art. 251 K. K. — to należy dojść do wniosku, że mamy do czynienia z luką w kodeksie, gdyż żaden inny przepis nie może tu mieć zastosowania.— *(Mgr. Janusz Plocer, kpt. aud. — Wojsk. Prz. Pr. 3/38 s. 246-250).*

2. PRAWO FORMALNE.

A. KODEKS WOJSKOWEGO POSTĘPOWANIA SĄDOWEGO.

O ZNAJOMOŚĆ POLSKIEGO SĄDOWNICTWA WOJSKOWEGO.

Zadaniem artykułu jest przedstawienie w najszczególniejszych zarysach ustroju sądownictwa wojskowego i jego charakterystycznych cech, w celu zaznajomienia prawników z omawianym tematem.

Istotną cechą, stwierdza autor na wstępie, która odróżnia sądy wojskowe od sądów powszechnych karnych, prócz form organizacyjnych, są cele, którym służy sądownictwo wojskowe, mianowicie: wychowanie żołnierza, silna i natychmiastowa represja (sądy doraźne) i interes społeczny — interes wojska, który dominuje nad interesem jednostki.

Dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej z 29.9.1936 (D. U. p. 536) zostało ustanowione nowe prawo o ustroju sądów wojskowych. obowiązujące od 1.I.37 r.

Wymiar sprawiedliwości w wojsku i marynarce sprawują: wojskowe sądy rejonowe i wojskowe sądy marynarskie, wojskowe sądy okręgowe i sądy admiralskie, oraz wspólny dla marynarki i wojska Najwyższy Sąd Wojskowy.

Autor podkreśla istniejącą w sądownictwie wojskowym przewagę czynnika społecznego, reprezentowanego przez asesorów z poszczególnych rodzajów broni, w stopniu oficerskim i podoficerskim, zależnie od stopnia oskarżonego.

Szczególne znaczenie w wojskowym sądownictwie posiada instytucja zwierzchnika sądowo karnego, którym jest — jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej — wyższy dowódca wojskowy; wykonywa on w wojskowym postępowaniu karnym władzę, określoną ustawą, jako przedstawiciel interesów wojska, w zakresie utrzymania w siłach zbrojnych karności i porządku.

Kodeks wojskowego postępowania karnego ustanowiony został dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej z 29.9.36 (D. U. p. 537) i obowiązuje od 1.I.1937 r. Odróżnia on następujące postępowania: a) postępowanie zwykłe przed sądem wojskowym okręgowym i wojskowym sądem rejonowym oraz b) postępowanie szczególne: doraźne i wojenne, c) wznowienie postępowania i d) postępowanie w sprawach karno - administracyjnych.

Zdaniem autora, kodeks wojskowego postępowania karnego w wielu przepisach wzoruje się na K. P. K. ze zmianami, dostosowanymi do potrzeb wojska.

K. W. P. K. ustala dwuinstancyjność. Rewizje i zażalenia od wyroków i postanowień, należących do właściwości wojskowych Sądów rejonowych, rozpoznaje ostatecznie w II-ej instancji wojskowy sąd okręgowy, jako sąd odwoławczy, od wyroków zaś i postanowień wojskowego sądu okręgowego — Najwyższy Sąd Wojskowy. K. W. P. K. wprowadza „rewizję“ (na określenie apelacji i kasacji), która może być założona, gdy zachodzą zarzuty, jak: a) obraza przepisów postępowania sądowego, b) nieprawidłowe zastosowanie ustawy w określeniu przestępstwa i wymierzeniu kary, c) znaczna niewspółmierność kary w stosunku do okoliczności sprawy.

Jeśli chodzi o prawo karne materialne — obowiązuje od 1.I.1933 Kodeks Karny Wojskowy.

Przepisy części ogólnej K. K. mają zastosowanie do przestępstw wojskowych oraz do ściganych przed sądami wojskowymi przestępstw

pospolitych, ze zmianami zawartymi w K. K. W.

Autor podkreśla zmianę, wprowadzoną przepisami art. 11 K. K. W. o podżeganiu i pomocnictwie, mianowicie: „jeżeli przełożony nakłania podwładnego do popełnienia przestępstwa, lub podwładnemu do popełnienia przestępstwa udziela pomocy, to choćby przestępstwa nie usiłowano dokonać, sąd nie może przełożonego uwolnić od kary“ (w przeciwstawieniu do art. 29 § 2 K. K.).

Warunkowego zawieszenia wykonania kary nie stosuje się przy karze za przestępstwo wojskowe oraz przy karze za przestępstwo pospolite, którym naruszono wojskowy obowiązek służbowy.

Jako kary zasadnicze K. K. W. przewiduje kary: śmierci, więzienia, twierdzy (w granicach od 2 tygodni do 1 roku), aresztu wojskowego zwykłego i obostrzonego w granicach od 1 dnia do 6 tygodni.

Natomiast jako kary dodatkowe K. K. W. przewiduje: wydalenie z wojska lub marynarki wojennej, degradację i wydalenie z korpusu oficerskiego.

Część szczególna K. K. W. obejmuje grupy przestępstw: 1) przeciwko obowiązkowi wierności żołnierskiej, b) przeciwko obowiązkowi wojskowemu, c) przeciwko karności, d) przekroczenie władzy, e) przeciw szczególnym obowiązkom służbowym, f) przeciwko porządkowi wojskowemu, g) przestępstwa w polu przeciwko ludności i mieniu, h) przestępstwa wartowników cywilnych i i) przestępstwe jeńców wojskowych. *(Kpt. Aud. Antoni Łukasik — Gł. Sąd. 9/38 s. 669-673).*

—

UTRZYMANIE POWAGI SĄDU WEDŁUG KODEKSU WOJSKOWEGO POSTĘPOWANIA KARNEGO.

Autor zajął się omówieniem i podkreśleniem wątpliwości nasuwających się przy stosowaniu w praktyce przepisów o utrzymaniu powagi sądu.

Przepisy te są zawarte w rozdziale IV (art. 31—36) księgi I Kodeksu Wojskowego Postępowania Karnego. Uzupełnieniem ich są postanowienia artykułów: 260, 261, 263, 264, 270 § 1 i 2, 282, 421 § 2, 84 § 1, 186 § 2, 317 § 1 Kodeksu Wojskowego Postępowania Karnego i §§ 102, 104 i 107 Regulaminu wojskowych sądów okręgowych i rejonowych, oraz załącznik (wzór 14) do § 102 tegoż Regulaminu. W pewnym związku z niektórymi przepisami o utrzymaniu powagi sądu pozostają postanowienia artykułów: 262, 265, 266 § 1, 256, 91, 92, 321 § 3 Kodeksu Wojskowego Postępowania Karnego.

Autor podnosi, że wśród uchybień w zachowaniu się podczas czynności sądowej kodeks wojskowego postępowania karnego rozróżnia uchybienia drobniejsze (art. 31 § 2) polegające na naruszeniu powagi, spokoju lub porządku, — i uchybienia poważniejsze (art. 32 § 1) polegające na cięższym naruszeniu powagi sądu, lub porządku czynności sądowej, albo na ubliżeniu sądowi, innej władzy lub osobom biorącym udział w sprawie.

Pierwsze z nich zagrożone są sankcjami w postaci upomnienia i usunięcia winnego z miejsca dokonywania czynności. Za uchybienia przewidziane w art. 32 § 1 przewidywane są następujące kary porządkowe:

względem żołnierzy, pozostających w czynnej służbie wojskowej — areszt do 3 albo do 7 dni, lub odosobnione zamknięcie —

względem innych osób: areszt do 3 dni lub grzywna do 300 zł albo areszt do 7 dni lub grzywna do 500 zł oraz odosobnione zamknięcie.

Wątpliwości w praktyce, zdaniem autora, budzi kogo należy rozumieć przez „inną osobę“. Z brzmienia artykułu 32 § 1 lit. a) i b) wynika, że pod „inną osobą“ Kodeks rozumie każdą osobę, nie będącą żołnierzem w czynnej służbie wojskowej i tak interpretuje wymieniony przepis Regulamin wojskowych sądów okręgowych i rejonowych. Z zestawienia jednak przepisów art. 32 § 1 lit. b) z przepisami art. 34 § 1 i 2 wynika, że pod „inną osobą“ art. 32 § 1 lit. „b“ rozumie nie każdą „inną osobę“, nie będącą żołnierzem w czynnej służbie, a tylko: — obrońcę lub pełnomocnika strony, która nie jest żołnierzem w czynnej służbie, choćby nawet nie podlegał właściwości sądów wojskowych, oraz — każdą osobę, nie będącą żołnierzem w czynnej służbie wojskowej, pod warunkiem, że podlega ona właściwości sądów wojskowych. *(Mgr Smoleński Tadeusz, kpt. aud. — Wojsk. Prz. Pr. 3/38 s. 221-240).*

—

B. KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO.

KILKA UWAG O PROJEKCIE SĄDÓW ŁAWNICZYCH.

Rząd złożył w Sejmie projekt ustawy „o udziale czynnika obywatelskiego w orzecznictwie karnym“. Sądy ławnicze w obecnym ukształtowaniu na kontynencie powstały w XIX-ym wieku w Hanowerze. W dalszym rozwoju najbardziej rozbudowane zostały w Niemczech. W innych państwach do ostatnich czasów na ogół większym uznaniem cieszyły się sądy przysięgłych. Dopiero w ostatnich czasach przesunięcie się szali na korzyść sądów ławniczych należy przypisać niechęci i nieuf-

ności do sądów przysięgłych i sądów obywatelskich w ogóle. Tym należy tłumaczyć rozbudowanie sądów ławniczych we Włoszech i Niemczech.

Wartość sądów ławniczych jest bardzo sporna w nauce. Stwierdzić należy, że połączenie elementu obywatelskiego z zawodowym w jedno kolegium sprowadza się do przekreślenia znaczenia elementu ludowego i to nawet niezależnie od liczebnego stosunku. Ze względów zrozumiałych laik skłonny zawsze zdać się na sąd fachowca i w toku rozprawy nie usiłuje wcale wyrobić sobie własnego poglądu na sprawę. Z uwagi na oczywiste prawdopodobieństwo przewagi elementu zawodowego nad obywatelskim istota sądów ławniczych wymaga, by przynajmniej *liczba sędziów* laików była bezwzględnie większą od liczby sędziów zawodowych. Ta zasada przestrzegana jest powszechnie, wyłom dokonany został w świeżym ustawodawstwie niemieckim i we Włoszech faszystowskich. Projekt polski poszedł wzorem dzisiejszego ustawodawstwa niemieckiego (3 sędziów zawodowych i 2 ławników). Tym samym sądy takie byłyby pozbawione zupełnie charakteru sądów obywatelskich i nie miałyby żadnej racji bytu.

Poza tą najważniejszą wadą — usterka projektu polega na nieokreśleniu kategorii obywateli, spośród których mają być ławnicy powołani; przy wyliczaniu przestępstw, podlegających właściwości tych sądów; — projekt nie wyczerpał listy przestępstw politycznych; wreszcie należy zwrócić z całym naciskiem uwagę, że projekt uchyla obligatoryjność śledztwa wstępnego w sprawach, które należały do właściwości sądów przysięgłych (art. 263 K. P. K.); jest rzeczą niedopuszczalną, aby tak ważna kwestia została rozstrzygnięta ubocznie przy normowaniu innego zupełnie przedmiotu. *(Stefan G l a s e r — G. S. W. 35-6/38 s. 498-500).*

—

JESZCZE O ROLI SĘDZIEGO ŚLEDCZEGO.

W związku ze zniesieniem sądów przysięgłych aktualna staje się kwestia śledztwa, a zwłaszcza nowelizacji art. 263 K. P. K., przewidującego obligatoryjne prowadzenie śledztwa w sprawach o zbrodnie należących do właściwości sądów przysięgłych.

Zdaniem autora dotychczasowy stan rzeczy, dający prokuratorowi dowolną możność swobodnego decydowania o tym kiedy śledztwo jest potrzebne (art. 264 K. P. K.) nie może być utrzymany. Palącą kwestią w obliczu zbliżającej się nowelizacji K. P. K. jest obligatoryjne ustalenie przez ustawę zakresu spraw przeznaczonych kompetencji sędziego śledczego. *(Alojzy S t a n k i e w i c z — Gł. Sąd. 9/38 s. 667-669).*

—

BRAKI ART. 511 K. P. K.

Możność wnoszenia kasacji w sprawach, wymienionych w art. 511 K. P. K. ogranicza się do zarzutów, opierających się tylko na art. 514, 516 i 520 K. P. K.

Na podstawie interpretacji tekstu art. 511 K. P. K. wydaje się, że wyłączona jest na jego mocy możność kasacyj w wypadkach kwestyj spoza art. 514, 516 i 520 K. P. K.

Rozpatrując zagadnienie na trzech konkretnych przykładach, autor dochodzi do wniosku, że tekst art. 511 K. P. K. jest nie ścisły i zbyt wąsko zredagowany. Wbrew wyraźnemu brzmieniu art. 511 i wszelkim pozorom należy w sprawach w nim wymienionych dopuścić możność kasacji i poza wypadkami z art. 514, 516 i 520 K. P. K. w następujących warunkach: „a) niezastosowania się sądu, któremu zwrócono sprawę po uchyleniu jego wyroku do wykładni i wskazówek, zawartych w tym właśnie uchylającym wyroku Sądu Najwyższego (naruszenie art. 536 K. P. K.), b) poczynienia ustaleń faktycznych, sprzecznych, względnie niezwiązanych logicznie z powołanymi na ich uzasadnienie danymi, zawartymi w aktach (naruszenie art. 1, 379 K. P. K.), c) pozbawienia oskarżonego rzeczywistej możności obrony (naruszenie art. 1, 7 i 9 K. P. K.). *(Dr Adam K o z a c z k a — Gł. Sąd. 9/38 s. 704-708).*

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE.

a) Przepisy wprowadzające Kodeks Karny i Prawo o wykroczeniach.

8.

Zlecone rabinom czynności zapisów w księgach przedmetrycznych mają w tym zakresie poniekąd charakter czynności urzędowych, przy wykonywaniu których kwestia uprzedniego uiszczenia lub nieuiszczenia żądanej opłaty nie może być miarodajną.

Rabin, odmawiając uskutecznienia zapisu do prowadzonych przez siebie ksiąg przedmetrycznych w wypadkach, przewidzianych art. 4 i 6 Postanowienia Rady Administracyjnej Królestwa Polskiego z 7 września 1830 r., Dz. Pr. t. XIII nr 52, wykracza przeciwko tymże i u-

lega karze z art. 8 przep. wprow. k. k. (S. N. 1 K. 1371/37 14.12.1937. — *Zb. K. 8/38 p. 181).*

—

b) Kodeks Karny.

14 w zw. z 160, 161.

Przepis art. 161 k. k. w przeciwstawieniu do art. 160 k. k. ma na względzie paserstwo nieumyślne w rozumieniu § 2 art. 14 k. k., podstawową zaś przesłankę przestępstwa ciągłego stanowi jednolity z góry przez sprawcę powzięty zamiar (§ 1 art. 14 k. k.), łączący poszczególne ogniwa kilku samoistnych działań przestępnych w jedną całość prawną. Zamiar taki odpada przy przestępstwach nieumyślnych. (S. N. 3 K. 1792/37 31.1.1938. — *Zb. K. 8/38 p. 195).*

31.

Zasada art. 31 § 1 k. k. wzięcia za podstawę wymiarów kary łącznej kar z osobna wymierzonych za zbiegające się przestępstwa obowiązuje i wtedy, gdy już istnieje co do niektórych czynów wyrok łączny, przy czym prawomocność kary łącznej poprzedniego wyroku ma tylko to znaczenie, że w następnym wyroku łącznym uwzględniającym inne jeszcze czyny, nie można wymierzyć kary łącznej, niższej od prawomocnie już orzeczonej kary łącznej. (S. N. 2 K. 370/38 23.5.1938. — *Gł. Sąd. 9/38 s. 740).*

31—35; 44.

W razie jednoczesnego skazania za kilka przestępstw na kary pozbawienia wolności sąd wymierza karę łączną, biorąc za podstawę kary z osobna wymierzone za zbiegające się przestępstwa w granicach określonych w § 2 i następnych tego artykułu oraz w art. 32, 33 i 44 K. K. W przypadku zbiegu wyroków, w których wymierzono kary częściowo za przestępstwa popełnione przed wydaniem pierwszego wyroku, a częściowo popełnione po tym terminie, należy utworzyć osobną karę łączną za pierwsze przestępstwa i osobną za drugie. (S. N. 3 K. 12/38 2.4.1938. — *Gł. Sąd. 9/38 s. 740).*

54.

Przypadek mniejszej wagi oraz niskie pobudki w działaniu sprawcy nie mogą być oceniane ani miarą wysokości wypłacanego mu uposażenia, ani wysokością wyrządzonej przezeń szkody. (S. N.W. K. 216/37 22.10.1937. — *R. P. E. S. 3/38 s. 708).*

54.

Ustawodawca w przepisie art. 54 K. K. powierzył wymiar kary uznaniu sędziego, zobowiązał go jednak równocześnie do zwracania uwagi na wskazane w tym przepisie okoliczności. Z natury rzeczy: im surowszy rodzaj kary i ostrzejszy jej wymiar, tym ściślej i pełniej powinien sędzia te okoliczności uwzględnić i ocenić, a w uzasadnieniu kary śmierci uwzględnienie i rozważenie tych okoliczności musi wykazywać bezbłędnie i ze ścisłością logiczną i prawną, że w konkretnym wypadku właśnie tylko ta bezwzględna i ostateczna eliminacja ze społeczeństwa jest jedynym celowym i właściwym rodzajem kary. (S. N. 1 K. 114/38 11.4.1938. — *Gł. Sąd. 9/38 s. 740).*

54.

Przed okolicznościami podanymi w art. 54 K. K. na wymiar kary wpływają w pierwszym rzędzie jakość i ciężar gatunkowy samego czynu przestępnego. Kodeks karny w żadnym ze swoich przepisów nie wymienia reguł jakieby miały być stosowane przy wymierzeniu kary w jej najniższym zagrożeniu ustawowym. (S. N. W. K. 380/37 14.1.1938. — *R. P. E. S. 3/38 s. 708).*

60.

Nawet pierwsze przestępstwo może prowadzić do zastosowania ustawowo przewidzianej represji za przestępstwo zawodowe, jeżeli tylko da się ustalić, że popełnione przestępstwo powstało pod wpływem zamiaru rozpoczęcia serii przestępstw z których sprawca miał czerpać jako z głównego, lub przynajmniej ubocznego źródła dochodu. (S. N. 3 K. 495/38 9.6. 1938. — *Gł. Sąd. 9/38 s. 740).*

61.

Warunkowe zawieszenie wykonania kary, jako środek prewencji specjalnej, którego zastosowanie podyktowane jest względami celowości, nie może być rozpatrywane jako „dobrodziejstwo" ani przyrównywane do sędziowskiego prawa darowania kary. (S. N. 3 K. 2664/37 9.2.1938. — *Zb. K. 8/38 p. 203).*

69.

Obowiązujące w postępowaniu z nieletnimi przepisy (art. 69 i nast. K. K.), w kwestii rozeznania, powinny być stosowane przez sąd z urzędu. Zupełne zaniedbanie tego obowiązku powoduje całkowite uchylenie wyroku zarówno w przedmiocie winy jak i kary. (14. 4.38, N. 2. K. 879/38). (S. N. 2 K. 879/38 14.4.1938. — *Gł. Sąd. 9/38 s. 740).*

91 § 4.

Zapowiedzenie zainteresowanemu przeciwnikowi czy też ostrzeżenie go o zamiarze wytoczenia mu procesu karnego w celu obrony własnego prawa, nie jest bezprawiem, jako środek ochrony konstytucyjnie i ustawowo zagwarantowany. (S. N. 2 K. 1483/37 25.1.1938. — *Zb. K. 8/38 p. 189).*

111.

Dobrem chronionym w art. 111 K. K. (rozdz. XVIII K. K. o przestępstwach przeciw inte-

resom zewnętrznym Państwa i stosunkom międzynarodowym) jest nie cześć i poczucie godności osobistej osób w nim wymienionych, lecz bezpieczeństwo Państwa Polskiego, które może być narażone przez działanie nieprzyjazne przeciw Państwu obcemu, naruszając poprawne stosunki z zagranicą. W uwzględnieniu powyższych okoliczności należy tłumaczyć wyrażenie użyte w § 2 art. 111 K. K. „znieważa osobę naczelnika obcego państwa".

Wobec powyższego przy ustaleniu czynu z § 2 art. 111 K. K. należy rozważyć czy inkryminowana zniewaga odnosi się do głowy obcego państwa i czy — ze względu na swą treść i formę — zniewaga ta jest w stanie zmącić poprawne stosunki dyplomatyczne między Państwem Polskim a obcym. (S. N. 1 K. 2550/37 31.3.1938. — *G. Adm. 16/38 s. 1049).*

134; 135.

Istotną cechą przekupstwa jest związek między udzieleniem korzyści urzędnikowi (lub innej osobie), a czynnością danego urzędnika, naruszającą jego obowiązek służbowy. Udzielenie lub obietnica udzielenia urzędnikowi korzyści za czynność nie naruszającą jego obowiązku służbowego nie podpada pod przepis art. 134—135 K. K., lecz może stosownie do okoliczności podpaść pod art. 293 w związku z art. 290 § 1 K. K. (S. N. 3 K. 566/38 10.6. 1938. — *Gł. Sąd. 9/38 s. 740-741).*

134; 292.

Urzędnikiem w rozumieniu art. 134 i 292 K. K. jest osoba pozostająca w służbie Państwa lub samorządu bez względu na sposób ustanowienia w służbie.

Obowiązek służbowy urzędnika według art. 134 K. K. polegać może nie tylko na wykonywaniu czynności zarządu, lecz także na spełnianiu czynności wykonawczych i pomocniczych, obowiązek taki opierać się może nie tylko na przepisach, instrukcjach służbowych i t. d., lecz także na zleceniu przełożonego, dotyczącym konkretnego przypadku. (S. N. 1 K. 1/38 28.4.1938. — *G. Adm. 17/38 s. 1116).*

140.

Uprzedzenie w myśl art. 140 § 2 K. K. jest warunkiem odpowiedzialności karnej jedynie w przypadku zeznań niezaprzysiężonych, natomiast w przypadku zeznań zaprzysiężonych nieuprzedzenie o odpowiedzialności karnej odpowiedzialności tej nie wyłącza.

Forma i sposób zaprzysiężenia, aczkolwiek w ustawach procesowych unormowane, są jednak z punktu widzenia odpowiedzialności karnej z art. 140 K. K. obojętne, byle tylko odbierający przysięgę działał w zakresie swoich uprawnień.

Odebranie przysięgi przez uprawnionego do jej odebrania nie bezpośrednio, lecz za pośrednictwem duchownego w kościele, nie pozbawia tej przysięgi znaczenia okoliczności, realizującej odpowiedzialność karną za fałszywe zeznanie w myśl art. 140 § 2 K. K. i nie zwalnia oskarżonego od tej odpowiedzialności. (S. N. 2 K. 1654/36 18.2.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 285).*

154.

Nawoływanie do strajku w instytucji interesu publicznego, której pracownicy przez przystąpienie do strajku i niedopełnienie obowiązków działają na szkodę tego interesu, dopuszczając się przestępstwa z art. 286 K. K., jest przestępstwem przewidzianym w § 1 art. 154 K. K. (S. N. 2 K. 405/37 7.6.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 282).*

163.

Z logicznej wykładni art. 163 K. K. wynika, że przepis ten przewiduje przede wszystkim powstanie zbiegowiska, które następnie dopuszcza się czynów w przepisie tym przewidzianych. Powstanie zbiegowiska dopiero w następstwie jakiegoś wybryku jednej lub kilku osób nie wyczerpuje dyspozycji tego przepisu. (S. N. 1 K. 1592/37 25.1.1938. — *Zb. K. 8/38 p. 188).*

170.

Rozszerzane wiadomości w rozumieniu art. 170 K. K. muszą być fałszywe nie tylko obiektywnie, lecz i subiektywnie, a przeto należy ustalić, że oskarżony miał świadomość nieprawdziwości rozpowszechnianych przez siebie wiadomości; ponadto do istoty przestępstwa z art. 170 K. K. jest również niezbędne stwierdzenie, że sprawca zdaje sobie sprawę, że rzeczona przez niego fałszywa wiadomość zdolna jest wywołać niepokój publiczny i godzi się z możliwością takiego skutku, bez względu na to, czy rzeczywiście jakikolwiek objaw niepokoju nastąpił. (S. N. 3 K. 2429/37 25.3.1938. — *G. Adm. 16/38 s. 1049).*

175.

Dla istoty podrobienia pieniędzy nie jest rzeczą konieczną osiągnięcia przez sprawcę tak łudzącego podobieństwa, by mogło wprowadzić w błąd nawet doświadczoną osobę, lecz wystarcza takie podobieństwo, by niedoświadczony człowiek nie mógł od razu przekonać się o nieprawdziwości wręczonego mu jako pieniądz przedmiotu. Z tego powodu za nieudolne usiłowanie fałszowania pieniądza uznane być może tylko naśladownictwo dokonane w sposób tak nieudolny, że każdy przeciętny człowiek pozna od razu, iż ma do czynienia nie z pieniądzem, lecz z nieudolnym naśladowaniem tegoż. (S. N. 2 K. 197/38 5.5. 1938. — *Gł. Sąd. 9/38 s. 741).*

23 § 2; 175.

Dla istoty podrobienia pieniędzy nie jest rzeczą konieczną osiągnięcie przez sprawcę tak łudzącego podobieństwa, by mogło wprowadzić w błąd nawet doświadczoną osobę, lecz wystarcza takie podobieństwo, by niedoświadczony człowiek nie mógł od razu przekonać się o nieprawdziwości wręczonego mu jako pieniądz przedmiotu. Z tego powodu za nieudolne usiłowanie fałszowania pieniądza uznane być może tylko naśladownictwo, dokonane w sposób tak nieudolny, że każdy przeciętny człowiek pozna od razu, iż ma do czynienia nie z pieniądzem, lecz z nieudolnym naśladowaniem tego. (S. N. 2 K. 197/38 5.5.1938.— *G. Adm. 17/38 s. 1115).*

187.

Dla bytu przestępstwa z art. 187 K. K. obojętna jest doniosłość prawna zmiany treści podrobionego lub przerobionego dokumentu. (S. N. 1 K. 171/37 20.4.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 274).*

187; 264.

Istotę czynu z art. 187 K. K. wyczerpuje fałsz dokumentu w celu użycia go za autentyczny, przeto dokonanie oszustwa przez wyłudzenie pewnej kwoty pieniężnej przy pomocy takiego sfałszowanego dokumentu stanowić może tylko odrębny czyn karygodny z art. 264 K. K., a czyn podpadający pod przepis art. 187 K. K. byłby środkiem do popełnienia przestępstwa z art. 264 K. K. (S. N. 3 K. 2491/37 29.12.1937. — *G. Adm. 16/38 s. 1050).*

202.

Do istoty przestępstwa z art. 202 K. K. nie jest konieczne, by śmierć nastąpiła.

W wypadku, gdy pielęgnujący chorego miał przez swą opiekę przeciwdziałać samobójstwu pacjenta i jako siła kwalifikowana wiedział, jak się taką opiekę sprawuje, jest nieistotnym, czy było zlecenie wykonywania nadzoru stale jak i to, czy także lekarze nie zaniedbali swych obowiązków i ze swej strony nie wprowadzili niebezpieczeństwa śmierci pacjenta. (S. N. 3 K. 1622/37 21.1.1938. — *Zb. K. 8/38 p. 183).*

207.

Użyty w art. 207 K. K. wyraz „ofiarowuje się" obejmuje nie tylko „proponowanie" oddania się, złożenia w tym kierunku „oferty", lecz tym bardziej „oddanie się", a zatem, kto skłania osobę tej samej płci do oddania mu się za pieniądze, ten odpowiada jako podżegacz do przestępstwa z art. 207 K. K. (S. N. 2 K. 1499/37 7.2.1938. — *Zb. K. 8/38 p. 200).*

239.

W przypadku zamierzonego dokonania przestępstwa z art. 239 § 1 K. K. na osobie sprawcę prowokującej, nastrój psychiczny sprawcy, dający podstawę do ewentualnego zastosowania art. 239 § 2 K. K., nie doznaje zmiany, jeśli skutkiem zboczenia działania, inna osoba stała się przedmiotem zamierzonego przestępstwa z art. 239 § 1 K. K. (S. N. 3 K. 1560/37 21.1.1938. — *Zb. K. 8/38 p. 182).*

240.

Zmowa kilku osób w celu zabicia kogoś lub uszkodzenia na ciele i wykonanie następnie tego zamiaru przez napaść na tę osobę i spowodowanie jej śmierci lub ciężkiego uszkodzenia ciała jest działaniem wykraczającym poza pojęcie bójki, przewidzianej w art. 240 K. K. (S. N. 2 K. 907/37 13.9.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 273).*

240.

Czynny udział w pobiciu może przejawić się w postaci zatrzymywania i odpędzania osób przybywających z pomocą pokrzywdzonemu, aby w ten sposób umożliwić towarzyszom pobicie tegoż pokrzywdzonego. (S. N. 3 K. 2123/37 11.4.1938. — *R. P. E. S. 3/38 s. 668).*

250.

Grożenie pobiciem, a więc popełnieniem występku z art. 239 K. K., wypełnia istotę przestępstwa z art. 250 K. K. Okoliczność, że ściganie występku z art. 239 K. K. odbywa się z oskarżenia prywatnego nie posiada znaczenia, mogącego odebrać temu czynowi charakter przestępny z art. 250 K. K., rzeczony bowiem przepis nie ogranicza odpowiedzialności karnej do wypadków groźby spełnienia przestępstw, ściganych z urzędu. (S. N. 1 K. 1637/37 8.2.1938. — *Zb. K. 8/38 p. 202).*

251.

Dla odpowiedzialności z art. 251 K. K. jest istotne, że oskarżony zmuszał pokrzywdzonego, aby dokonał określonej czynności pod wpływem groźby, jaka choćby w postaci pogłoski była na niego wywarta. Z istoty swej zagrożenie wybicia szyb lub pobicia jest groźba spełnienia przestępstwa (art. 91 § 4 K. K.). (S. N. 3 K. 2735/37 7.2.1938. — *G. Adm. 16/38 s. 1050).*

251.

Dla wywarcia wpływu groźbą, nie jest konieczna wyraźna wymiana słów między sprawcą a zmuszanym, jeżeli z danych okoliczności sytuacji choćby przemijającej i ze stosunku osób zagrożonych wypływa, że sprawca stawia żądanie określonego działania, zaniechania lub znoszenia właśnie rozmyślnie w nacisku określonej groźby o treści obu stronom wiadomej. (S. N. 3 K. 2735/37 7.2.1938. — *Zb. K. 8/38 p. 201).*

251.

Zabranie przemocą cudzego zwierzęcia, czyniącego szkodę na gruncie, nie w czasie, gdy

szkoda jest wyrządzona, lecz później gdy zwierzę jest już na gruncie swego właściciela, nie jest uprawnionym przez art. 141 kod. zob. zajęciem, lecz może być przestępstwem z art. 251 K. K. (S. N. 2 K. 302/37 1.6.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 276)*.

251; 252.

Strajk polega jedynie i wyłącznie na zbiorowym zaprzestaniu pracy i nie ma nic wspólnego z okupacją cudzej własności. Okupacja jest aktem bezprawnym — przemocą przez prawo zabronioną.

Jednostka, lub ciało zbiorowe, okupujące, a więc bezprawnie zajmujące cudzą własność w celu zmuszenia tą drogą osoby uprawnionej (właściciela) do działania wbrew woli, dopuszcza się przestępstwa przewidzianego w art. 251 K. K.

Przemoc w rozumieniu art. 251 K. K. przedstawia się, jako przymus fizyczny, paraliżujący swobodę woli pokrzywdzonego zarówno wtedy, gdy skierowany jest bezpośrednio przeciw jego osobie, jak i wtedy, gdy skierowuje się przeciw rzeczy, jeśli tą drogą godzi pośrednio w osobę pokrzywdzonego, wywierając na jego psychikę wpływ tak silny, że zniewoli go do poddania się woli sprawcy przemocy.

Po rozwiązaniu umowy o pracę, w myśl art. 11 i 15 rozporz. Prez. Rzplitej z dn. 26.III. 38 (Dz. Ust. poz. 324) pracownicy fizyczni tracą charakter robotników w odnośnym przedsiębiorstwie i nie mają prawa wbrew żądaniu osób uprawnionych w pomieszczeniu przedsiębiorstwa przebywać. Wobec powyższego w razie ustalenia, że oskarżeni zajęli przemocą lokale fabryki wbrew woli jej kierowników, i że działali w zamiarze wymuszenia za pośrednictwem takiej przemocy od kierowników podwyższenia płac, należy stosować art. 251 K. K. Bezprawne niedopuszczenie cudzego domu, mieszkania, lokalu lub pomieszczenia wbrew żądaniu osoby uprawnionej również nie ma nic wspólnego ze strajkiem, czyli w prawie dozwolonym zbiorowym zaprzestaniem pracy i stanowi przestępstwo przewidziane w art. 252 K. K. (S. N. 2 K. 1541/38 23.5.1938. — *Gł. Sąd. 9/38 s. 741)*.

255.

Znamię publiczności zachodzi wówczas, gdy działanie dochodzi lub może dojść do wiadomości większej nieokreślonej liczby osób. Zagadnienie zatem, czy zniewaga była uczyniona publicznie, czy też nie, jest kwestią faktu, zależną od rozstrzygnięcia, czy w danej chwili zachodziła możność usłyszenia zniewagi przez nieokreśloną ani liczbowo, ani indywidualnie ilość osób. (S. N. 3 K. 2350/37 7.2.1938. — *G. Adm. 16/38 s. 1050)*.

255 § 5.

Nie ma podstaw prawnych do przyjęcia, ażeby w wypadku złożenia wniosku przewidzianego w § 5 art. 255 K. K., akt oskarżenia w sądzie grodzkim mógł złożyć tylko prokurator, a nie Policja Państwowa. Z chwilą bowiem złożenia wniosku, przewidzianego w art. 255 § 5 K. K., jak to wynika z przepisów art. 56 K. P. K. i § 1 art. 11 przep. wprow. K. P. K. w związku z § 5 art. 255 K. K. zniesławienie urzędnika staje się przestępstwem, ściganym z urzędu, a przeto w sądzie grodzkim, w myśl art. 58 K. P. K. wnosić i popierać oskarżenie uprawniona jest Policja Państwowa. (S. N. 3 K. 2347/37 20.5.1938. — *G. Adm. 15/38 s. 989)*.

256.

Przy przestępstwie z art. 256 K. K. wystarczającym jest stwierdzenie zamiaru ewentualnego ze strony sprawcy. Jeśli słowa sprawcy są obiektywnie obraźliwe, a jest on człowiekiem inteligentnym, to musi być świadom tego i godzić się z tym, iż słowa jego znieważą oskarżyciela prywatnego. Zachodzi w takim wypadku druga forma zamiaru umyślnego, przewidzianego w art. 14 § 1 K. K. Okoliczność, że oskarżyciel prywatny nie czuł się dotkniętym słowami sprawcy, może być tylko motywem niezłożenia lub cofnięcia skargi, a dla zaistnienia czynu w powyższych warunkach nie ma istotnego znaczenia. (S. N. W. K. 401/37 3.2.1938. — *R. P. E. S. 3/38 s. 710)*.

257.

Zabór cudzego mienia w celu przywłaszczenia i późniejsze przechowywanie go, stanowią dwa samoistne przestępstwa, jeżeli mieniem tym są przedmioty, których przechowywanie samo przez się stanowi przestępstwo niezależnie od sposobu ich uzyskania. (S. N. 3 K. 172/37 31.5.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 278)*.

264.

Mieniem w rozumieniu art. 264 § 1 K. K. jest nie tylko res in corpore, lecz również i każde prawo majątkowe. Prawo do alimentów, jako posiadające pewną wartość pieniężną, należy niewątpliwie do kategorii majątkowych. (S. N. W. K. 52/38 29.3.1938. — *R. P. E. S. 3/38 s. 710)*.

286.

Przestępne działanie oskarżonego polegające na zaborze powierzonego mu przedmiotu posiada to samo znaczenie prawne niezależnie od tego, czy dokonane zostało ono w czasie urzędowania, czy też poza nim, ponieważ czas popełnienia przestępstwa nadużycia władzy stanowi okoliczność obojętną dla bytu tego przestępstwa. (S. N. 2 K. 1489/37 24.1.1938. — *Zb. K. 8/38 p. 187)*.

286.

Zakres pełnienia służby (urzędowania) funkcjonariuszów Policji Państwowej nie sprowadza się tylko do czynności zleconej im przez ich władzę przełożoną w pewnym określonym czasie czy na czas określony, lecz obejmuje wszystkie te wypadki, kiedy ich ingerencji wymaga interes porządku prawnego. Okoliczność, że działanie oskarżonego nie było podjęte w okresie zleconego mu urzędowania, ani nie było zlecone w sposób szczególny, słusznie może być przez sąd pominięte, jako nie mające znaczenia prawnego. Wobec powyższego posterunkowy P. P., który na skutek zlecenia władzy przełożonej reaguje na zakłócenie spokoju publicznego, a następnie zaś — bez zlecenia — podejmuje pościg za napastnikami i usiłuje doprowadzić ich na posterunek policji — pełni (urzędownie) służbę. (S. N. 3 K. 2675/37 4.5.1938. — *G. Adm. 16/38 s. 1050).*

287.

Art. 287 K. K. obejmuje zarówno samorzutne działanie urzędnika w kierunku poświadczenia nieprawdy co do okoliczności, mającej znaczenie prawne, jak i poświadczenie takie na prośby osoby zainteresowanej, dla której i na korzyść której świadectwo zostaje sporządzone.

Użyte w § 2 art. 287 K. K. wyrazy „lub innej osoby" oznaczać mogą żonę lub krewnych urzędnika, działającego z nim w porozumieniu pośrednika i t. p., nie mogą oznaczać natomiast osoby, dla której wydaje się nieprawdziwe poświadczenie. (S. N. 3 K. 1791/37 28.1.1938. — *Zb. K. 8/38 p. 194).*

292.

Urzędnicy komunalnych kas oszczędności są funkcjonariuszami instytucji prawa publicznego w rozumieniu art. 292 K. K. (S. N. 3 K. 2390/37 11.4.1938. — *R. P. E. S. 3/38 s. 671).*

—

c) Prawo o wykroczeniach.

28.

Jeżeli odczyt ma charakter publiczny, t. j. był dostępny dla nieograniczonej ilości osób, zasięg miejsca ograniczający faktycznie ilość osób, mogących znaleźć pomieszczenie, nie wyłącza znamienia publiczności. Wywołanie zamieszania wśród osób tak zebranych w tym stopniu, że udaremniono zebranie, odzwierciadla pojęcie zakłócenia spokoju publicznego w rozumieniu art. 28 pr. o wykr. (S. N. 1 K. 1679/37 7.2.1938. — *Zb. K. 8/38 p. 199).*

61.

Cechą charakterystyczną gry hazardowej jest uzależnienie wygranej lub przegranej od wypadku losowego; warunkiem przestępności czynu jest, aby sprawca działał w celu zysku. (S. N. 3 K. 773/38 27.6.1938. — *Gł. Sąd. 9/38 s. 741).*

—

2. PRAWO FORMALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE

a) Kodeks Postępowania Karnego.

2.

Niedopuszczalne jest, by postępowanie wszczęte na skutek oskarżenia złożonego przez nieuprawnionego oskarżyciela i doprowadzone do pewnego stadium mogło następnie po wstąpieniu w miejsce nieuprawnionego oskarżyciela — oskarżyciela uprawnionego dalej być prowadzone tak, jak gdyby uprawniony oskarżyciel popierał postępowanie od samego początku. (S. N. 2 K. 1841/37 1.2.1938. — *Zb. K. 8/38 p. 196).*

13.

Osądzenie przez Sąd przysięgłych sprawy, nie podlegającej w zasadzie kompetencji tego Sądu, nie stanowi obrazy art. 13 K. P. K., ponieważ Sąd ten składając się z Sądu Okręgowego w obsadzie kolegialnej a ponadto wzmocniony ławą przysięgłych, musi być traktowany jako Sąd wyższego rzędu, rozpoznający sprawę drobniejszą. (S. N. 2 K. 865/37 12.10.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 272).*

14.

Orzeczenie Sądu nieważne bezwzględnie, jest nieważne z mocy samego prawa, a nie staje się nim dopiero na skutek deklaratoryjnego postanowienia z art. 14 K. P. K., którego tryb ma zastosowanie wtedy, jeśli nie toczy się inne postępowanie, dotyczące tego samego przedmiotu.

Sąd, określony art. 14 K. P. K. jest nie tylko powołany w związku z toczącym się przed nim postępowaniem o ten sam czyn orzec nieważność wyroku, lecz jest nawet obowiązany to uczynić.

Sąd wyższy nie będąc sądem określonym w art. 14 K. P. K. ani sądem przełożonym, ustala prejudycjalnie bezwzględną ważność poprzedniego orzeczenia, poza tym zaś nieważność zawsze sam orzeka. (S. N. 3 K. 2784/37 21.1.1938. — *Zb. K. 8/38 p. 184).*

41 § 1 lit. „g".

Udział sędziego II instancji w posiedzeniu niejawnym w rozstrzygnięciu kwestii wpadkowej ,który przewodniczył przy rozpoznaniu tej sprawy w sądzie I instancji, nie obraża żadnego przepisu ustawy, a w szczególności art. 41 § 1 lit. g. K. P. K., który wyłącza takiego sędziego jedynie od prowadzenia sprawy, przez co winno

się rozumieć jej rozpoznawanie. (S. N. 2 K. 191/38 26.4.1938. — *Gł. Sąd. 9/38 s. 741).*

44.

Brak „uzasadnionych“ powodów wyłączenia w myśl art. 44 K. P. K., nie odbiera żądaniu strony charakteru czynności prawnej, podjętej w wykonaniu prawa w jej obronie; dopiero gdyby ustalono, że zarzut braku zaufania do sędziego czy prokuratora podniesiono nie w celu obrony swych praw lecz pod pozorem strzeżenia tychże pomówiono sędziego czy prokuratora o właściwości, zdolne poniżyć je w opinii publicznej lub że podniesiono świadomie nieprawdziwy zarzut, zachodziłaby obmowa z art. 255 K. K. (S. N. 3 K. 731/37 14.9.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 281).*

88, 477, 505.

W kodeksie postępowania karnego, nie ma przepisu, któryby upoważniał ojca oskarżonego nieletniego do cofnięcia założonego na jego korzyść środka odwoławczego. W myśl art. 477, 88, i 505 § 2 K. P. K. w przypadku niepełnoletności oskarżonego nawet sam oskarżony nie może cofnąć apelacji i kasacji, założonej przez siebie lub jego obrońcę, tym bardziej więc nie może cofnąć jej ojciec oskarżonego, który nie może mieć więcej praw, niż oskarżony. (S. N. 1 K. 2257/37 27.1.1938 postan. — *Zb. K. 8/38 p. 191).*

137; 360; 379; 493.

Aczkolwiek wybór biegłego należy do sądu merytorycznego, to jednak skreślenie biegłego z listy z powodu braku kwalifikacji dezawuuje biegłego nie tylko w chwili obecnej, ale i wstecz i sąd na żądanie strony obowiązany był wezwać innego biegłego; odrzucając ten wniosek sąd oparł wyrok na opinii osoby nieposiadającej odpowiedniej kwalifikacji. (S. N. 3 K. 315/38 30.5.1938. — *Gł. Sąd. 9/38 s. 742).*

225; 467; 505.

Uchybienie terminu zawitego do założenia środka odwoławczego z winy (culpa) adwokata jako obrońcy lub jego kancelarii nie jest przyczyną od strony niezależną w rozumieniu art. 227 K. P. K. (S. N. 3 K. 2817/37 14.4.1938. — *Gł. Sąd. 9/38 s. 742).*

226; 506; 508.

W przypadku zaskarżenia wyroku zaocznego apelacją lub kasacją, oskarżony składa je w terminie przewidzianym w art. 226 K. P. K., natomiast wniosek o przyznanie prawa ubogich winien być złożony w myśl § 2 art. 508 K. P. K. w terminie zawitym trzydniowym od daty otrzymania odpisu wyroku zaocznego z uzasadnieniem, żądanie zaś wyznaczenia obrońcy z urzędu do złożenia wywodu właściwego środka odwoławczego, należy w myśl art. 506 K. P. K. zgłosić w terminie do zapowiedzenia kasacji. (S. N. 3 K. 687/37 25.10.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 261).*

331.

K. P. K. nie zawiera przepisu, zakazującego poinformowania świadka, na jakie okoliczności ma być przesłuchany, za czym pozostawienie świadka na sali sądowej i powtórne przesłuchanie go, nie stanowi proceduralnego uchybienia. (S. N. 3 K. 1305/37 14.10.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 258).*

379.

Wyliczenie okoliczności, na które sąd zwraca uwagę przy wymiarze kary nie jest wyczerpujące, to też sąd według swego uznania władny jest zwrócić uwagę także na inne okoliczności, jak np. na charakter dokonanych przez oskarżonego czynów, a również liczyć się z prewencją ogólną (szerzenie się takich przestępstw). (S. N. 1 K. 90/38 18.4.1938. — *Gł. Sąd. 9/38 s. 740).*

463.

Dopuszczalność środka odwoławczego oceniać należy nie według błędnej formy orzeczenia, lecz według rzeczywistej (materialnej) istoty danego orzeczenia. (S. N. 2 K. 2139/37 21.3.1938. — *Gł. Sąd. 7/38 s. 651).*

487.

W wypadku zapowiedzenia kasacji lecz niezłożenia w ogóle wywodu tejże kasacji, przewodniczący nie ma obowiązku wydania zarządzenia w przedmiocie odmowy przyjęcia kasacji, skoro kasacja nie została złożona; zarządzenie takie byłoby bezprzedmiotowe. (S. N. 3 K. 584/38 29.3.1938. — *R. P. E. S. 3/38 s. 672).*

493, 104.

Jeżeli świadek, który poprzednio odmówił zeznań zgodnie ze swym uprawnieniem, następnie nie zamierza z tego uprawnienia skorzystać, to dopiero z tą chwilą staje się świadkiem znanym stronie w charakterze dostępnego realnego środka dowodowego. (S. N. 2 K. 1636/37 10-19.2.1938. — *Zb. K. 8/38 p. 204).*

493.

Obowiązek uprawdopodobnienia twierdzenia o nowości dowodu (§ 1 art. 493 K. P. K.) i wskazania takich okoliczności, które prawdopodobieństwo tego uzasadniają, ciąży na stronie i gdy ta ogranicza się do samego tylko gołosłownego twierdzenia, że dowód jest nowy, władny jest Sąd oprzeć wniosek swój o odmowie przyjęcia dowodu na przesłance o nieuprawdopodobnieniu twierdzenia strony. (S. N. 3 K. 325/37 7.6.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 270).*

506.

Przepis art. 506 K. P. K., zawierający bezwzględny nakaz wyznaczenia obrońcy z urzędu

do złożenia wywodu kasacji na żądanie oskarżonego aresztowanego, nie uzależnia w tym przypadku wyznaczenia obrońcy od ubóstwa oskarżonego, a tym bardziej od złożenia przez niego świadectwa, stwierdzającego ubóstwo. (S. N. 3 K. 1847/37 27.1.1938 postan. — *Zb. K. 8/38 p. 193).*

508.

Przepis art. 508 § 1 lit. b) K. P .K. dotyczy tylko tych oskarżonych, którzy w chwili rozpoczęcia biegu terminu do złożenia wywodu kasacji i w ciągu biegu tego terminu są pozbawieni wolności nie zaś tych, którzy w jakimkolwiek stadium procesu byli aresztowani. (S. N. 3 K. 2068/37 1.2.1938. — *Zb. K. 8/38 p. 198).*

510.

Kasacja, założona od orzeczenia o karze, powinna być uznana za zwróconą także przeciw orzeczeniu o umieszczeniu skazanego w zakładzie dla niepoprawnych, jeżeli zarzuca ona wadliwość ustaleń, na których orzeczenie to sąd oparł. (S. N. 1 K. 1919/37 25.11.1937. — *Zb. K. 6/38 p. 140).*

—

3. USTAWY SZCZEGÓLNE.

A. USTAWY JEDNOLITE.

a) R. Pr. R. 22.3.1938 (p. 341) o postępowaniu administracyjnym.

109.

Okoliczność, że przedsiębiorstwo gazowni czy elektrowni jest prowadzone przez zarząd miejski ,nie nadaje ich administracji cech urzędu, wykonywującego funkcje publiczno-prawne, do rzędu których nie należy dostarczanie ludności na mocy umowy i zgodnie z jej warunkami gazu czy prądu. (S. N. 3 K. 1601/37 27.1.1938. — *Zb. K. 8/38 p. 192).*

—

b) Ustawa Karna Skarbowa.

24.

Odcierpienie kary łącznej za kilka przestępstw skarbowych nie uzasadnia zastosowania art. 24 u. k. s. (S. N. 2 K. 127/34 12.3. 1934. — *G. S. W. 26/38 s. 406).*

36 § 3, 44 § 2.

Zasada, iż o odpowiedzialności osób trzecich sąd wyrokujący nie jest obowiązany orzekać z urzędu, nie ma zastosowania do przypadku, gdy odpowiedzialny był oskarżonym, lecz został z oskarżenia uniewinniony.

Art. 36 § 3 u. k. s. (art. 31 p. k. s.) pozwala sądowi bez wyczekiwania odrębnego wniosku oskarżyciela uznać uniewinnionego oskarżonego za odpowiedzialnego w charakterze osoby trzeciej.

Przepis art. 44 § 2 u. k. s., zezwalający na konfiskatę przedmiotu przestępstwa mimo śmierci przestępcy, rozszerzająco tłumaczony być nie może także na przypadki uniewinnienia sprawcy. S. N. 1 K. 1778/37 24.1.1938. — *Zb. K. 8/38 p. 186).*

—

c) D. Pr. R. 26.4.1936 (p. 249) w sprawie obrotu pieniężnego z zagranicą oraz obrotu zagranicznymi i krajowymi środkami płatniczymi.

9.

Skoro do interesów kredytowanych należą wszystkie wypadki, w których następuje prolongata czyli odłożenie na czas późniejszy płatności całej lub też tylko pewnej należności za sprzedane dobro, umowa, w myśl której część ceny kupna za nabytą nieruchomość będzie przez nabywcę spłacona w późniejszym terminie podpada bezwzględnie pod pojęcie „udzielenia kredytu". Wobec powyższego należy przyjść do wniosku, że z przepisu art. 9 cytowanego dekretu wynika, że nie tylko umowy dotyczące udzielenia kredytu cudzoziemcom, ale i wszelkie inne umowy dotyczące prolongaty należności przypadających od cudzoziemców nie mogą być zawierane inaczej, jak tylko na podstawie uzyskanego zezwolenia ze strony komisji dewizowej. (10.II.38 N 3 K. 2983/37). (S. N. 3 K. 2983/37 10.2.1938. — *Gł. Sąd. 9/38 s. 742).*

16.

W myśl ust. 5 art. 16 dekretu Prez. Rzplitej z 26 kwietnia 1936 (Dz. U. poz. 249) o obrocie pien. z zagranicą, poza gotowizną (sumy pieniężne w gotowiźnie) inne środki płatnicze przepadkowi nie ulegają. (S. N. 3 K. 1441/37 14.9.1937. — *O. S. P. 5-6/38 p. 275).*

III. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Papierkowski Zdzisław Dr: Przestępcy nieletni a środki zabezpieczające. Warszawa 1938. s. 16.

Prawo Karne Skarbowe. Warszawa 1937. s. 262.

Prawo administracyjne

I. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

1. USTAWY JEDNOLITE.

A. PRAWO MATERIALNE.

NOWE USTAWODAWSTWO APROWIZACYJNE.

W Dz. Ust. R. P. nr 60/1938, poz. 462 ogłoszona została ustawa z dn. 5.8.1938 r. o zabezpieczeniu podaży przemiotów powszechnego użytku, oraz wydane na jej podstawie rozporządzenia Ministra Rol. i R. R.: 1) o przemiale pszenicy i żyta (poz. 465), 2) o uregulowaniu cen przetworów zbóż chlebowych, mięsa i jego przetworów (poz. 466), 3) o uregułowaniu cen detalicznych nafty i węgla (poz. 467) oraz 4) o ujawnieniu cen przedmiotów powszechnego użytku, o sporządzaniu, posiadaniu w obrocie hurtowym i półhurtowym faktur, oraz o przedstawieniu faktur na żądanie władz (poz. 468).

Ustawodawstwo z zakresu aprowizacyjnego musiało zostać skoordynowane z nowym stanem organizacyjno-prawnym, wynikającym z dekretu z dnia 22.2.1938 r. (Dz. U. R. P. nr 13, poz. 89) o poruczeniu spraw aprowizacyjnych Ministrowi Rol. i R. R. Do nowej ustawy przeniesiono uprawnienia do ujawniania cen i zapasów przedmiotów powszechnego użytku jedynie aktualne spośród szeregu przepisów, zawartych w tak niepopularnej już od dawna ustawie o zwalczaniu lichwy wojennej. Jakkolwiek wspomniany wyżej dekret rozszerzył znacznie podstawowe założenia polityki aprowizacyjnej, szczególnie uwypuklając rolę aprowizacji, jako czynnika gotowości obronnej Państwa, to natomiast nowa ustawa niewiele odbiega od poprzednich norm prawnych z zakresu aprowizacji, mimo że służyć one miały znacznie węższym celom, niż wskazane ostatnio.

Autor zajmuje się dalej bliższym omówieniem zarówno ustawy z dnia 5 sierpnia 1938 r., jak i jej rozporządzeniami wykonawczymi. *(L. B., — Pol. Gosp. 36/38 s. 1261).*

—

NOWELIZACJA DEKRETU O OBROCIE ZWIERZĘTAMI.

Autor omawia nowelę (Dz. Ust. nr 59/1938, poz. 458) do dekretu o obrocie zwierzętami gospodarskimi i drobiem oraz o obrocie hurtowym mięsem, przytaczając szczególne przepisy tej noweli, dotyczące handlu domokrążnego, formy zakupu zwierząt na spędach, pośredników targowych, ograniczeń swobody prowadzenia tranzakcyj komisowych i t. p.

Ponadto autor zwraca uwagę na zmiany kompetencyjne w zakresie uprawnień Ministra Rol. i R. R. oraz Ministra Przemysłu i Handlu. *(F. O., — Pol. Gosp. 36/38 s. 1263).*

—

C. PRAWO FORMALNE.

TOK INSTANCYJ W POLSKIM ORZECZNICTWIE ADMINISTRACYJNYM.

Zasada dwuinstancyjności, stworzona przez Konstytucję z 17.III.1921 r. (art. 71), przeprowadzona została w Rozj. Pr. R. z 22.III.1928 r. o postępowaniu administracyjnym. Rozporządzenie to, stanowiące kodeks procedury administracyjnej, w art. 82 stanowi, że od każdej decyzji głównej, wydanej w pierwszej instancji, służy prawo odwołania do jeszcze jednej instancji i to bezpośrednio wyższej. Wyjątek od tej zasady może być przewidziany jedynie przez ustawy, wydanej po dniu 14.9.1923 r. Nie są zatem ważne odmienne postanowienia ustaw wydanych przed 14.9.1923 r.

Zastanawiając się nad tokiem instancyj w tych wypadkach, gdy do orzecznictwa powołane są nie władze administracyjne, tylko organa niektórych osób prawnych, np. organa gmin wyznaniowych żydowskich i gdy ustawy jako środek prawny przeciw postanowieniom takich organów dają zażalenie do władzy państwowej — autor stwierdza, że w tych razach nie należy uważać postanowień tych organów za decyzje w rozumieniu postępowania administracyjnego, a zażaleń za odwołania. Zdaniem autora dopiero decyzja władzy administracyjnej, wydana na skutek zażalenia, będzie decyzją I-ej instancji, od której przysługuje jeszcze odwołanie do jednej wyższej instancji. Stanowisko takie zajął N. T. A. w wyrokach z 6.V.1936 l. rej. 8552/33 i z 25.6.1936 l. rej. 2758/34. *(Dr W. Kałuski — G. Adm. 15/38 s. 946-952).*

—

ARESZTY GMINNE.

Autor podnosi konieczność uregulowania w drodze ustawowej sprawy aresztów gminnych. Z jednej strony bowiem szereg gmin miejskich i wiejskich nie posiada w ogóle aresztów, z drugiej zaś — istniejące areszty przeważnie nie odpowiadają swemu przeznaczeniu.

Rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 7.

III.28. w sprawie organizacji więziennictwa (D. U. p. 272) przewiduje w art. 66 wydanie ustawy o aresztach gminnych, odnośna jednak ustawa nie ukazała się dotychczas ze względów natury finansowej.

Rozporządzenie o postępowaniu karnym administracyjnym zawiera wprawdzie w art. 55 przepis, że mieszkańcy gmin miejskich i wiejskich, w których nie urządzono jeszcze aresztu gminnego, będą odbywali kary aresztu, wymierzone przez władze administracyjne w więzieniach ogólnych — przepis ten jednak wobec przepełnienia więzień nie może być zastosowany.

Rezultatem takiego stanu rzeczy, jak również coraz częściej powstającej konieczności stosowania zastępczej kary aresztu z powodu nieściągalności grzywny — jest, że znaczna ilość prawomocnych orzeczeń władz administracyjnych pozostaje przez dłuższy czas bez wykonania.

Dla walki z niepożądanym zjawiskiem niewykonywania prawomocnych orzeczeń, autor, prócz wydania ustawy, uważa za niezbędne wprowadzenie i innych środków zaradczych, między innymi: warunkowego zawieszenia wykonania kary w postępowaniu karnym administracyjnym oraz wprowadzenia w odpowiednim ujęciu przepisu zawartego w art. 43 K. K. *(S. Przestrzelski — G. Adm. 15/38 s. 965—966).*

—

ARTYKUŁ 99 ROZP. PREZYDENTA RZPLITEJ O POSTĘPOWANIU ADMINISTRACYJNYM A SAMORZĄD.

Różnice zachodzące między strukturą i właściwością władz administracji rządowej z jednej i samorządowej z drugiej strony, doprowadzić muszą z konieczności do pewnych różnic proceduralnych, a w konsekwencji do szeregu wątpliwości przy okazji stosowania w samorządzie dekretu o postępowaniu administracyjnym.

Na przykładzie sprawy, będącej przedmiotem orzeczenia M. S. Wewn. z 31.I.1937 r. nr S. S. 41/1199 — 2 w sprawie stosowania art. 36 ustawy z 23.3.1933. (G. Adm. 5/38 s. 339) autor rozpatruje 2 kwestie: 1) czy rada miejska nabyła prawo nieposiadania w swym gronie wykluczonego radnego i 2) czy wojewoda był właściwy do uchylenia decyzji.

W wyniku analizy odnośnych przepisów autor dochodzi do wniosku, że uzasadniony jest pogląd uznający, że decyzja rady o charakterze zarządzenia porządkowego praw podmiotowych nie radzi. Natomiast wojewoda nie mógł w danym wypadku korzystać z uprawnienia art. 99 p. a. i jeśli w konkretnym wypadku zachodziła sprzeczność z art. 36 — to pozostawała możliwość zastosowania art. 66 ustawy samorządowej lub skarga do N. T. A. *(Tadeusz Migas — G. Adm. 15/38 s. 959—964).*

—

D. SAMORZĄD.

BUDOWNICTWO MIESZKANIOWE W MIASTACH W LATACH 1935—1937.

Omawiając dane dotyczące budownictwa mieszkaniowego w oznaczonym okresie autor stwierdza, że:

„1. W ostatnich latach na terenie większych miast budownictwo mieszkaniowe osiągnęło poziom bardzo wysoki tak pod względem ilości budowanych mieszkań i izb mieszkalnych, jak i wielkości wznoszonych budynków;

2. W zakresie budownictwa mieszkaniowego ogromna większość budynków została wybudowana z inicjatywy prywatnej;

3. W zakresie mieszkań najmniejszych (1 i 2 izbowych) rozwój budownictwa był dosyć niski, oraz, że pod tym względem w 1937 r. zaznaczył się pewien zwrot w kierunku budowy nieco większej liczby mieszkań najmniejszych w porównaniu z latami poprzednimi". *(P. Burakowski — Sam. M. 16-17/38 s. 1054—1064).*

—

PRAWO DO OPIEKI.

W świetle obecnie obowiązującej zasadniczej ustawy o opiece z 1923 r. prawo do opieki przysługuje ubogiemu w gminie pobytu już po rocznym okresie zamieszkania. Polska ustawa o opiece nie zna terminu „ubogi". Ogarnia ona osoby, które trwale lub chwilowo własnymi środkami materialnymi lub własną pracą nie mogą zaspokoić swych niezbędnych potrzeb życiowych. Przedmiotem jej w dzisiejszych czasach stały się szeregi osób wspomaganych na podstawie ustawy o opiece lecz właściwie z tytułu bezrobocia.

W szczególnej sytuacji znajduje się stolica, której siła atrakcyjna ściąga corocznie tysiące bezrobotnych z całej Polski. Przyjezdni w poszukiwaniu pracy wykolejają się niezmiernie szybko i przysparzają miastu wiele trudności tak z punktu widzenia wydatków, jak i zagadnień obyczajowo kulturalnych.

Zdaniem autorki polityka komunalna wypracować powinna zawczasu metody właściwego postępowania. Za najbardziej celowe uważa autorka zorganizowanie z dala od stolicy ośrodków pracy dla tych wszystkich przybyszów, którzy nie mając innych źródeł utrzymania domagają się pomocy ze strony miasta. Sankcją nieprzyjęcia pracy w ośrodku rolnym czy inwestycyjnym przez osobę zdrową (świadectwo lekarskie) byłoby uznanie takiego czynu za przestępstwo. *(Irena Surmacka — Sam. M. 16-17/38 s. 1039—1045).*

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A. *USTAWY JEDNOLITE.*

a) Ust. 24.6.1924 (p. 254/29 r.) uwłaszczeniowa.

1 cz. 1.

Wobec zniesienia na mocy art. 96 ustawy konstytucyjnej z 17.III.1921 r. wszelkich odrębności stanowych, ubiegający się o uwłaszczenie nie może już obecnie korzystać z tych uprawnień specjalnych do nabywania ziemi, jakie mu z tytułu jego przynależności do stanu t. zw. b. wolnych ludzi 2 kategorii zapewniały ustawy rosyjskie, o ile nie odpowiada w tym względzie wszystkim warunkom polskiej ustawy uwłaszczeniowej z 20.VI.1924, Dz. U. poz. 254/1929.

Użytkowanie, o którym mowa w art. 1. cz. 1 ustawy uwłaszczeniowej z 24.VI.1924, Dz. U. poz. 254/1929, winno być oparte na tytule prawnym. (N. T. A. l. rej. 4704/35 12.10.1937. — *G. Adm. 17/38 s. 1118).*

—

b) R. Pr. R. 7.6.1927 (p. 468) o prawie przemysłowym.

3 u. 2.

Prawo gminy m. st. Warszawy do utrzymywania własnych kominiarzy, wchodzących w skład straży ogniowej, na zasadzie zatwierdzonej postanowieniem b. Komitetu Urządzającego w Królestwie Polskim z 18/30. VII. 1867 r. ustawy o straży ogniowej w Warszawie nie było uprawnieniem przemysłowym, o którym mowa w art. 3 ust. 2 prawa przemysłowego z 7.6.1927, Dz. U. poz. 468. (N. T. A. l. rej. 2702/37 5.11.1937. — *G. Adm. 17/38 s. 1117).*

7; 38.

Z przepisów art. 7 i 38 prawa przemysłowego z 7 czerwca 1927 r. (Dz. U. poz. 468) wynika, iż obowiązek zgłoszenia przedsiębiorstwa spoczywa na przemysłowcu, skoro w myśl ust. 2 l. 1 art. 7 cyt. prawa, przez osobę rozpoczynająca prowadzenie przemysłu rozumieć należy nie faktycznego kierownika lecz właściciela przedsiębiorstwa, od którego zgłoszenie pochodzi i który je podpisuje.

W myśl art. 129 pr. przem. za wykroczenia zastępcy odpowiada pod warunkami w przepisie tym wskazanymi przemysłowiec, zastępca zaś tylko za czynności dokonane w tym charakterze. (S. N. 3 K. 1577/36 2.11.1936. — *O. S. P. 5-6/38 p. 264).*

—

c) R. Pr. R. 16.2.1928 (p. 663/30 r.) o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli.

408 pt. 15.

Postanowienia § 10 zarządzenia Min. Robót Publicznych w sprawie miejscowych przepisów o czyszczeniu kominów w m. st. Warszawie z 21.9.1931, Monit. Pol. poz. 301, nie wykraczają poza ramy przedmiotu, pozostawionego w myśl art. 408 p. 15 prawa budowlanego z 6.II.1928, Dz. U. poz. 202 do unormowania przepisom miejscowym. (N. T. A. l. rej. 2702/34 5.11.1937. — G. Adm. 17/38 s. 1117).

—

d) Ust. 7.3.1932 (p. 357) o rybołóstwie.

7 u. 2; 10.

Artykuł 7 ust. 2 ustawy o rybołóstwie z 7.III. 1932, Dz. U. poz. 357, nie wyklucza przewidzianego w art. 10 tejże ustawy wynagrodzenia. (N .T. A. l. rej. 3769/35 15.10.1937. — *G. Adm. 17/38 s. 1117).*

—

B. USTAWY NIEJEDNOLITE.

B1. POLSKA POŁUDNIOWA.

a) Ust. 25.5.1906 (p. 574/28 r.) gal. kraj. o regulacji Wereszycy z dopływami.

267.

Okoliczność, że galicyjska ustawa krajowa o regulacji Wereszycy z dopływami z 25.V. 1906 nr 89 (Dz. U. poz. 574/1928), nie stoi na przeszkodzie uznaniu, że przepisy w niej zawarte, zatrzymały moc obowiązującą na zasadzie art. 264 tej ustawy, o ile nie są z nią sprzeczne. (N. T. A. l. rej. 9740/34 18.6.1938. — *G. Adm. 16/38 s. 1052).*

—

2. PRZEDSIĘBIORSTWA PAŃSTWOWE.

A. *POLSKIE KOLEJE PAŃSTWOWE.*

a) R. R. M. 8.7.1932 (p. 577) o zaopatrzeniu emerytalnym etatowych pracowników „P. K. P.“, ich wdów i sierot i odszkodowaniu za nieszczęśliwe wypadki.

13 u. 3.

W myśl § 13 ust. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z 8.VII.1932, Dz. U. poz. 577, zaliczenie do wysługi emerytalnej ułamków roku, wynoszących więcej niż 6 miesięcy, za pełny rok, wywiera wpływ także na uzasadnienie roszczenia o uposażenie emerytalne. (N. T. A. l. rej. 8129/34 11.10.1937. — *G. Adm. 17/38 s. 1118).*

III. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Jendrzejowski Jan Dr: Prawo nauczycielskie. Lwów 1937. s. 319.

Prawo skarbowe

I. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A. PODATKI BEZPOŚREDNIE.

a) Podatek dochodowy.

ULGI PODATKOWE DLA INWESTYCYJ PRZEMYSŁOWYCH.

I. Ulgi w Centralnym Okręgu Przemysłowym.

W przeciwieństwie do starych przepisów o ulgach dla przedsiębiorstw w t. zw. trójkącie bezpieczeństwa nowa ustawa przyznaje prawo potrącenia z dochodu kosztów założenia lub rozszerzenia przedsiębiorstwa, a gdy chodzi o przedsiębiorstwa szczególnie ważne dla obrony Państwa — zwolnienie również od opodatkowania dochodu z nich przez 10 lat. Nie utrzymano natomiast zwolnienia obrotu od podatku przemysłowego.

W celu uzyskania ulgi przedsiębiorca winien złożyć podanie do Min. Przemysłu i Handlu, które może odpowiedzieć odmownie, lub przedstawić przychylny wniosek Ministrowi Skarbu, który przychylną decyzję wydaje. Za przychylną decyzję uznany jest również brak odpowiedzi na podanie w ciągu 3 miesięcy. Decyzja odmowna musi być umotywowana i może być zaskarżona do N. T. A. Natomiast uznanie przedsiębiorstwa za szczególnie ważne dla obrony Państwa pozostawione jest swobodnej ocenie władzy i nie podlega kontroli N. T. A.

Poza tym ustawa przewiduje szereg innych ulg, jak zwolnienie pewnych pism od opłat stemplowych i t. p.

II. Ulgi na obszarze województw wschodnich.

Ustawa rozszerzyła zakres dotychczasowych przepisów, zezwalających na potrącenie z dochodu kosztów założenia, powiększenia lub ulepszenia niektórych przedsiębiorstw lub ulepszeń w gospodarstwie rolnym, na śpichrze, targi, aukcje, hurtowy handel lnem, hotelarstwo i zakłady gastronomiczne.

III. Ulgi dla poszukiwawczego wiertnictwa naftowego.

Powyższe ulgi pokrywają się z ulgami przyznanymi dla przedsiębiorstw mających szczególnie ważne znaczenie dla obrony Państwa na terenie C. O. P.-u z tą jednak różnicą, iż przysługują one z samego prawa. W porównaniu z poprzednimi przepisami o ulgach ustawa wprowadza następujące zmiany: znosi zwolnienie obrotu od podatku przemysłowego i umożliwia potrącenie z dochodu.

IV. Ulgi inwestycyjne na całym obszarze Państwa.

Z ulg na terenie całego Państwa korzystają inwestycje szczególnie ważne dla obrony Państwa, wymienione w ustawie. Służą one z samego prawa i obejmują prawo potrącenia kosztów inwestycyj z dochodu.

V. Ulgi dla nabywców akcyj i udziałów.

Jeżeli inwestycje, korzystające z ulg, są dokonywane przez spółki akcyjne lub spółki z ogr. odp., to pierwonabywcom akcyj, względnie spólnikom, którzy spółkę z ogr. odp. zorganizowali, służy prawo potrącenia ze swego dochodu ceny emisyjnej akcyj wzgl. sumy udziałów. *(A. Weber Adwokat. — Orz. Buch.-Pod. 24/38 s. 1).*

—

OPODATKOWANIE KOSZTÓW REMONTU WYKONANEGO PRZEZ NAJEMCĘ.

W praktyce niektórych urzędów skarbowych zastosowana została w roku bieżącym inowacja, polegająca na doliczaniu do podstawy wymiaru podatku od nieruchomości kosztów remontu lokalu, wykonanego przez najemcę. Praktyka ta jest oparta na wadliwej interpretacji § 16 Rozp. wyk. do D. Pr. R. o pod. od nieruchomości, który poddaje opodatkowaniu te świadczenia (oprócz czynszu), które 1) zastrzeżone są na rzecz wynajmującego i 2) do których najemca zobowiązał się. Warunki te przy remoncie (nawet zasadniczym) nie zachodzą; brak zobowiązania lokatora, a poza tym nie są one dokonywane na rzecz właściciela domu, który (art. 396 K. Z.) może je zatrzymać jedynie, płacąc ich wartość. Nawet, gdy jest umowa, zobowiązująca najemcę do konkretnych remontów — wartość ich może być ustalona jedynie przez biegłych i to po wygaśnięciu umowy najmu. *(Stefan Cypin — N. M. 7/38 s. 1).*

—

ODLICZANIE ODSETEK OD DŁUGÓW PRZY WYMIARZE PODATKU DOCHODOWEGO.

Od ogólnego dochodu należy odliczyć odsetki od długów, o ile: 1) ciążą na źródłach dochodu, podlegającego podatkowi i 2) pozostają w związku gospodarczym z tymi źródłami (art. 10 ust. o pod. doch.). N. T. A. orzekł, że związek gosp. istnieć musi między wydatkiem a tym źródłem dochodu, na który wydatek ciąży. Stanowisko, że wystarczy związek między długiem a *jakimkolwiek* źródłem dochodu, zajął prof. Krzyżanowski oraz Min. Sk. w ok. z 29.5.34. Autor przytacza kilka wyroków N. T. A. co do potrącalności odsetek w konkretnych przypadkach od długu na nadbudowę domu, od pożyczki zaciągniętej na spłatę długów hipotecznych). *(Wł. Bojanowski — N. M. 7/38 s. 4-5).*

—

ZAGADNIENIE INWESTYCJI A WYMIAR PODATKU DOCHODOWEGO.

W orzecznictwie N. T. A. i w praktyce skarbowej (ok. M. Sk.) utarła się nazwa „wydatków inwestycyjnych“ i „eksploatacyjnych“, z których pierwsze, jako wydatki na powiększenie lub ulepszenie źródła dochodu (art. 8 pt. 1 ust. o pod. doch.), nie są potrącalne z przychodu. Omawiając wyroki N. T. A. i okólniki Ministerstwa Skarbu autor dochodzi do konkluzji, że wysokość wydatków, czy określenie ich jako „remontu generalnego“ nie ma wpływu na przyznanie im charakteru inwestycyjnego, decyduje wpływ, jaki wywiera wydatek na powiększenie lub ulepszenie źródła dochodu. Wydatki na asfaltowanie podwórz, czynione z nakazu władz — wg autora — winny ulegać potrąceniu, jako eksploatacyjne. *(A. Bojko — N. M. 7/38 s. 3-4).*

—

b) Podatek przemysłowy.

CZY EKSPORT DRZEWA ZA GRANICĘ PRZY UDZIALE EKSPORTERA GDAŃSKIEGO JEST WOLNY OD PODATKU PRZEMYSŁOWEGO.

Na podstawie ust. o pod. przem. w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 stycznia 1932 r. (art. 3 p. 15) eksport wolny był od podatku obrotowego. Okólnikiem Min. Skarbu z dnia 30.IV.1931 r. L. D. V. 3825/4/31 zwolniono również od podatku przesyłki drzewa na imię firm gdańskich, które drzewo to eksportowały drogą morską.

Nasuwa się kwestia, czy okólnik ten obowiązuje po zmianie ustawy, obowiązującej od 1 sierpnia 1932 r., na podstawie której zwolniony jest od podatku eksport dokonany bądź bezpośrednio, bądź za pośrednictwem wspólnych biur sprzedaży, oraz po wydaniu rozp. wyk. do ustawy o podatku przemysłowym, w myśl którego wywóz na obszar W. M. Gdańska nie korzysta z ulg art. 3 ust. 1 p. 15 ustawy (§ 16).

Z uwagi na to, że przepis § 16 rozp. wyk. jest tylko rozwinięciem ustawy, która nie wprowadza nowego stanu prawnego, należałoby uznać, iż okólnik powyższy nie utracił mocy prawnej. Na tym stanowisku stanęło i Min. Skarbu w piśmie skierowanym do Izby Przem.-Handl. w Wilnie z dnia 19 marca 1938 r. *(Red. — Orz. Buch.-Pod. 21/38 s. 1).*

—

B. OPŁATY SKARBOWE.

UWAGI NA TLE USTAWY Z 28.4.1938 r.

Przybudówki do zasadniczych opłat stemplowych są tak doskonale ujęte pod względem fiskalnym, że one same nawet bez zasadniczych opłat jużby mogły mieć samodzielne życie. Suma bowiem opłat stemplowych od wypisów, pełnomocnictw udzielonych przez i dla uczestników aktu, zezwoleń, zatwierdzeń mężów, podań do władz i in., a poza tym 10% dodatków do tych opłat — niejednokrotnie przewyższa samą zasadniczą opłatę. Uciążliwość tedy tych przybudówek do zasadniczych opłat stemplowych — dla płatnika (zwłaszcza przy małych obiektach) doprowadzała do t. zw. „dzikich transakcji“ drobnymi gospodarstwami rolnymi.

By temu stanowi zapobiec na przyszłość i uchronić drobne gospodarstwa rolne od ujemnych skutków „dzikich transakcji“ wydana została przejściowo ust. z 28.4.1938 r., wprowadzająca ulgi do opłat unormowanych w art. 58 u. 1 u. o. s. od pism wyszczególnionych w art. 52 u. o. s., w szczególności od pism, stwierdzających umowę o nabycie nieruchomości, jeżeli podstawa wymiaru nie przewyższa sumy zł 10.000.—, względnie sumy zł 25.000.— Wszystkie inne przepisy u. o. s. pozostają bez zmian. Ten jednostronny wyłom „ulgowy“ wywołuje zapatrywanie, że obowiązujący system stemplowy jest niesłuszny i niesprawiedliwy, co ze społecznego punktu widzenia nie jest objawem pożądanym. — Autor artykułu, na konkretnym przykładzie aktu kupna - sprzedaży drobnej nieruchomości, wykazuje, iż „przybudówki“ stemplowe przewyższają zasadniczą opłatę stemplową. Obecnie omawiana ust. „ulgowa“ redukując samą opłatę zasadniczą, powiększa jeszcze znacznie istniejącą już dysproporcję między opłatą zasadniczą a „przybudówkami“ stemplowymi — na rzecz tych ostatnich. Dotkliwość tych „przybudówek“ stemplowych dla płatnika stoi w odwrotnym stosunku do wartości obiektu. Im obiekt jest mniejszy, tym „przybudówki“ są dlań uciążliwsze, stojąc w coraz większej dysproporcji do opłat zasadniczych. Z tego względu wydaje

się, że tak pomyślana ustawa ulgowa — nie osiągnie zamierzonego celu, t. j. nie odwiedzie drobnych właścicieli nieruchomości od „dzikich transakcji“, którzy niewątpliwie woleliby przy swoich małych obiektach, aby zamiast obniżki zasadniczej opłaty, — zniesiono im „przybudówki“ stemplowe. Omawiana ust. 28.4.1938 zrównała opłaty stemplowe od nieruchomości z opłatami od ruchomości. Dalej, także na konkretnych przykładach, wykazuje autor, iż taniej można nabyć nieraz dwie nieruchomości, niż rozliczyć się raz jeden ze swoimi własnymi dziećmi, że współwłaściciel nieruchomości, nabywający tę nieruchomość od wspólników nie korzysta z ulgi ustawowej, lecz musi opłacić opłatę stemplową kilkakroć wyższą, niż gdyby kupił całą nieruchomość od osoby nie będącej spólnikiem; że przy t. zw. przedłużonej wspólności majątkowej wdowa rozliczająca się ze swymi dziećmi i w drodze tego rozliczenia nabywająca nieruchomość musi uiścić opłatę stemplową kilkakroć wyższą, niż gdyby tę nieruchomość kupiła od osób obcych. Wreszcie w zakończeniu artykułu autor stwierdza, iż po 12 latach istnienia tego systemu stemplowego, po wydaniu do niego znakomitego przeszło 1000-stronicowego komentarza, po ogłoszeniu setek urzędowych wykładni, — wciąż jeszcze aktualne jest zasadnicze pytanie: czy wedle obowiązującej u. o. s. należy się opłata od umowy działów przedłużonej wspólności majątkowej, — na to pytanie wybitni prawnicy dają odpowiedź przeczącą, a natomiast organy władz skarbowych odpowiadają twierdząco i pobierają wysoką, najbardziej ze wszystkich uciążliwą opłatę stemplową. *(Dr Franciszek Popiel — Prz. Not. 13-14/38).*

—

O ŻYCIOWE SPROSTOWANIE USTAWY Z 28.4.1938 r.

W związku z poruszaną na łamach „Przeglądu Notarialnego“ kwestią uproszczenia praktycznego stosowania ulg z wymienionej w tytule ust., a mianowicie, odnośnie warunku przekładania zaświadczeń władz administracyjnych, iż dana nieruchomość nie leży w gminie objętej prawomocnym planem zabudowania i nie będącej uzdrowiskiem, — autor broni koncepcji t. zw. zaświadczeń generalnych. Będąc notariuszem w jednych z miast powiatowych na Polesiu zwrócił się on w porozumieniu z władzami skarbowymi do Starosty z prośbą o wydanie zaświadczenia generalnego, stwierdzającego, iż w powiecie nie ma żadnych uzdrowisk, jak również, że gminy tego powiatu nie posiadają planów zabudowania. Zgoda, wyrażona przez starostę, uprościła znakomicie stosowanie ulg z nowej ust., zwłaszcza, iż trudno byłoby nawet żądać od kresowego chłopa, aby przedstawiał takie zaświadczenia indywidualnie. Włościanie, którzy oczywiście nie mają pojęcia o istnieniu nowej ust. ulgowej, są mile zaskoczeni, dowiadując się w kancelarii notarialnej o takiej ust., jednocześnie nie są narażeni na niepotrzebną stratę czasu i zbędne koszty, związane z podróżą do gminy, a cel ustawy — umożliwienie i ułatwienie tranzakcyj alienacyjnych — może być stuprocentowo osiągnięty. *(Jerzy Czujkiewicz — Prz. Not. 13-14/38).*

—

C. PODATKI POŚREDNIE.

W PRZEDEDNIU WPROWADZENIA OPŁAT OD MĄKI I KASZY.

Autor omawia zasady rozporządzenia wykonawczego Ministra Skarbu z dnia 19 sierpnia 1938 r. (Dz. U. R. P. nr 61, poz. 477) do ustawy z dnia 5 sierpnia 1938 r. o środkach finansowych na popieranie gospodarczo uzasadnionego kształtowania cen artykułów rolnych. Z dniem wejścia w życie wspomnianych przepisów prawnych, t. j. z dniem 5 września b. r. wejdzie w życie nie tylko opłata od mąki i kaszy, lecz również pewnego rodzaju nowa reglamentacja obrotu mąką i kaszą, do której muszą się przystosować producenci zboża, zakłady przemiału, składy hurtowe, sklepy detaliczne sprzedaży mąki i kaszy oraz przedsiębiorstwa wyrobów mącznych.

Opłacie podlegają wszelkie gatunki mąki żytniej, pszennej i jęczmiennej oraz kaszy pszennej i jęczmiennej. Nie tylko nowa produkcja, lecz również wszystkie zapasy mąki oraz kaszy, znajdujące się w zakładach przemiału zboża, podlegać będą z dniem 5 września b. r. opłacie którą zakład winien będzie uiścić przed wprowadzeniem tych zapasów do obrotu handlowego.

Obowiązek uiszczenia opłaty powstaje w chwili wprowadzenia mąki lub kaszy do wolnego obrotu. Do uiszczenia opłaty obowiązane są osoby, które wprowadzają te produkty do obrotu. Za podstawę obliczenia opłaty służy waga brutto mąki lub kaszy, samą zaś opłatę uiszcza się przez umieszczenie na opakowaniu z mąką lub kaszą odpowiednich etykiet. Rozporządzenie ustala 2 rodzaje etykiet: 1) dla mąki i kaszy, wydawanej do obrotu handlowego w okresie obowiązywania opłaty; 2) dla mąki i kaszy, wydawanej do obrotu handlowego w okresie, kiedy pobór opłaty jest zawieszony. Etykiety płatne sprzedawane będą w cenie: gr 15, 30, zł 1.50, zł 2.40 i zł 3.00. co odpowiada opakowaniom o wadze 5 kg, 10 kg, 50 kg, 80 kg i 100 kg.

Obowiązek więc uiszczenia opłaty w postaci zaopatrzenia opakowań z mąką lub kaszą w etykiety, kupowane w kasach właściwych u-

rzędów skarbowych, obciąża młyny tylko w stosunku do mąki i kaszy, przeznaczonej na rynek wewnętrzny do obrotu handlowego.

Wszelki przemiał zboża, wszystkie fazy obrotu handlowego oraz obrót gospodarczy mąką i kaszą podlegają kontroli urzędów i organów kontroli skarbowej. Kontroli podlegają zakłady przemiału zboża, zakłady hurtowej sprzedaży mąki, zakłady detalicznej sprzedaży mąki i kaszy oraz wytwórnie wyrobów mącznych. *(J. Rakowski — Pol. Gosp. 35/38 s. 1225).*

—

D. MONOPOLE.

SPRZEDAŻ WYROBÓW TYTONIOWYCH.

Sprzedaż wyrobów tytoniowych normują: a) rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dn. 27.10.1933 r. o sprzedaży wyrobów tytoniowych (Dz. U. R. P. nr 84, poz. 617) ze zmianami, wprowadzonymi ustawą z dn. 9.4.1937 r. (Dz. U. R. P. nr 29, poz. 218); b) rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 31.8.1937 r. o sprzedaży wyrobów tytoniowych (Dz. U. R. P. nr 71, poz. 521).

W myśl powyższych przepisów, obowiązujących w zakresie sprzedaży wyrobów tytoniowych, sprzedaż tych wyrobów dzieli się na: 1) hurtową (sprzedaż wyłącznie innym sprzedawcom wyrobów tytoniowych); 2) detaliczną (sprzedaż spożywcom oraz wskazanym przez Polski Monopol Tytoniowy drobnym sprzedawcom): a) w sklepie specjalnym, b) w sklepie mieszanym; 3) drobną (sprzedaż wyłącznie spożywcom): a) sklepową — w sklepie specjalnym bądź mieszanym, b) domową — w zakładach gastronomicznych i hotelarskich, c) uliczną — w kioskach, budkach i t. p., d) dworcową — w pomieszczeniach dworców kolejowych, autobusowych, lotniczych i morskich, e) ruchomą — z obnośnych skrzynek lub wózków, w pociągach, na wystawach, targach i t. p.

Spośród wymienionych powyżej sprzedaży drobna sprzedaż — „uliczna", „dworcowa" i „ruchoma" — mogą być wykonywane tylko przez te osoby, które uzyskają na prowadzenie tych sprzedaży zezwolenie właściwego urzędu skarbowego akcyz i monopolów państwowych, wszystkie zaś inne rodzaje sprzedaży mogą być wykonywane tylko przez te osoby, z którymi P. M. T. zawrze odpowiednie umowy.

Zezwolenia na drobną sprzedaż — „uliczną", „dworcową" i „ruchomą" — powinny być w zasadzie nadawane wyłącznie inwalidom wojennym, a w wyjątkowych przypadkach także osobom szczególnie zasłużonym dla Państwa.

Sprzedaż wyrobów tytoniowych w bufetach, uruchamianych na zabawach, pokazach, targach i t. p. na okres do 1 miesiąca, może się odbywać w trybie zgłoszenia (rejestracji).

Sklepami specjalnymi są sklepy, w których głównym artykułem handlu są wyroby tytoniowe. W sklepach tych wolno poza tym sprzedawać: znaczki pocztowe i stemplowe, blankiety wekslowe, galanterię tytoniową etc.

Przez uliczną sprzedaż należy rozumieć tylko taką sprzedaż, która jest wykonywana w stałym miejscu na ulicy. Przez sprzedaż zaś „dworcową" rozumie się sprzedaż, prowadzoną we wszystkich, przeznaczonych dla publiczności w ruchu osobowym pomieszczeniach. Sprzedaż wreszcie ruchoma jest to sprzedaż z obnośnych skrzynek, koszów i t. p. w pociągach, na statkach, wystawach, odpustach, targach i t. p.

Zgoda na sprzedaż tytoniu krajanego (papierosowego) w ulicznej i dworcowej sprzedaży może być wyrażona tylko w przypadkach wyjątkowych, jeżeli dana sprzedaż jest położona w znacznej odległości od innych punktów sprzedaży.

Pobieranie w zakładach gastronomicznych (wagonach restauracyjnych) przy dostarczaniu wyrobów tytoniowych na żądanie gościom do stolików dodatków za usługę, doliczanych do cen taryfowych wyrobów tytoniowych, w wysokości przyjętych w danym zakładzie dodatków do rachunku, nie stanowi naruszenia przepisów. *(Red. — Pol. Gosp. 33/38 s. 1186).*

—

2. PRAWO FORMALNE.

A. ORDYNACJA PODATKOWA.

NIEPRAWIDŁOWE KSIĘGOWANIE A NIEPRAWIDŁOWE KSIĘGI HANDLOWE.

W konkretnym przypadku protokół rewizji stwierdził, że podatnik wpisał do ksiąg dyskonto weksli 744,44 zł, a nie wpisał wcale sumy wekslowej 20.000 zł. Płatnik twierdził, iż był to jego własny akcept, na co wskazywał również brak odnośnych zapisów w księgach akceptów i w terminarzu oraz brak adnotacji w księdze kasowej o wykupieniu weksla. Skoro był to weksel prywatny, to jedyną nieprawidłowością w księgowaniu było wpisanie dyskonta 744,44 zł na koszta handlowe, nie zaś na konto właściciela.

Ten jeden nieprawidłowy wpis nie mógł uzasadniać dyskwalifikacji wszystkich ksiąg handlowych płatnika, zaś wyrok N. T. A. z 21.9.1936 r. l. rej. 5946/36 uznający słuszność postępowania władzy skarbowej, która zdyskwalifikowała te księgi, nie może być uznany za słuszny. *(Prof. Dr Tomasz Lulek — Orz. Buch.-Pod. 31/38 s. 497).*

—

KSIĘGOWANIE RACHUNKU ZA ROBOTY W PRZEDSIĘBIORSTWIE BUDOWLANYM.

Rachunek zawiera roszczenie z tytułu wykonanego w całości lub części świadczenia, roszczenie — oparte na umowie ustnej lub pisemnej między kontrahentami.

W przypadku, gdy złożenie rachunku poprzedza wykonanie zlecenia, sprawdzenie zaś jego i uzgodnienie sumy następuje po rocznym zamknięciu ksiąg, wówczas:

1) jeżeli fakt ten miał miejsce z rachunkiem przejściowym, mamy do czynienia z budową nieukończoną, przenosimy tedy salda kont Budowy i Rachunków za Roboty na rok następny (przez stan czynny i bierny);

2) jeżeli chodzi o rachunek ostateczny, budowa została już ukończona i nic nie stoi na przeszkodzie do jej zbilansowania; przenosimy więc na dobro konta Budowy saldo konta Rachunków za Roboty, po czym saldo konta Budowy — na konto Zysków i Strat; o ile skutkiem sprawdzenia rachunku nastąpi zmiana wyniku, zaksięgujemy ją w roku następnym;

3) jeżeli w trakcie budowy przejściowe rachunki w ogóle nie były składane, to w braku podstaw do ustalenia rzeczywistych wyników operacji, będziemy traktować budowę, jako nieukończoną, przenosząc zaangażowane przez przedsiębiorstwo sumy (saldo Dt konta Budowy) na następny rok operacyjny *(A. M a r d e r. — Orz. Buch.-Pod. 36(82)/38 s. 569).*

—

ORGANIZACJA I ZNACZENIE INFORMACJI W SKARBOWOŚCI.

Autor zastrzega się, że tytuł referatu niezupełnie odpowiadać będzie co do zakresu jego treści, w rzeczywistości bowiem nie chodzi nam o organizację i znaczenie informacji w skarbowości w ogóle, lecz tylko w pewnym jej wycinku, a mianowicie w administracji podatków bezpośrednich.

Autor omawia bliżej a) organizację informacji, zastanawiając się nad grupą społeczną płatników, czynnikami, sprzyjającymi penetracji informacji w grupie społecznej płatników i metodami informowania obywateli o obowiązkach, prawach oraz formach czynności wobec władz skarbowych przed zetknięciem się i w chwili zetknięcia się z tymi władzami, b) znaczenie informacji w administracji skarbowej, podkreślając momenty: taniości wymiaru, podnoszenia wydajności źródeł podatkowych, taniości poboru i wzmagania zaufania płatnika do administracji skarbowej, wreszcie c) znaczenie kontrolne informacji. *(Mgr Tadeusz D i e t r i c h. — Cz. Sk. 7-8/38 s. 792).*

—

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE.

A1. PODATKI BEZPOŚREDNIE.

a) Podatek dochodowy.

6.

Wydatki wydawnictwa dziennika na cele społeczne i polityczne nie ulegają potrąceniu. (N. T. A. l. rej. 2482/33 29.5.1936. — *O. P. A. 8/38 p. 2302).*

6.

Subwencje dla pism politycznych i wypłaty na rzecz stronictw politycznych nie są wydatkami potrącalnymi w przedsiębiorstwie wydawniczym. (N. T. A. l. rej. 9581/33 17.4.36. — *O. P. A. 7-8/38 p. 231).*

6.

Uskuteczniane przez hurtownika tytoniowego wpłaty do wspólnej organizacji hurtowników, utworzonej w celu uchylenia ujemnych skutków konkurencji w hurtowym handlu tytoniowym, stanowią wydatek potrącalny w myśl art. 6 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym. (N. T. A. l. rej. 2148/35 30.6.1938. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2300).*

6.

Samo uznanie ksiąg handlowych spółdzielni za nierzetelne może pozbawić jej ulgi z art. 10 ust. 1 p. 6 ustawy o podatku dochodowym. (N. T. A. l. rej. 329/38 - 332/38 23.6.1938. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2311).*

6.

Strata wskutek kradzieży, jako dotykająca wyłącznie substancji źródła dochodu, nie ulega potrąceniu. (N. T. A. l. rej. 3356/35 23.10.1937. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2303 Gl. S. K o w a l i k).*

6.

Dla obliczenia odpisu na zużycie należy za wartość pieniężną domu uważać koszt jego butyczny koszt nabycia go przez płatnika. (N. T. A. l. rej. 3136/34 28.10.1936. — *Ż. P. 2/38 s. 21).*

6.

Wydatek, wynikły z odpowiedzialności notariusza za szkodę wyrządzoną stronie przez wadliwe sporządzenie aktu, podlega potrąceniu od dochodu w myśl art. 6 ust. 1 ustawy

o podatku dochodowym. (N. T. A. l. rej. 48/37 11.6.1938 Uchw. Kol. Zw. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2304).*

6.

Wydatek adwokata, wynikły z odpowiedzialności prawnej wobec klienta za zaniedbanie obowiązków ciążących na nim jako na zastępcy jest wydatkiem potrącalnym. (N. T. A. l. rej. 1100/37 20.6.1938. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2305).*

6.

Ani ustawa o podatku dochodowym, ani przepisy wykonawcze nie przewidują amortyzacji praw nie ograniczonych żadnym terminem. (N. T. A. l. rej. 358/34 4.5.1938. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2306).*

6.

Ustawa o podatku dochodowym zna tylko odpisania na użycie przedmiotów fizycznych, rodzajowo w ustawie określonych, natomiast nie zna amortyzacji przedsiębiorstwa jako całości ani amortyzacji marki fabrycznej. (N. T. A. l. rej. 3047/36 24.3.1938. — *O. P. A. 8/38 p. 230 Gl. W. J. Szatensztein).*

10 pt. 6.

Prawo do ulgi podatkowej, przewidzianej w art. 10 p. 6. ust. o pod. doch. (poz. 411/25 Dz. U.) nie jest uzależniona od wymogu prowadzenia przez spółdzielnię prawidłowych ksiąg handlowych. (N. T. A. l. rej. 2955/34 30.11.1936. — *Ż. P. 2/38 s. 22).*

10 pt. 6.

Ulga dla spółdzielni, oznaczona w art. 10 p. 6 ust. o pod. doch. ma być obliczona w odniesieniu do zysków bilansowych w rozumieniu art. 21 ust. (poz. 411/25 Dz. U.). (N. T. A. l. rej. 9368/33 5.2.1937. — *Ż. P. 2/38 s. 22).*

10.

Nie ma wymaganego przez art. 10 ust. przedost. ustawy o podatku dochodowym związku gospodarczego między źródłami dochodu spółki z ogr. odp. a odsetkami od długów spólników tej spółki, zabezpieczonych hipotecznie na nieruchomości należącej do spółki. (N. T. A. l. rej. 2349/36 3.11.1937. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2310).*

10.

Władza może kwestionować istnienie związku gospodarczego w rozumieniu art. 10 ustęp przedostatni ustawy o podatku dochodowym poz. 411/25 Dz. Ust., jeśli stosunki gospodarcze płatnika dowodzą, że w danym okresie zaciągnięcie pożyczki na cele gospodarcze dotyczące źródła dochodu było oczywiście zbędne. (N. T. A. l. rej. 4607/36 6.4.1938. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2309).*

10.

Odsetki od sum posagowych, zahipotekowanych przez płatnika na rzecz córek na majątku ziemskim, nie pozostają z majątkiem tym jako źródłem dochodu w związku gospodarczym, wymaganym przez ustęp przedostatni art. 10 ustawy o podatku dochodowym. (N. T. A. l. rej. 6874/35 24.2.1938. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2308 Gl. Ignacy Czuma).*

11.

Art. 11 ust. 2 ustawy o podatku dochodowym poz. 411/25 Dz. Ust., nie obejmuje dochodu, podlegającego ustaleniu na podstawie zewnętrznych oznak (art. 64 tej ustawy). (N. T. A. l. rej. 1494/35 16.2.1938. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2312).*

21.

Nadwyżka otrzymanych przez spółkę z ogr. odp. zaliczek na koszty handlowe, zwrócona przed zamknięciem rachunków spólnikom jako komitentom, a to zgodnie z umową komisową, według której komitenci pokrywają tylko koszty handlowe spółki a spółka nie otrzymuje żadnej prowizji ani jako organ kontrahentów nie powinna mieć zysków — nie stanowi podlegającego opodatkowaniu zysku spółki. (N. T. A. l. rej. 146/37 9.6.1937. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2313).*

26.

Okoliczności, że podatnik nie ma na utrzymaniu nikogo z członków rodziny, nie uzasadnia zastosowania do niego podatkowej podwyżki z art. 26 ust. o pod. doch. (poz. 411/25 Dz. Ust.), o ile on jest żonaty albo zamężna. (N. T. A. l. rej. 1794/35 22.3.1937. — *Ż. P. 2/38 s. 21).*

—

Ulgi z ust. 2 § 26 rozp. z 3.11.1937 poz. 913 Dz. U. mają zastosowanie wyłącznie w przypadku sporządzenia planu rozbudowy, ale brak takiego planu nie uchyla sama przez się obowiązku uiszczania państwowego podatku od placów budowlanych na zasadzie powołanego przepisu. (N. T. A. l. rej. 8714/34 23.9. 1936. — *Ż. P. 2/38 s. 19).*

—

Gruntowna przebudowa parteru nie może być uznana za identyczną z doszczętnym zburzeniem dawnego domu. (N. T. A. l. rej. 6155/35 5.1.1938. — *Prz. Not. 13-14/38 s. 29).*

—

Treść przepisu nie pozostawia żadnej wątpliwości co do tego, iż władza nie miała obowiązku przeprowadzenia jakichkolwiek dochodzeń oraz, że na skarżących spoczywał ciężar dowodu, że zachodzą warunki zwolnienia. Odmienny pogląd skargi nie ma tedy w ustawie oparcia. (N. T. A. l. rej. 6183/35 5.1. 1938. — *Prz. Not. 13-14/38 s. 29).*

b) Podatek przemysłowy.

1.

Ustalenie obowiązku opodatkowania obrotu nie jest zależne od uprzedniego rozstrzygnięcia sporu co do obowiązku wykupienia świadectwa przemysłowego.

Wynajem cystern do przewozu produktów przedsiębiorstwa przemysłowego przez właściciela tego przedsiębiorstwa jest przedsiębiorstwem na zysk obliczonym, choćby pobierane z tego tytułu wynagrodzenia nie pokrywały kosztów. (N. T. A. 1. rej. 1858/36 6.4.1938. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2315 — Gl. J. Pomianowski).*

1.

Dla uzasadnienia obowiązku podatkowego nie jest ważne, czy podatnik prowadzi przedsiębiorstwo zarobkowe za zezwoleniem władzy (o ile zezwolenie jest potrzebne), czy bez niego. (N. T. A. 1. rej. 3139/34 21.5.1937. — *Ż. P. 2/38 s. 22).*

1; 23.

Likwidacja przedsiębiorstwa nie ma wpływu na obowiązek wykupienia świadectwa przemysłowego pod tym jednakże warunkiem, że likwidacja polega na prowadzeniu przedsiębiorstwa, obliczonego na zysk (art. 1 ustawy o podatku przemysłowym), przez co najmniej zamierzone dokonywanie czynności, które wedle cz. II taryfy charakteryzują je jako przedsiębiorstwo handlowe, komunikacyjne lub przemysłowe.

Jeśli likwidacja polega na zaprzestaniu sprzedaży towaru przez jego zwrot komitentom, to z woli właściciela przedsiębiorstwo handlowe, obowiązane do wykupienia świadectwa przemysłowego, przestaje istnieć, choćby firma była w likwidacji. (S. N. I K. 2752/37 30.5.1938. —*O. P. A. 7-8/38 p. 2316).*

5.

Samo posiadanie przez pośrednika handlowego składu konsygnacyjnego towarów zastępowanej przezeń firmy nie uzasadnia jeszcze po jego stronie obowiązku płacenia podatku przemysłowego od pełnego obrotu, o ile dana firma opłaca od transakcyj tymi towarami przepisany ustawą podatek przemysłowy.

W razie wątpliwości pośrednik winien udowodnić, że danej transakcji dokonał w charakterze pośrednika handlowego. (N. T. A. 1. rej. 6297/35 15.12.1937. — *O. B. P. 18/38 p. 48).*

5.

Wynagrodzenie za wynajem cystern do przewozu wyrobów przedsiębiorstwa przemysłowego płatnika, sprzedanych loco wytwórnia, nie podlega wyłączeniu spod opodatkowania na zasadzie art. 5 ust. ost. ustawy o podatku przemysłowym (poz. 550/25 Dz. Ust.). (N. T. A. 1. rej. 1734/36 - 1738/36 21.3.1938. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2314).*

5 pt. 9.

Suma wekslowa z weksli, przyjętych przez adwokata na pokrycie wynagrodzenia, należnego od klienta (datio in solutum) stanowi składnik podatkowego obrotu w rozumieniu art. 5 p. 9 ust. o podatku przemysł. (poz. 550/25 Dz. Ust.). (N. T. A. 1. rej. 635/37 20. 10.1936. — *Ż. P. 2/38 s. 20-21).*

7.

Przewidziana w art. 7 lit. A p. 8 ustawy o podatku przemysłowym (poz. 716/34 Dz. Ust.) 1% stawka podatkowa dotyczy także obrotów osiągniętych przez młyny krupiarskie (kaszarnie). (N. T. A. 1. rej. 4252/36 18.5.1938. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2317).*

11.

W razie wynajmu przez właściciela przedsiębiorstwa gastronomicznego automatu bilardowego za umówioną zapłatą, eksploatacja takiego automatu ustawionego w restauracji — nie stanowi odrębnego przedsiębiorstwa handlowego. (S. N. I K. 354/37 10 - 18.5.1937. — *O. S. P. 4/38 p. 171).*

23.

Wydawnictwo utworów drukowanych a drukowanie ich (drukarnie), stanowią zupełnie odrębne w rozumieniu rozdz. XXI Cz. II lit. A taryfy, stanowiącej zał. do art. 23 ustawy o podatku przemysłowym, przedsiębiorstwa i jako odrębne wymagają nabycia dla każdego z nich oddzielnych świadectw przemysłowych. (S. N. 2 K. 395/37 10.5.1937. — *O. S. P. 4/38 p. 170).*

—

c) Podatki realne.

W pojęciu art. 3 p. 3 ustawy o podatku od lokali z 2 sierpnia 1926 poz. 550 Dz. Ust. w związku z § 2 p. 3 ust. 2 rozp. wykon. z 29 grudnia 1926 poz. 95 Dz. Ust., decydującym względem dla naukowego lub oświatowego charakteru instytucji, zajmującej dany lokal, jest naukowy lub oświatowy cel, na który został przez nią obrócony ten lokal (N. T. A. 1. rej. 3690/33 26.1.1934. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2319).*

—

Przez instytucje oświatowe, przewidziane w art. 3 p. 3 ustawy o podatku od lokali z 2 sierpnia 1926 poz. 550 Dz. Ust. należy rozumieć instytucje, poświęcone rozpowszechnianiu wiedzy według programu, którego zadaniem jest zasadniczo wykształcenie umysłowe. (N. T. A. 1. rej. 939/34 4.5.1936. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2320).*

Biblioteka publiczna może korzystać ze zwolnienia od podatku od lokali w myśl art. 3 p. 3 ustawy z 2 sierpnia 1926 poz. 718/34 Dz. Ust., jeśli ze względu na swą organizację lub na rodzaj zainteresowań umysłowych, którym służy, stanowi zakład ściśle związany z nauką lub oświatą. (N. T. A. l. rej. 2824/36 11.5. 1938. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2321).*

—

A2. OPŁATY SKARBOWE.

a) Opłaty stemplowe.

7 u. 2.

Nie można dwukrotnie opodatkowywać tego samego świadczenia w postaci wykupu prawa dożywocia i w postaci nabycia nieruchomości. (N. T. A. l. rej. 2941/36 25.4.1938. — *Prz. Not. 13-14/38 s. 31).*

12 u. 4 pt. 4.

Do pisma, stwierdzającego zrzeczenie się na rzecz zbywcy nabytego od niego prawa żądania, aby rzecz nieruchoma została oddana na własność, nie ma zastosowania art. 12 ust. 4 pkt. 4 ustawy o opłatach stemplowych. (N. T. A. l. rej. 3058/36 8.2.1938. — *Prz. Not. 13-14/38 s. 29).*

49 u. 2.

Wytoczenie sporu o unieważnienie aktu i niezakończenie go wyrokiem nie daje podstawy do żądania zwrotu opłaty. (N. T. A. l. rej. 3479/36 27.5.1938. — *Prz. Not. 13-14/38 s. 30).*

67 u. 1.

Umowa zawarta między cukrowniami, mająca za przedmiot odstąpienie udziału w kontyngencie cukru (art. 7 ust. z 22 lipca 1925 r., poz. 630 Dz. Ust.), nie podpada pod przepis art. 67 ust. 1 p. 1 u. o. s. (N. T. A. l. rej. 6737/33 16.1.1936. — *G. S. W. 31-32/38 s. 465-466).*

131 pt. 1; 132.

Dla obowiązku opłaty danego uczestnika jest rzeczą obojętną, czy wartość jego części idealnej była wyższą lub niższą od sumy części idealnych wszystkich innych uczestników działu. (N. T. A. l. rej. 6920/35 5.1.1938. — *Prz. Not. 13-14/38 p. 31-32).*

—

b) Podatek od spadków i darowizn.

Stawki taryfy opodatkowania spadków i darowizn, stanowiącej załącznik noweli z r. 1923, nie mają zastosowania do wymiaru, uskutecznionego w wyniku wznowienia postępowania wymiarowego, jeśli wymiar pierwotny został uskuteczniony przed wejściem w życie tej noweli. (N. T. A. l. rej. 6480/35 3.11.1937. — *R. P. E. S. 3/38 s. 704).*

—

W wypadku dodatkowego ustalenia podatku spadkowego zgodnie z § 24 ust. 2 ustawy z 3 czerwca 1906 r. Dz. Ust. Rz. str. 654, uskutecznionego po terminie, przewidzianym w art. 9 z 14 marca 1933 r., poz. 141 Dz. Ust. nie ma zastosowania, do pierwotnie wymienionego podatku, ulgowa taryfa tej ostatniej ustawy. (N. T. A. l. rej. 3355/35 15.2.1938. — *R. P. E. S. 3/38 s. 704).*

—

2. PRAWO FORMALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE

a) Ordynacja podatkowa.

42.

Orzeczenie Izby Skarbowej wydane na prośbę płatnika o odpisanie podatku jako wymierzonego podwójnie — nie jest ostatecznym orzeczeniem w administracyjnym toku instancyj. (N. T. A. l. rej. 5257/35 6.10.1937 postan. — *Ż. P. 2/38 s. 20).*

76.

Władza wymiarowa ma obowiązek w razie powołania się płatnika na dowody, przedłożone innej władzy skarbowej, bądź zażądać tych dowodów od tej władzy, bądź zakreślić płatnikowi odpowiedni termin do ich przedłożenia. (N. T. A. l. rej. 5073/35 8.3.1938. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2291).*

76.

Zaniechanie przeprowadzenia zaofiarowanego przez płatnika dowodu z biegłego z tego powodu, że biegły nie zastosował się do wezwania władzy, jest istotna wadliwością postępowania. (N. T. A. l. rej. 2942/35 6.4.1938. — *O. P. A. l. rej. 2289).*

76.

Adwokat nie jest obowiązany do udzielania władzy w sprawie podatkowej swego klienta wyjaśnień o faktach, dochodzących do jego wiadomości z tytułu zastępstwa tego klienta (art. 59 ustawy o podatku dochodowym poz. 411/25 Dz. Ust.). (N. T. A. l. rej. 1833/35 25.5.1938. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2288).*

77.

Zestawienie obrotów, sporządzone przez samego płatnika, nie może być traktowane jako wystarczający dowód bez poparcia go innymi dowodami, uzasadniającymi poszczególne jego pozycje. (N. T. A. l. rej. 3235/36 9.2.1938. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2290).*

86; 87; 93.

Uznanie ksiąg handlowych za nieprawidłowanie uprawnia jeszcze władzy do pominięcia danych z tych ksiąg jako dowodu w formie zapisków dla ustalenia wysokości osiągniętego dochodu, względnie poniesionej straty, dopóki nie uznano tych ksiąg za pozbawione wszelkiej mocy dowodowej. (N. T. A. l. rej. 10819/34 30.10.1936. — *Ż. P. 2/38 s. 21*).

87.

Wniesienie zapisów do ksiąg odrazu za dłuższy okres czasu masowo w czasie późniejszym odbiera im charakter prawidłowych ksiąg handlowych i uzasadnia pominięcie ksiąg również w charakterze zapisków. (N. T. A. l. rej. 4728/34 17.3.1937. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2292 Gl. W. Góra*).

87.

Nieujawnienie w inwentarzu wszystkich składników majątku przedsiębiorstwa — uzasadnia uznanie ksiąg handlowych, prowadzonych przez dane przedsiębiorstwo za nieprawidłowe. (N. T. A. l. rej. 7299/34 13.11.1936. — *Ż. P. 2/38 s. 21*).

87.

Nie jest dostatecznie uzasadniony zarzut nieprawidłowości ksiąg handlowych osoby prawnej przez przekazanie, że książki są prowadzone systemem pojedyńczej buchalterii. (N. T. A. l. rej. 2263/34 11.3.1936. — *Ż. P. 2/38 s. 21*).

87.

Wyskrobywanie pozycyj w zasadniczych księgach kupca a także usuwanie pierwotnej treści wpisu — jest dostateczną przyczyną uznania ksiąg płatnika za nieprawidłowe. (N. T. A. l. rej. 8516/34 5.3.1937. — *Ż. P. 2/38 s. 21*).

—

A3. CŁA.

R. M. Sk. 13.12.1920 (p. 64/21 r.) o post. celnym.

12; 32.

Stroną, obowiązaną do uiszczenia cła wywozowego, jest w rozumieniu przepisów o postępowaniu celnym nadawca towaru. (N. T. A. l. rej. 4842/33 25.9.1936. — *Prz. Pr. Adm. 3/38 p. 380*).

—

A4. MONOPOLE.

a) Spirytusowy.

Przepisy art. 307 i 310 rozporządzenia Ministra Skarbu z 10 września 1932 r., poz. 746 Dz. Ust. w brzmieniu rozporządzenia tegoż Ministra z 30 grudnia 1933 r., poz. 12 z r. 1934 Dz. Ust., zawierają ograniczenie swobodnego uznania władzy w kierunku udzielenia zezwolenia na hurtową i detaliczną sprzedaż napojów alkoholowych, a nie w kierunku odmowy udzielenia takiego zezwolenia. (N. T. A. l. rej. 5310/36 1.2.1938. — *R. P. E. S. 3/38 s. 704*).

109.

Okoliczność, że decyzja pozostawiona jest swobodnemu uznaniu władzy skarbowej, nie wyklucza zażalenia do bezpośrednio przełożonej władzy skarbowej na postanowienie, wydane w pierwszej instancji (art. 102 § 20. P. 134/36 Dz. Ust.). (N. T. A. l. rej. 601/37 14.1. 1938. — *R. P. E. S. 3/38 s. 705*).

114.

Zaniechanie przeprowadzenia proponowanego przez podatnika dowodu ze świadka z tego powodu, że świadek na pierwsze wezwanie nie stawił się, jest istotnym uchybieniem postępowania. (N. T. A. l. rej. 5165/35 26.5.1937. — *Ż. P. 2/38 s. 20*).

115.

O ile płatnik w odwołaniu wyrazi życzenie złożenia ustnych wyjaśnień na posiedzeniu komisji odwoławczej, a nie złoży jednocześnie opłaty przepisanej — władza nie jest obowiązana ani powiadomić płatnika o terminie rozpoznania jego odwołania, ani wzywać go do złożenia opłat. (N. T. A. l. rej. 1220/36 8.9. 1937. — *Ż. P. 2/38 s. 20*).

120; 122; 123.

... adza odwoławcza nie ma obowiązku rozpoznania zarzutu zgłoszonego przez podatnika po upływie terminu do wniesienia odwołania.

Władza nie ma obowiązku rozważenia z urzędu kwestii przedawnienia prawa do wymiaru. (N. T. A. l. rej. 3658/36 25.2.1938. — *O. B. P. 28/38 s. 462*).

124.

Prawo skargi do N. T. A. przysługuje każdoczesnemu przewodniczącemu komisji odwoławczej a nie jest ograniczone do osoby, która faktycznie na danym posiedzeniu komisji przewodniczyła. (N. T. A. l. rej. 410/34 14.9. 1937. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2297 Gl. Aleksander Dubieński*)[1]).

159.

Ustalenie rodzaju przedsiębiorstwa w orzeczeniu karnym, wydanym w sprawie o przestępstwo z art. 98 ustawy o podatku przemysłowym poz. 550/25 Dz. Ust., jest wiążące przy wymiarze podatku od obrotu. (N. T. A. l. rej. 6766/33 24.11.1936. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2298*).

[1]) Pod 6/760 umieściliśmy inną zupełnie tezę z tego samego wyroku.

87; 88.

Dyskwalifikacja ksiąg handlowych kupca nie może być orzeczona bez wszechstronnego zbadania i rozpoznania całokształtu towarzyszących okoliczności i ustalenia przesłanek uzasadniających ocenę ksiąg i materiału dowodowego, w kierunku formalnym i materialnym, przy należytym uwzględnieniu także obrony płatnika. (N. T. A. I. rej. 2091/34 4.3.1938. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2294).*

87; 88.

Władza odwoławcza ma prawo samoistnego ocenienia prawidłowości ksiąg i uzasadnienia ich dyskwalifikacji motywami odmiennymi od motywów władzy wymiarowej, pod warunkiem tylko umożliwienia płatnikowi obrony pod kątem widzenia tych nowych motywów.

Założenie ksiąg po rozpoczęciu działalności przedsiębiorstwa wymaga sporządzenia na dzień założenia ksiag bilansu otwarcia.

Wpisanie do ksiąg transakcji, dokonanych po rozpoczęciu działalności a przed założeniem ksiąg, pod jedną datą w dniu założenia ksiąg uchybia zasadom prawidłowej rachunkowości kupieckiej. (N. T. A. I. rej. 1187/37 21.2.1938. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2293).*

92; 97.

Wierzytelność bezsporna i wymagalna, a wynikająca ze stosunków prywatnoprawnych wobec Skarbu Państwa, nadaje się do zapłaty nią podatku w myśl art. 97 § 3 O. P. także wówczas, gdy płatnik wszedł w jej posiadanie drogą przelewu.

Ustanowione w § 92 ust. 1 rozp. wykon. do O. P. (poz. 270/37 Dz. Ust.) ograniczenie prawa zapłaty podatku wierzytelnością do Skarbu Państwa jest niezgodne z ustawą. (N. T. A. I. rej. 105/37 15.6.1938. — *O. P. A. 7-8/38 p. 2295).*

93.

Księgi handlowe, które pomimo usterek dają możność sprawdzenia istotnych dla wymiaru podatku dochodowego wadliwości, to znaczy przychody brutto i wydatki, ulegające potrąceniu, stanowią dostateczny materiał do ustalenia dochodu po myśli art. 17 ust. o pod. doch. i ustalenia w takim przypadku dochodu z zastosowaniem stopy średniej zyskowności — jest istotnym uchybieniem postępowania. (N. T. A. I. rej. 6355/37 9.12.1936. — *Ż. P. 2/38 s. 21).*

96.

Brak w aktach uzasadnienia zastosowania wyższej stopy zyskowności niż normalna jest uchybieniem postępowania. (N. T. A. I. rej. 5545/35 7.4.1937. — *Ż. P. 2/38 s. 21).*

96.

Zarzut, podniesiony w odwołaniu, że przyjęta przez władzę wymiarową stopa średniej zyskowności nie odpowiada rzeczywistości, poparty przedłożoną opinią Izby Przem. Handlowej — wymaga rozpoznania w orzeczeniu władzy odwoławczej. (N. T. A. I. rej. 2820/36 25.6.1937. — *Ż. P. 2/38 s. 20).*

—

III. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Kubiak Władysław: Odpowiedzialność podatkowa w świetle przepisów podatkowych, przepisów prawa powszechnego i judykatury. Łódź 1938. s. 200.

Mantel Adam Dr, Matecki Bronisław, Bielobradek Tadeusz: Polskie ustawodawstwo dewizowe. Dodatek nr 4. Czerwiec 1938 r. s. 835—882.

Ustawa o ulgach inwestycyjnych. Warszawa 1938. s. 52.

Numer zamknięto dnia 20 października 1938 r.

Wydawca: w imieniu „Prasy Prawniczej" — Władysław Opatowski.

Redaktor: Adam Daniel Szczygielski.

„Drukarnia Lekarska", Warszawa, Leszno 56, tel. 11-98-73 (biuro) i 11-98-75 (dz. techn.).